O incursiune

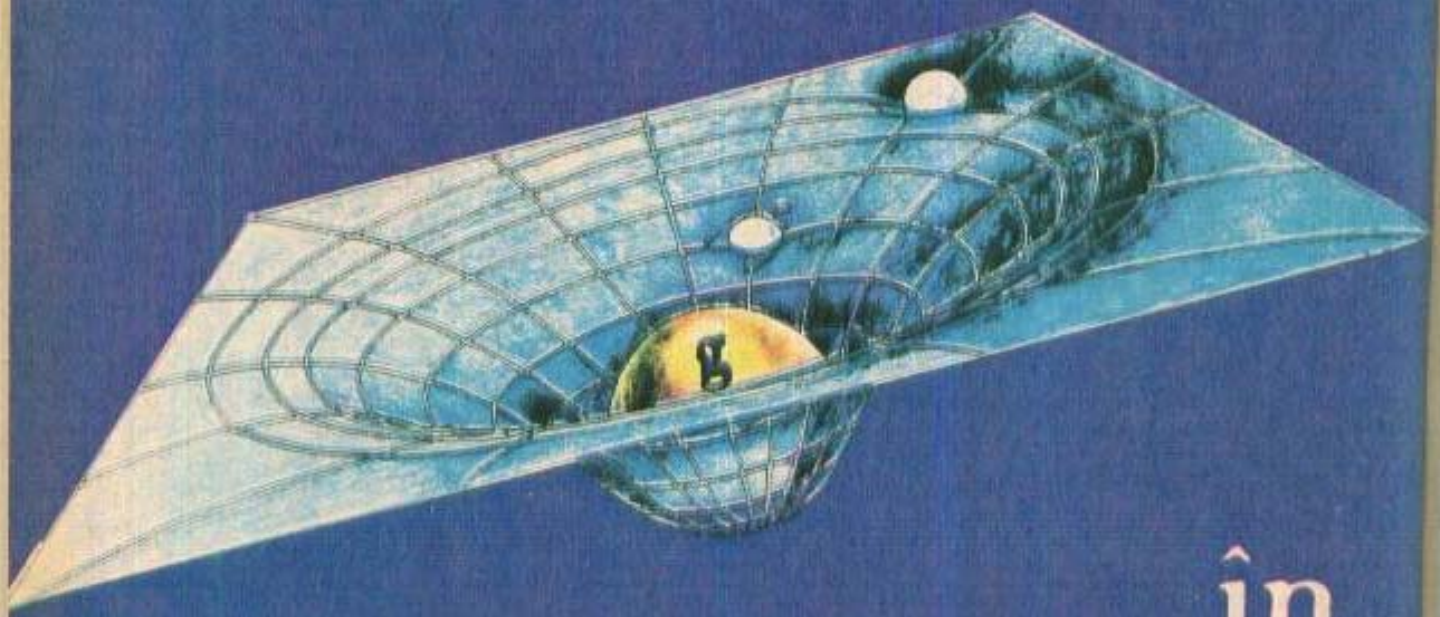

în MISTERELE GRAVITAȚIEI

Cine n-a avut vise dominate de senzația aproape reală a planării ! Cînd simți cum corpul îți devine ușor, iar la cel mai mic impuls poți să-l orientezi cum dorești. Reverie, de o frumusețe trecătoare, destrămată de o trezire brutală și de revenirea la greutate, care-ți apasă trupul : ești din nou prizonier al atracției Pămîntului, irezistibile și omniprezente, pe care oamenii au numit-o gravitație !

Mirajul plutirii în spațiu, al unui zbor planat, al înaintării fără întîmpinarea vreunei rezistențe sau al unei deplasări impulsive, îndrăznețe și uimitor de rapide ne este cunoscut din vremuri situate dincolo de limitele istoriei. Acest miraj a prins forme confuze la omul primitiv, apoi s-a transformat în imagini cu zei înaripați, a îmbrăcat veșmîntul multicolor al viselor. Din dorința arzătoare a cuceririi imensităților albastre s-a născut poate și legendarul Icar. Ea a mînuit condeiul bătrînului Leonardo da Vinci din Florența, cît și imaginația modestului profesor de liceu Herman Obert din Mediaș cu turnuri medievale cînd a proiectat prima rachetă, pentru a zbura în Lună. A fost prezentă în inimile cutezătorilor care pe aripi rudimentare de pînză înfruntau fără teamă necunoscutul sau mînați de milioane de cai putere se avîntau pe traiectorii spirale în jurul Terrei. Și totuși ne găsim doar la începutul acelui drum care ne va face, va trebui să ne facă, adevărații stăpîni ai spațiului, care va duce la o soluționare mai profundă, mai originală și radicală a principiilor de zbor și poate, într-o bună zi, ne va descătuța de lanțurile invizibile ale atracției terestre. Dar pînă atunci mai este cale lungă.

ÎNTREBĂRI, ÎNCĂ, FĂRĂ RĂSPUNS

Deocamdată sîntem în situația, paradoxală pentru nivelul actual al realizărilor științifice, cînd despre cea mai elementară și, în același timp, cea mai răspîndită forță din natură, practic nu știm cu mult mai mult decît cele împărtășite de către sir Isaac Newton în anul 1687. Marele savant arăta, încă acum 300 de ani, că **absolut toate corpurile**, indiferent de natura lor, **se atrag între ele. Forța de atracție este cu atît mai mare cu cît corpurile sînt mai masive, dar că ea descrește rapid — fără însă a dispărea vreodată — pe măsură ce corpurile se îndepărtează unele de altele.** Care este fenomenul ce înlesnește această atracție? Cum se produce ea? De ce între corpuri se produce doar acțiunea de atracție, nu și cea de respingere și ce legi guvernează acest proces? Iată întrebări care și astăzi mai așteaptă răspuns în ciuda mulțimii de cărți și tratate, care însumează sute și mii de pagini scrise de la Newton încoace. Oameni de incontestabilă valoare științifică, în laboratoare dotate cu instalații și aparatura cea mai sofisticată oferită de tehnologia acestui sfîrșit de mileniu, continuă încă să lucreze cu tenacitate, sperînd să afle ceea ce acum trei secole Isaac Newton mărturisea neputincios: **„Eu am descoperit cum cad corpurile, nu însă și de ce cad ele"**. „Este de datoria științei — afirma, peste secole, Henri Coandă, el însuși un pasionat cercetător al fenomenului gravitației — să cunoască natura celei mai generale forțe a Universului, datorită căreia sînt ținute laolaltă miliardele de stele din galaxia noastră și, la fel, alte miliarde de galaxii din Universul accesibil mijloacelor noastre de observație".

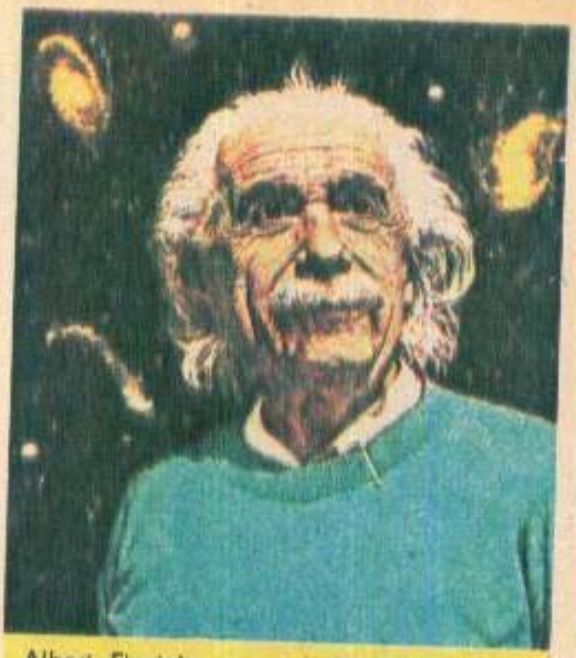

Albert Einstein — unul din corifeii fizicii contemporane. Teoria relativistă a gravitației elaborată de el este cea mai mare realizare a gîndirii omenești despre natură, o îmbinare uimitoare a profunzimii filozofice, a intuiției fizice și a măiestriei matematice

EINSTEIN — PRIMA BREȘĂ

La începutul secolului nostru s-a întrezărit o speranță: **teoria relativității generale** a lui Albert Einstein. Ademenitoare ce-i drept, dar încă insuficient de clară — cel puțin nu tot atît de ușor de înțeles ca teoria relativității restrînse, ale cărei principii se învață

Nimic nu semnifică și sintetizează mai bine imensa contribuție a lui Isaac Newton la dezvoltarea științei ca epitaful de pe mormîntul său situat la Westminster Abeey, printre alte morminte de regi și episcopi: „Muritori, puteți fi mîndri că a trăit un om atît de mare care să facă onoare rasei umane"

astăzi în clasele de liceu — această teorie era totuşi prima încercare, de la Newton încoace, de a explica într-un mod complet diferit atracţia universală. Einstein lansa ideea că **gravitaţia conduce la o modificare a proprietăţilor geometrice ale spaţiului. În apropierea unor mase mari, stele sau planete, de pildă, spaţiul se curbează pur şi simplu.** Or, dacă este aşa, înseamnă că o rază de lumină — considerată de mecanica newtoniană drept perfecţiunea liniarităţii — va trebui, urmînd direcţia spaţiului în care se deplasează, să se... curbeze la rîndul său. Afirmaţia lui Einstein, mai mult decît îndrăzneaţă, chiar bizară — s-ar putea spune — a avut un mare răsunet în lumea fizicienilor, ba chiar şi în rîndul opiniei publice. Ştirea referitoare la verificarea practică a teoriei lui Einstein cu privire la curbura razelor de lumină (efectuată cu ocazia unei eclipse de soare urmărită simultan de două echipe de cercetători în insulele Principe şi în Brazilia) a fost publicată în ziarele engleze cu litere de-o şchioapă, alături de vestea încheierii primului război mondial.

Şi totuşi, noile idei nu aduceau prea multe lămuriri asupra secularei întrebări a lui Newton, ba, din contră, păreau să complice şi mai mult înţelegerea rosturilor naturii, despre care ştim că prezintă mai întotdeauna o simplitate impresionantă. În realitate, **teoria relativistă a gravitaţiei a lui Einstein este o extensie, într-o formă superioară, a teoriei lui Newton.** Formulele lui Einstein, mai complicate, conţin termeni suplimentari, ce traduc existenţa unor efecte care au condus la descoperiri cruciale şi care au hotărît între concepţia lui Newton şi cea a lui Einstein în ceea ce priveşte cîmpul gravitaţional.

Aşadar, iarăşi întrebarea care ne va urmări tot timpul : **ce este gravitaţia ?** Să fie doar o forţă care, după cum afirmă sir Isaac Newton, făcea ca mărul să cadă spre centrul Pămîntului, iar Luna să se rotească mereu în jurul unuia şi aceluiaşi centru de atracţie ? Este ea un cîmp de acţiune, un cîmp potenţial care umple Universul nostru, creat prin simpla prezenţă a materiei ? Sau constituie poate o proprietate intrinsecă a spaţiului ce dobîndeşte însuşiri speciale în vecinătatea corpurilor cu masă foarte mare ? Sînt numai cîteva puncte de vedere din care fizica teoretică a formulat, în ultimele trei secole, un ansamblu de modele care ne dau fiecare cîte o „felie" de explicaţie...

„FANTOME" CE BÎNTUIE FIZICA: UNDELE GRAVITAŢIONALE

Ultimele decenii au adăugat la voluminosul dosar al gravitaţiei o serie de idei noi, spectaculoase, chiar senzaţionale. Multe dintre ele au avut însă o existenţă scurtă, ilustrînd parcă incertitudinea argumentelor pe care se bazau. În general, toţi acei care încercau să explice forţele gravitaţionale, prin procesele specifice fizicii nucleare şi subnucleare, au eşuat după primele contacte şi dezbateri mai serioase cu comunitatea ştiinţifică. La fel de infructuoase au fost şi cercetările care urmăreau să genereze sau să detecteze prin mijloace de laborator unde gravitaţionale. Existenţa atîtor păreri contradictorii nu denotă decît un singur lucru : interesul enorm faţă de acest fenomen, care, la prima vedere, este la îndemîna oricărui cercetător, dar de fapt se ascunde cu atîta înverşunare. Cîntărind rezultatele destul de modeste, faţă de alte domenii ale fizicii, am putea ajunge la concluzia că acei care se ocupă de cercetarea gravitaţiei sînt mai puţin norocoşi decît atomiştii, spectroscopiştii, opticienii etc. O asemenea părere ar fi însă greşită, deoarece ar porni de la o simplă statistică a izbînzilor înregistrate, fără să ţină seama de greutăţile imense care stau în calea fizicienilor atunci cînd aceştia încearcă să deschidă cea de-a şaptea uşă a gravitaţiei.

Printre cei care au găsit soluţii mai deosebite şi cu oarecari şanse de reuşită se numără şi adepţii **teoriei de cîmp a gravitaţiei.** Ei spun că forţele gravitaţionale, la fel ca şi cele electromagnetice de exemplu, se propagă sub formă de unde. Or, potrivit teoriei care descrie fenomenele şi caracteristicile cîmpurilor, ar trebui să existe şi un purtător al acestui cîmp : **gravitonul.**

Mirajul undelor gravitaţionale a cuprins un număr însemnat de oameni de ştiinţă. Şi este perfect explicabil. Eventuala confirmare a unei asemenea ipoteze ar deschide perspective fantastice nu numai în planul fizicii teoretice, ci şi în domenii de interes practic. În acest sens imaginaţia savanţilor o şi luase înainte avansînd o sumedenie de posibile aplicaţii dintre cele mai fanteziste, cum ar fi telecomunicaţiile pe unde gravitaţionale, emisia stimulată gravitaţională (analogul gravitaţional al laserelor), lentile gravitaţionale şi multe altele, care întreceau oină şi imaginaţia autorilor de povestiri ştiinţifico-fantastice. Sînt doar cîteva din ideile vehiculate — care mai dăinuie încă şi astăzi — născute din frenezia generată de ipoteza ondulatorie a cîmpului gravitaţional. La fel, în mai toate prognozele pe teme energetice referitoare la anii mileniului trei, era nelipsită soluţia producerii de energie, la discreţie, prin **„distorsiunea cîmpului gravitaţional"**, adică prin receptarea şi transformarea sa în alte forme de cîmp purtător de energie. O astfel de ipoteză a fost sugerată chiar de remarcabilul savant dr. Herman Obert — unul dintre părinţii spirituali ai actualelor nave cosmice.

Marele radiotelescop de la Arecibo din Porto Rico — unul dintre cele mai mari din lume, de numele căruia sînt legate cîteva dintre cele mai mari descoperiri ale astrofizicii contemporane

MONSTRUL DIN LOCH NESS CĂUTAT ÎN... COSMOS

Dar înainte de toate, Fizica rămîne o știință rațională, serioasă, care nu se împacă nici cu paradoxurile și nici cu echivocurile. Orice teorie din fizică, pentru a-și dovedi valabilitatea, trebuie să treacă incontestabila probă a verificărilor practice. La fel și teoria de cîmp a gravitației trebuia demonstrată experimental. Din păcate, toate cercetările și încercările de producere și detectare în laborator a undelor gravitaționale nu au dus la nici un rezultat concludent. S-a pus atunci problema detectării undelor gravitaționale care provin din Cosmos. Conform actualelor teorii cosmologice, se presupune că anumiți aștri — din galaxia noastră sau chiar din afara ei — într-o anumită etapă a lungii lor evoluții, generează unde gravitaționale. Energia cu care aceste unde ajung pe Pămînt este, se înțelege, însă extrem de mică. Posibilitatea creării unor antene gravitaționale și a receptării unor asemenea semnale ridică probleme practice care depășesc cele mai moderne dintre tehnicile și tehnologiile prezentului. Recurgînd la o comparație plastică, este ca și cum ai pretinde unui om „să vadă" flacăra unei luminări situate la o depărtare de 100 000 km. O asemenea performanță, după cum spun unii sceptici, este echivalentă cu căutarea monstrului nu în lacul Loch Ness, ci în Galaxie !

UN PULSAR SE DESTĂINUIE

Și totuși... Îndeosebi în ultimul deceniu, competiția pentru detectarea „rafalelor" de unde gravitaționale venite din Cosmos a contaminat o mulțime de oameni de știință de mare valoare științifică de la universitățile americane din Maryland (prof. Weber), Louisiana (prof. W. Hamilton), Stanford (prof. W. Fairbank), Rochester (prof. D. Douglas), Universitatea de stat din Moscova (prof. Braghinski), cea din Roma (prof.

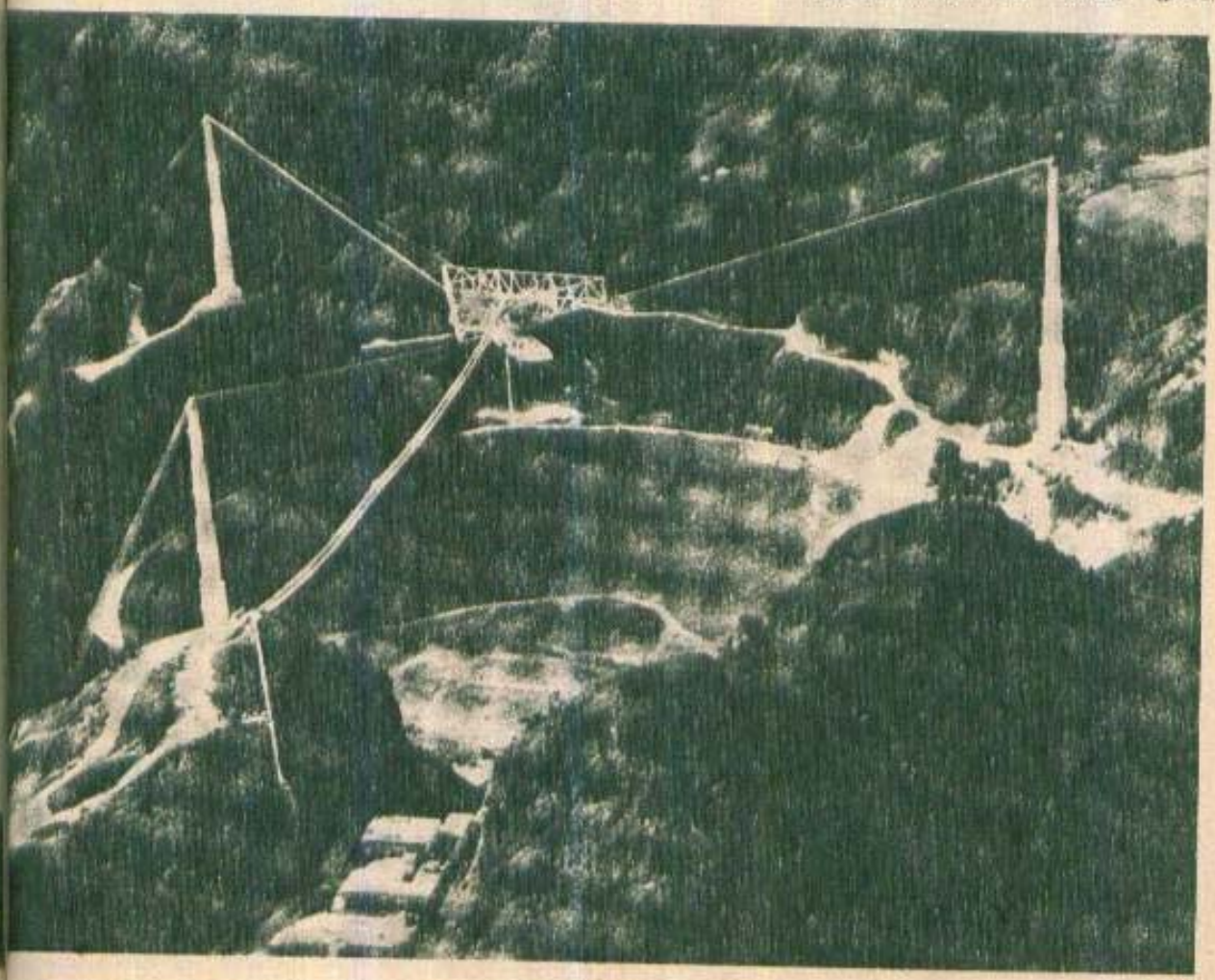

GRAVITAȚIA : UN MAGNET PENTRU CLASICI, O GEOMETRIE PENTRU RELATIVIȘTI

În mecanica clasică, atracția dintre două corpuri materiale este de aceeași natură cu atracția magnetică și chiar expresiile matematice care descriu cele două tipuri de atracții sînt asemănătoare. În spațiu, agrafa ar trebui să se învîrte în jurul magnetului, așa cum se învîrt planetele în jurul Soarelui

În mecanica relativistă, atracția este interpretată într-o manieră geometrică : conținutul spațiu-timp este deformat prin prezența masei solare și toate corpurile cerești se apropie de ea, urmînd o curbă cu profilul acestei deformații

E. Amaldi și G. Pizzella), din Tokio (prof. Mirakawa), din Glasgow (prof. R. Drever și dr. J. Hough) și din multe alte părți, inclusiv un amplu colectiv de cercetători din țara noastră, angajat de mulți ani în studierea unor tehnici și fenomene legate de gravitație. Rezultatul ? În afara unor alarme care s-au dovedit pînă la urmă a fi false, nimic „palpabil", pînă la ora actuală. Antenele gravitaționale, dispozitive de o ingeniozitate și o perfecțiune care depășesc orice închipuire — putînd percepe deplasări egale cu a suta mia parte dintr-un milimetru — au rămas pînă la ora actuală complet mute. Nici o undă, nici un semnal... !

Și atunci, ne întrebăm pe bună dreptate : de ce se mai persevează încă în a căuta ceea ce se pare că nu există ? Asemenea cercetări puteau fi abandonate de mult. În ultimii ani însă, dezvoltarea vertiginoasă a radioastronomiei a dus la o descoperire senzațională, care a întărit optimismul căutărilor undelor gravitaționale. Undeva, într-o regiune a Cosmosului, marea antenă a radiotelescopului de la Arecibo, din Porto Rico, a localizat o stea cu comportări ciudate. Era un pulsar, adică o stea neutronică, stadiu la care se presupune că ajung aștrii în anumite faze ale maturității lor, cînd întreaga lor masă se concentrează, dînd naștere unor densități formidabile de substanță. Imaginați-vă Soarele nostru, cu un diametru de 1 392 000 km, „comprimat" într-o sferă cu diametrul de numai 20 km ! Densitatea sa ar deveni incredibilă : un vîrf de ac din această substanță ar cîntări 30 000 tone, adică ar avea o greutate de 20 de ori mai mare decît cea a blocului din Șoseaua Ștefan cel Mare, deplasat și aliniat celorlalte clădiri, în vara anului 1983.

O ȘANSĂ UNICĂ

Steaua neutronică descoperită emite semnale perfect ritmice, pulsatorii, de unde și denumirea de pulsar. Dealtfel, nu este sin-

gurul detectat pînă în prezent, el se adaugă altor peste 300 de pulsari înregistrați și catalogați în ultimii 10—12 ani. Dar acesta prezintă o particularitate. Este singurul pulsar care face parte dintr-un sistem binar de stele, cu alte cuvinte are un companion, probabil tot o stea neutronică. Detectarea unei asemenea formații de stele duble constituie pentru astrofizicieni și fizicieni o șansă enormă. Este cel mai propice „laborator" de cercetări pentru verificarea teoriei relativității generalizate și a teoriei gravitației. Firește, asemenea șansă nu a fost ratată. Din 1974, de la descoperirea ei, timp de 8 ani toate marile radiotelescoape ale lumii au fost ațintite spre această stea. Rezultatul nu s-a lăsat așteptat, confirmînd toate presupunerile : a fost obținută prima dovadă privind existența radiației gravitaționale. Pulsarul emițînd unde gravitaționale pierde energie, pierdere ce atrage după sine modificări ale elementelor orbitale ale sistemului de stele duble. Cu alte cuvinte, la fiecare rotație steaua își pierde din „suflu", lucru „vizibil" și detectat în laboratoarele de pe Terra.

Această descoperire a relansat cursa detectării undelor gravitaționale. Au fost concepute noi detectoare și mai sensibile (din generația a II-a) care au generat veritabile revoluții tehnologice. Este poate marele avantaj practic de care au beneficiat pînă acum știința și tehnica modernă de pe urma acestor cercetări, cu un pronunțat caracter fundamental. Ceva similar cu explozia de tehnici și tehnologii, rodul a peste două decenii de cercetări spațiale. Totodată, ca urmare a creării unor detectoare de extremă sensibilitate, necesare cercetărilor gravitaționale, au fost obținute valoroase și inedite date despre temperaturile joase, despre așa-numitele sisteme „low-noise" care vor sta la baza tehnologiilor de realizare a calculatoarelor criogenice ale viitorului. În același timp, munca în domeniul interferometriei laser a deschis calea unor noi aplicații nu numai în domeniul cercetării științifice, dar și în industrie. A condus la realizarea unor lasere de mare putere și mare stabilitate în frecvență, necesare în metrologie sau în alte aplicații.

ANTIGRAVITAȚIE ȘI... ENERGIE LA DISCREȚIE!

S-ar putea ca aceasta — antigravitația — să fie punctul terminus al încleștatei lupte dintre om și gravitație. Ea reprezintă „speranța cea mare", chiar dacă n-a fost pe de-a-ntregul exprimată. Și nici n-ar putea fi deocamdată de vreme ce în procesele intime ale interacției gravitaționale mai sînt încă atît de multe de lămurit.

Ideea antigravitației s-a născut în imaginația fantaștilor. Apoi a coborît din filele romanelor asigurîndu-și un rol însemnat în preocupările unor... visători. Variantele au fost numeroase. Cele mai simple prevedeau doar anularea forțelor de atracție fie prin ecranare, fie prin diferite dispozitive ce acționează într-un anume fel asupra substanței, făcînd-o să nu mai „simtă" atracția terestră. Toate ideile și construcțiile imaginate au rămas, bineînțeles, strict... imaginare, deoarece nu aveau în ele nici măcar un sîmbure de adevăr științific. Totuși, posibilitatea elaborării unui ecran gravitațional a dat mult de gîndit fizicienilor, deoarece s-au lovit de o problemă demult intrată în arhiva gîndirii, aceea a... unui **perpetuum mobile.** Și iată de ce : să admitem, pentru o clipă doar, că ar fi posibilă realizarea unei plăci cu însușiri miraculoase care ar putea opri undele sau liniile de forță ale atracției. Acum să presupunem că această „izolație" este plasată sub jumătatea unei roți, să zicem, metalică. În acest caz, jumătatea din stînga a volantului își pierde greutatea, iar cealaltă jumătate va căuta să ocupe locul unde centrul de greutate se află în poziția cea mai joasă (starea de energie minimă). Astfel, roata se va învîrti. Este ușor de imaginat că în jumătatea „normală" apare mereu altă regiune a roții și mișcarea se va automenține. Cu alte cuvinte, s-a împlinit visul de secole al perpetuum-mobilistilor? O mașină care efectuează un lucru mecanic fără consum de combustibil? Or, legile elementare ale termodinamicii, verificate pe un număr extraordinar de mare de fenomene, afirmă, chiar și fără drept de apel, că nu este posibilă realizarea unui perpetuum mobile. La prima vedere deci, concluzia este clară : nu se poate concepe nici un fel de ecran al forțelor gravitaționale. S-ar putea însă întîmpla ca această judecată să fie pripită, deoarece analiza fenomenului s-a făcut superficial, necunoscîndu-se în ce măsură se ia sau nu energie de la cîmpul gravitațional însuși. S-ar putea întîmpla, repetăm, s-ar putea, ca atunci cînd vom cunoaște mai multe amănunte despre secretele gravitației lucrurile să se prezinte într-o altă lumină. Și în acest caz este la fel de posibil ca acea mișcare, ipotetică, să se facă pe seama rezervei de energie gravitațională. Firește, acest raționament nu poate fi decît aproximativ și nu constituie decît o posibilitate care — atunci cînd vrem să dispunem de o imagine completă — nu trebuie neglijată.

ȘI TOTUȘI... ANTIMATERIA?

Cunoașterea științifică, descoperirile din domeniul fizicii particulelor elementare au dus la concluzia că fiecărei particule elementare (electron, proton, neutron ș.a.m.d.) îi corespunde un geamăn al său cu exact aceleași proprietăți (masă, viață medie, spin și alte numere cuantice), dar cu sarcină inversă, din această pricină ele fiind denumite antiparticule. Or, dacă există și putem produce antiparticule, din combinația lor nu

s-ar putea obține un antiatom ? Iar din antiatomi antimolecule și apoi antisubstanță ? Nu există nici o lege a fizicii care să interzică existența unor substanțe ai căror atomi să fie constituiți din electroni pozitivi și nuclee negative. Ba, mai mult, experiențele de pînă acum au demonstrat că acest lucru este perfect posibil. Totodată, teoretic, este posibil să se poată produce toate antielementele, gemenele de semne contrare ale elementelor din tabelul lui Mendeleev. Aceste antielemente s-ar combina între ele și ar rezulta toată bogăția de compuși organici și anorganici caracteristici lumii noastre. Cu alte cuvinte, antisubstanța.

Să revenim însă la problema gravitației sau mai degrabă a antigravitației. Odată cu descoperirea antiparticulelor s-a ivit o nouă speranță. Mulți și-au pus problema dacă antisubstanța nu are cumva alte proprietăți față de cîmpul de atracție gravitațional. Se părea că, plecînd de la o simetrie logică a lumii, ar trebui ca antimateria să „leviteze", adică să plutească. O presupunere care merită să fie analizată. Problema care se cerea verificată era dacă antimateria are masă pozitivă sau negativă. În eventualitatea că antiparticulele ar avea masă negativă s-ar putea vorbi de forțe de repulsie gravitațională și deci de antigravitație. Din păcate, experiențele efectuate pînă acum nu au fost în favoarea detectării existenței unei mase negative a antiparticulelor. Totuși, cercetările de acest gen nu au fost complet abandonate, ele se desfășoară încă în multe laboratoare, iar surprizele nu sînt excluse.

SUPERSIMETRIE ȘI SUPERGRAVITAȚIE

Dar cea mai tulburătoare veste și în același timp dătătoare de speranță privind strategia pe care oamenii de știință trebuie s-o aplice în aprigă încleștare de forțe cu tainele gravitației ne vine de la teoreticienii din fizică. Interesul și perspectivele deschise de noua reprezentare a lumii submicroscopice îi îndreptățesc pe profesorul **Ionel Purica**, de la Politehnica din București — specialist de prestigiu în domeniul energeticii și un bun cunoscător al fenomenului gravitațional — să afirme că „secolul viitor va purta amprenta descoperirilor privind un nou mod de utilizare a cîmpului gravitațional, ceea ce va conduce la o civilizație cu aspecte complet noi, tot atît de greu de imaginat de către contemporanii noștri pe cît de greu i-ar fi fost unui cruciat din secolul XI să-și imagineze civilizația de astăzi".

Noua teorie, care se plămădește astăzi în mari centre de cercetare ale fizicii, pare la fel de îndrăzneață și revoluționară cum a fost la vremea respectivă teoria relativității lui Einstein. Și poate tot atît de greu de acceptat și de înțeles, cel puțin acum, la început, deoarece ea rupe canoane și demolează concepte considerate pînă acum de nezdruncinat. Concluzia principală a acestei teorii este că **toate corpurile și forțele din Universul nostru au o origine comună : cîmpul unic de supersimetrie.** Printr-un proces de transformări denumite de supersimetrie, toate particulele elementare care generează cîmpuri de forță, pe care fizicienii le **denumesc fermioni**, se pot transforma în particule care descriu cîmpuri de forță, numite bozoni. (Menționăm, pentru lămurirea cititorului, că, de exemplu, electronul și protonul sînt fermioni, iar fotonul și mezonul pi, bozoni.) Procesul se poate realiza și invers. Pînă nu de mult se considera că aceste două categorii de particule descriu realități complet diferite (cîmpuri și forțe) și nu se pot transforma unele în altele. Noua teorie este singura — prin consistența sa logică și corectitudinea construcției matematice folosite — care îngăduie o astfel de transformare. Ea este cea mai coerentă încercare de extindere a teoriei relativității generale a lui Einstein și de unificare a ei cu teoria cuantică a cîmpului. Dealtfel, teoria cuantică a cîmpului gravitațional, bazată pe transformările de supersimetrie, a primit denumirea de **supergravitație.**

De unde izvorăște totuși optimismul exprimat mai înainte, asupra nebănuitelor perspective ale secolului viitor privind aplicațiile legate de fenomenul gravitațional ? Răspunsul ni-l oferă tot profesorul Ionel Purica : „În transformarea de supersimetrie apare un fapt straniu pentru mentalitatea noastră. Transformarea unui fermion într-un bozon și apoi din nou în fermion are loc cu o deplasare în spațiu și timp. Cîtă energie este necesară pentru această transformare și cît de mare este deplasarea spațio-temporală nimeni nu o poate spune deocamdată. O vom ști însă cu siguranță în secolul viitor. Cu puțin efort de imaginație am putea substitui acest proces mijloacelor noastre actuale de locomoție. Dar cred că nimeni nu are astăzi destulă fantezie pentru a construi imaginea unei civilizații bazate pe transformarea de supersimetrie...".

Iată, așadar, o prezentare, fără pretenții exhaustive, a unor idei mai vechi și mai noi asupra celei mai tainice și controversate legi a naturii. Un lucru este sigur : tentația oamenilor de știință de a găsi o explicație perfect coerentă privind forțele gravitaționale rămîne la fel de puternică. Poate tocmai insuccesul sau mărunțele succese înregistrate pînă în prezent constituie cele mai puternice imbolduri spre asaltarea și mai dîrză a secretului gravitației. Nu sînt excluse surprizele, nebănuite și tulburătoare, ce — într-o bună zi — pot aduce o claritate neașteptată în hățișul întrebărilor. Cine știe, poate și noi vom avea parte de ea ! Și poate mai devreme decît bănuim.

Vlaicu RADU
Fizician

FOTOGRAFIA — document sau artă?

SCURTĂ ISTORIE A FOTOGRAFIEI DE LA „ÎNCEPUTURILE EROICE" PÎNĂ ÎN PRAGUL SECOLULUI XX

În timp ce cinematograful — considerat multă vreme drept „fotografii în mișcare" — și-a cîștigat pentru toată lumea statutul de artă autonomă încă din 1920, cînd a apărut cea de-a zecea muză, fotografia, după aproape un secol și jumătate de existență, are încă o condiție estetică ambiguă. Pentru unii ea a rămas un strict procedeu tehnic de reproducere a imaginii, iar pentru alții pretextul asocierii unor obiecte care dobîndesc astfel funcții metaforice, prilej de investigare sensibilă a lumii. Disputa între cei ce îi afirmă caracterul artistic și cei care susțin că ar distruge arta este veche. Și n-ar fi decît să ne gîndim la disprețul pe care-l arăta un poet, excelent cunoscător și comentator al picturii, ca Baudelaire sau un grafician de importanța lui Honoré Daumier acestei arte ce se înfiripa. Dispreț confirmat pînă la un punct de cuvintele unuia dintre primii și cei mai importanți fotografi ai lumii : Nadar, care susținea că industria fotografică ar fi fost „refugiul tuturor pictorilor ratați, prea puțin dotați sau prea leneși".

Cert este că fotografii înșiși, pînă în vremurile mai recente, nu și-au revendicat drepturi asupra originalității lucrărilor lor, și aceasta odată cu creșterea deosebită a numărului amatorilor care folosesc pelicula sensibilă.

Să urmărim deci evoluția fotografiei din „perioada eroică" a începuturilor pînă în pragul secolului XX, să urmărim etapele mari ale dezvoltării acestei arte care a îmbinat progresiv caracterul experimental-științific cu dorința de a atinge un maximum de „realism", de „adevăr".

Mașinile de desenat

O dorință, veche de cînd lumea, aceeași care a dus la dezvoltarea graficii, a constituit-o fixarea unor imagini al căror rol era să amintească posesorului momentele importante ale vieții, să emționeze, să incite imaginația. Mijlocul de a realiza această dorință l-a constituit de la început „camera obscură" — una din primele „mașini de desenat" inventate de oameni — care se baza pe folosirea unor fenomene fizice observate cu secole în urmă.

În secolul XV, secol în care sînt stăt de mult folosite regulile perspectivei, de exemplu, doi pictori, Alberti și Pierro della Francesca, preconizează folosirea unor cadre și a unor vizoare pentru a fixa imaginea cu mijloacele desenului. Portretiștii și peisagiștii secolului XVI foloseau un geam sau un cadru pe care era întinsă o stofă transparentă.

Albrecht Dürer a construit două modele ale unor astfel de mașini de desenat. Numeroase aparate similare au fost concepute după aceea. Erau dispozitive care permiteau obținerea unor imagini foarte exacte printr-un desen executat direct pe pînză sau hîrtie în dimensiunile dorite fără a folosi rigla sau compasul. Printre ele : **pantograful** — inventat de Cristoph Scheiner — care permitea mărirea sau micșorarea foarte precisă a oricărui desen.

Mașină de desenat în perspectivă concepută de Albrecht Dürer (1471–1528)

Camera obscură

Cunoscut de Aristotel, studiat de fizicienii secolelor următoare, principiul „camerei obscure" este formulat astfel de **Leonardo da Vinci** : „Dacă imaginile obiectelor luminate pătrund printr-un orificiu foarte mic într-o cameră foarte obscură veți avea aceste imagini în interiorul acestei camere pe o hîrtie albă situată la o oarecare distanță de orificiu ; veți vedea pe acea hîrtie toate obiectele cu formele și culorile lor. Ele vor fi micșorate, răsturnate, și aceasta din cauza intersectării razelor luminoase. Dacă imaginile provin dintr-un loc luminat de soare ele vor părea ca pictate pe hîrtie".

În secolul XVII, astronomul **Kepler** avea o asemenea cameră obscură portativă, iar la mijlocul secolului XVII începe construirea unor aparate pe care un singur om le putea manevra ușor. Camerei obscure i se adăugase un ecran (de sticlă sau hîrtie impregnată cu ulei), obiectivul avea o lentilă biconvexă (prin asamblarea a 2—3 lentile), o oglindă cu rol de a redresa imaginile era plasată fie în fața obiectivului, fie în spatele lui, fie între obiectiv și ecran.

Siluetele

Răspîndirea în secolul XVIII a camerelor obscure, dar și a aparatelor de desenat, a dus la apariția și deosebita răspîndire a „profilu-

rilor", cunoscute și sub numele de „siluete".

„Siluetele", care redau în alb și negru conturul unei figuri, aveau o calitate esențială — aceea a asemănării.

Începuturile

Alchimiștii au fost, se pare, primii care au observat acțiunea luminii asupra clorurii de argint, dar abia trei sute de ani mai tîrziu inventatorii fotografiei vor utiliza acest fenomen. Între secolele XIV și XVII nitratul de argint expus la soare era folosit pentru a vopsi suprafețe de lemn, fildeș sau blănurile. Cu toate acestea, sîntem departe de începuturile fotografiei.

Fotografia propriu-zisă începe odată cu descoperirile și căutările lui **Joseph Nicéphore Niépce** (1765—1833) și nu așa cum se spune de obicei că ar fi marcate de căutările lui Daguèrre.

Ideea de a fixa cu ajutorul razelor luminoase imagini formate în camera obscură și de a obține astfel, automat, fie un desen, fie o gravură, ca și realizarea acestei idei îi aparțin în exclusivitate lui Niépce.

În 1816 fotografia era inventată. În primăvara acelui an, Niépce a reușit să fixeze imagini cu ajutorul acidului nitric pe coli de hîrtie impregnate cu clorură de argint și așezate într-o cameră obscură. Cu 23 de ani înainte de negativele pe hîrtie inventate de Talbot și Bayard și tot cu 23 de ani înainte de lansarea daghereotipului.

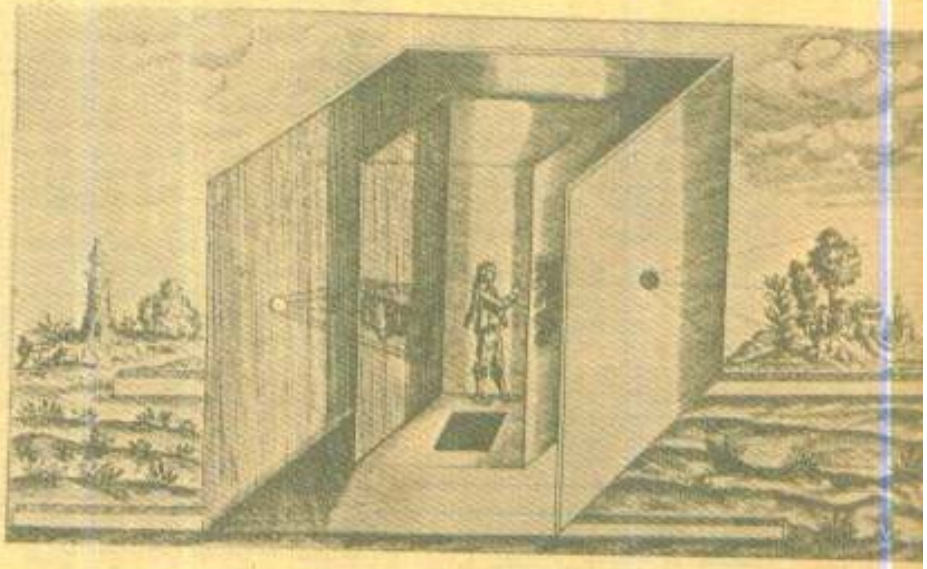

Cameră obscură — mijlocul secolului XVII

Daghereotipia

Avînd la origine cercetările bazate pe colaborarea cu Niépce (a existat o societate Niépce — Daguèrre) **Louis Jacques-Mandé Daguèrre** lansează în 1839 daghereotipul, primit cu deosebit entuziasm și numeroase recompense din partea academiilor de științe din întreaga lume.

Daguèrre observase că, plasînd placa de metal (cupru) expusă în prealabil la lumină deasupra unui vas cu mercur încălzit, „vaporii metalici nu se așază decît pe locurile atinse de lumină și că se depun în cantitate cu atît mai mare cu cît lumina a fost mai puternică". Imaginea pozitivă obținută astfel era fixată cu ajutorul unei spălări la cald cu o soluție de sare marină.

Noua invenție a fost dezvăluită publicului larg la **19 august 1839.** Entuziasmul pe care-l stîrnește duce la multiple inițiative și experimente în vederea fabricării unor aparate mai mult sau mai puțin complicate.

Portretele cu ochii închiși

Dacă peisajele și naturile statice îi încîntau pe realizatorii lor prin detaliile de o mare precizie ale imaginilor obținute, portretele, datorită aparaturii imperfecte, nu erau la înălțimea așteptărilor. Modelul trebuia expus la lumina directă a soarelui 15—20 de minute. Inevitabil, portretele realizate în aceste condiții aveau ochii închiși. Inițiativa de a plasa modelele la adăpostul unei plăci de sticlă albastră a avut drept rezultat faptul că ochii au rămas deschiși dar, după mărturii ale epocii, imaginea oferea „figuri crispate cu priviri feroce".

Cîțiva ani mai tîrziu, datorită substanțelor accelaratoare descoperite și obiectivelor inventate de Chevalier și Petzval, portretele realizate cu ajutorul daghereotipului nu mai reprezentau un supliciu. Dimpotrivă. Moda acestui tip de portret s-a răspîndit cu o repeziciune uluitoare.

Între 1841—1842, de exemplu, un singur meșter (Lerebours) executase peste 1 500 de astfel de comenzi. Numeroase asemenea portrete au fost chiar colorate pentru publicul obișnuit în epocă cu miniaturile, fără ca totuși fotografia în culori să-și fi făcut încă apariția.

În țara noastră, la **16 februarie 1839, „Albina românească"** anunță descoperirea daghereotipiei. Aducînd la cunoștința cititorilor ei .....o nouă aflare (care) a revărsat o nouă strălucire asupra epocii noastre".

În același an, tot „Albina românească" de la Iași continua să publice alte două articole despre daghereotipie : „Academia de științe din Franța face cunoscut secretul daghereotipiei" și

„Siluetă" profil — executată în tuș chinezesc

„Propăsirea daghereotipiei. Despre îmbunătățirile aduse de către fizicianul Donnay".

În 1840, la Academia Mihăileană de la Iași se înființează un cabinet de instrumente de fizică și de matematici. Printre instrumentele cumpărate de la Paris se aflau și unele de daghereotipie.

Teodor Stamati, numit în 1838 ca profesor de „fizică și înaltă matematică", atunci de 28 de ani, înființează primul laborator de fizică experimentală din țară, din care făceau parte și aparatele pentru lucrat daghereotipii. Nu s-a descoperit pînă azi nici una din lucrările executate cu aparatele daghereotipice ale laboratorului.

După cum relatează George Potra în „Aspecte din istoricul fotografiei din Româ-

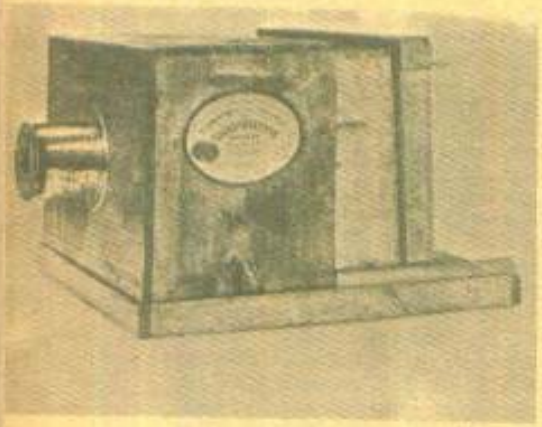

Un daghereotip (1839) pentru plăci de 0,164 m × 0,216 m

nia", **primul aparat fotografic (daghereotip) cunoscut și folosit la noi în țară** e acela pe care Colegiul Sf. Sava l-a cumpărat în 1840, după îndemnul și cu ajutorul lui Petrache Poenaru, directorul Eforiei Școalelor. Se pare că cel care a mînuit aparatul de daghereotipie, ca salariat, a fost Carol Popp de Szathmari.

La 20 iulie 1841, Gheorghe Asachi inaugurează la Iași Școala de arte și meșteșuguri (..... primum institutum artium et manufacturarum..."). Această școală a fost înzestrată, după modelul celei de la Academia Mihăileană, cu un cabinet de instrumente fizice și matematice, aduse anume din Paris, între care erau și instrumente de daghereotipie de curînd inventate, cu care s-au realizat mai multe vederi ale Iașiului din acel timp. Laboratorul era creația directorului școlii, inginerul de mine Carol Mihailiuc de Hodocin.

Primul anunț cu reclamă fotografică a apărut la noi tot în „Albina Românească" : „Se aduce la cunoștința acelora ce doresc să-și facă portretul prin minunata aflare a faimosului Dagher, să se adreseze la Depozitul productelor industriei naționale din Iași". Se pare că este vorba despre **primul atelier fotografic din țara noastră**, un atelier al statului și nu unul particular.

Calotipul – clișeul pe hîrtie

Apariția calotipului a însemnat inaugurarea unui șir de descoperiri în vederea uimitoarei dezvoltări ulterioare a fotografiei.

În 1839, simultan, un francez, Hippolyte Bayard, și un englez, Fox Talbot, au anunțat descoperirea unui procedeu de a obține imagini fixate pe coli de hîrtie impregnate cu săruri de argint. Față de finețea daghereotipurilor obținute pe plăci de metal, acest nou procedeu, numit de Talbot „calotip", părea destul de grosolan. Supus unor perfecționări treptate, el va înlocui însă în cîțiva ani daghereotipul, astfel încît la Expoziția universală din 1855 fotografia realizată pe hîrtie obține drept de cetate, plasată fiind între gravură și tipografie, în sectorul „desen aplicat în industrie".

În țara noastră, Carol Popp de Szathmari a executat în **noiembrie 1848 prima calotipie,** încercare făcută pe o coală de hîrtie sensibilizată pe care a fotografiat un Cupidon cu brațele frînte. Szathmari ar fi folosit albușul de ou sau ceara pentru a face negativul mai transparent. Este cunoscută calotipia **„Cîmpul Procopoaiei"** executată în 1850 de Carol Popp de Szathmari — prima imagine fotografică cunoscută a Bucureștilor, imagine aflată azi în colecția Cabinetului de stampe al Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România.

Apariția negativului pe sticlă

La 25 octombrie 1847 fizicianul Chevreul prezenta colegilor săi de la Academia de științe un procedeu heliografic nou, al cărui autor — ofițerul **Abel Niépce** — era rudă cu inventatorul fotografiei. Noul procedeu se baza pe folosirea albuminei ouălor de pasăre, substanță care adera puternic la suprafața pe care era depusă. Uscîndu-se, ea forma o peliculă translucidă, insolubilă, fără a-și pierde proprietatea de a absorbi lichidele. Supusă unor succesive spălări, ea nu-și abandona suportul. Era o descoperire capitală pentru viitorul fotografiei ; o descoperire care va permite, patru ani mai tîrziu, realizarea și succesul procedeului cu colodiu, iar 30 de ani mai tîrziu apariția procedeelor cu gelatino-bromură.

Deocamdată fotografiile pe plăci de sticlă pe care fusese așezat un strat de albumină aveau avantajul unei deosebite precizii a imaginii obținute.

Colodiul

Lichidul transparent, aglutinant și sicativ obținut prin dizolvarea nitrocelulozei în eter alcoolizat a fost numit colodiu. Produs farmaceutic obișnuit, această substanță, căreia i se adaugă iodură de potasiu și iodură de amoniu dizolvată în alcool, va deveni **colodiul fotografic,** peliculă sensibilă care oferea, pe lîngă o manipulare mult mai rapidă, o tehnică mai simplă decît aceea a negativului-hîrtie, permițînd totodată rezultate constante.

Una din marile calități ale plăcii tratate cu colodiu era și marea toleranță la supraexpuneri.

Odată cu apariția colodiului, fotografia devine o adevărată industrie. După 1855 pretutindeni în marile orașe apar ateliere în care, pentru sume modice, oricine-și putea face portretul. Atrași de noua modalitate de expresie grafică și dornici să dea acestei noi „arte" amprenta personalității lor, mulți artiști și scriitori și-au orientat cercetările asupra fotografiei.

Primul clișeu fotografic făcut de Carol Popp de Szathmari în 1848 – colecția Cabinetului de stampe al Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România

Felix Nadar

Nadar — pseudonim pentru G.F. Tournachon (1820 — 1910) — a fost numit în epocă „Tizian al fotografiei" pentru obținerea unor negruri foarte catifelate în portrete. El este cel care, în 1858, realizează **primele fotografii aeriene**, iar în 1861 **prima fotografie subterană**. În 1886 Nadar realizează **primul „interviu fotografic"** în care apare el însuși împreună cu fizicianul Chevreul.

Portretele făcute de Nadar lui Dumas, Baudelaire, Delacroix, Daumier, Millet, Nerval, Lamartine ne dezvăluie un portretist remarcabil, care a alcătuit o expresivă galerie de efigii contemporane. El a eliminat atitudinile forțate, gesturile grandilocvente, a insistat asupra a ceea ce era mai caracteristic în persoana fizică și morală a celui portretizat.

„Cartea de vizită"

În timp ce colegii de meserie își încercau talentul în a realiza portrete de mari dimensiuni în care să rivalizeze cu artele grafice, un nou fotograf, **Disderi**, lansează „cartea de vizită" — fotografia de mici dimensiuni (8×6 cm) pusă, pentru prețuri foarte mici, la îndemîna tuturor.

Mai tîrziu, **Adam Salomon**, remarcabil minuitor al luminii astfel încît multe din fotografiile lui purtau mențiunea „compus și fotografiat de sculptorul Adam Salomon", vignetistul Bertall, Numa Blanc, Etienne Carjat se afirmă printre personalitățile de seamă în minuirea aparatului de luat vederi.

În **1861**, asistat de celebrul ghid Auguste Balmat, unul din frații Bizson, însoțit de 25 de oameni (pentru a-și putea cără aparatele), reușește în bune condiții să urce celebrul Mont Blanc și să realizeze cîteva clișee de mari dimensiuni. Era o premieră mondială.

Reportaje de război

Una din cele mai interesante folosiri a fotografiei o constituie în această perioadă reportajele de pe front luate în timpul războiului Crimeii, iar aici trebuie menționată în primul rînd participarea românului Carol Popp de Szathmari amintită în toate marile tratate închinate fotografiei, care alături de alți fotografi ai epocii — printre care lordul Panmure, Alderman Mayal (printre primii care au folosit în Anglia daghereotipul), Roger Fenton și alții — a realizat importante imagini, scene din timpul bătăliilor, portrete etc.

În aprilie 1854, Carol Popp de Szathmari fotografia prin procedeul colodiu umed aspecte din războiul Crimeii, folosindu-se de un laborator improvizat într-o trăsură. Era realizat astfel **primul reportaj de război din lume.** Albumul cu imaginile realizate atunci conținea circa 200 de fotografii cu scene de luptă, cu scene din ambele tabere, portrete de generali, ofițeri și ostași. În anul următor, Szathmari a prezentat la Expoziția universală de la Paris unul din albumele cu primul reportaj fotografic de război. A fost distins cu medalia cl. II.

De asemenea, războiul de secesiune a avut în America reporterii săi, care au înfruntat numeroase primejdii, reușind prin eforturi eroice să păstreze imaginea exactă a luptelor. Adevăratele documente realizate în timpul acestui război de Mathew Bradley, Alexander Gardner și Timothy Sullivan au adus cineaștilor de mai tîrziu, realizatori de filme „western", numeroase motive de inspirație.

În țara noastră, războiul de independență din 1877 are ca reporteri-fotografi, în afara veteranului Szathmari, pe Franz Duschek, Pielz, Reiser și alții din România.

Totodată, au apărut pe cîmpul de luptă și serviciile fotografice ale statului, dintre care s-a remarcat cel al serviciului sanitar al armatei condus de generalul doctor **Carol Davila.** În anul 1880, **Spitalul militar din București**, din rîndurile căruia se organizase serviciul sanitar al armatei în campania din 1877—78, primește **medalia de aur** pentru fotografiile făcute în acest război, prezentate în cadrul **Expoziției de arte și industrii române din București.**

Procedeele cunoscute, avînd la bază colodiul, folosite în laborator cu destulă ușurință, erau însă destul de greu de utilizat în aer liber. Pentru deplasări, o apa-

Prima imagine fotografică a Bucureștiului : „Cîmpul Pracopoaiei", executată de Carol Popp de Szathmari – colecția Cabinetului de stampe al Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România

ratură greoaie, amplasată într-o trăsură-laborator, cuprindea o cutie de 1 m lungime pe 60 cm înălțime și 60 cm lățime. Căutări numeroase nu au reușit în epocă decît să reducă la jumătate acest volum al aparaturii, care, deși ingenios concepută, cîntărea totuși 10 kg...

Primele ateliere din România

Începînd cu anul 1843, rînd pe rînd, se deschid în țara noastră numeroase ateliere fotografice. Astfel, în **1843** era deschis la Hanul Verde pe ulița Curtea Veche atelierul lui **Carol Popp de Szathmari**, care se mută mai tîrziu pe Podul Mogoșoaiei și apoi pe strada Enei.

În **1845 — I. Pohlman** execută, în atelierul său de pe Podul Mogoșoaiei, daghereotipii „în culoare și negru, format mare și mic, cu prețul de 1—2 galbeni".

În **1851, I. Hecu** execută portrete daghereotipice „distinse în felul lor". Tot în **1851, Adolf Daici** execută „portreturi fotografice".

În **1852 — Friedrich Binder**, daghereotipist la început, apoi fotograf, și-a avut atelierul pe Podul Mogoșoaiei. El execută portrete daghereotipice mici cu 5 pînă la 10 sfanți, iar cele mari cu 50 de sfanți.

În **1853 — Wilhelmine Dorner** — daghereotipistă — execută „portrete deghuerrotyp" de orice mărime.

În **1854 — Leon**, fotograf francez, deschidea la Hotel de France, pe Podul Mogoșoaiei, un atelier fotografic.

La **Iași**, frații **Nestor** și **Ion Heck** fondează în **1850** un atelier fotografic care a avut o existență de peste 40 de ani. În acest atelier și-au făcut portretele multe din personalitățile artistice și politice ale vremii, domnitorul Alexandru Ioan Cuza, deputații țărani din divanul ad-hoc, scriitori, artiști.

În **1851** — tot la **Iași** — **P. Heinrich** și **Mazek**, fotografi și pictori din Viena, fac portrete „după noua invenție".

Iosif Wilhelm Weniger, daghereotipist și fotograf din Praga, execută în **1853**, la Iași, portrete fotografice pe metal la prețul de 2 iermilici pînă la 3 galbeni, iar grupe de familie cu 6 galbeni. Tot la Iași, începînd din **1854** lucrează **Besenius**, fotograf și pictor de portrete din Viena.

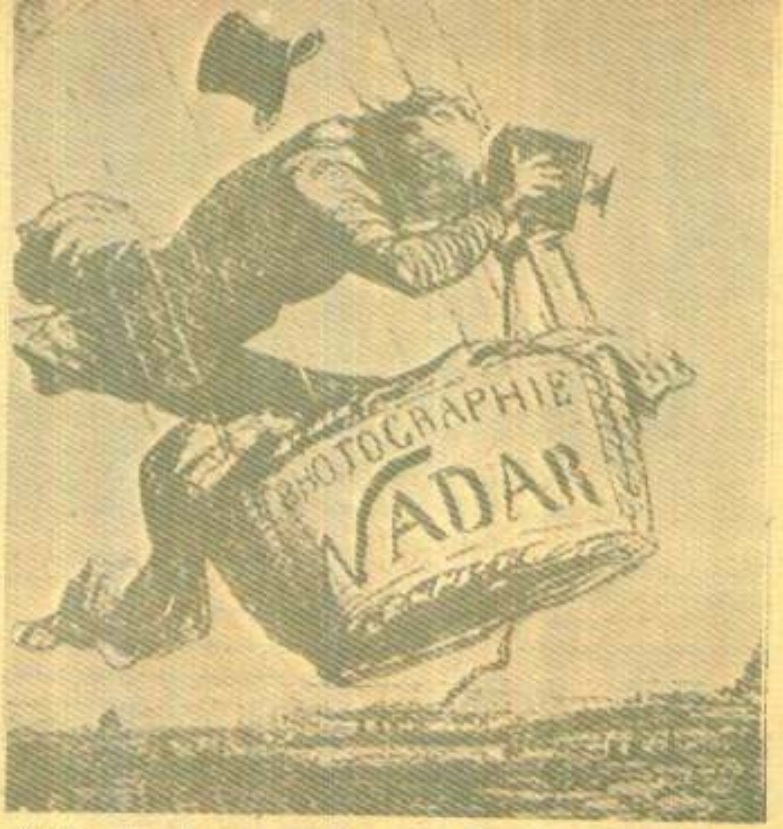

„Nadar ridicînd fotografia la nivelul artei" — desen și explicație de Honoré Daumier — 25 mai 1862

Carol Popp de Szathmari, inițiatorul fotografiei artistice românești

În perioada de entuziasm care însoțește descoperirea și perfecționarea tehnicii fotografice, Carol Popp de Szathmari a contribuit substanțial la dezvoltarea fotografiei artistice în Țara Românească. Nu numai reportajele fotografice de război i-au înscris numele, alături de englezul Roger Fenton, printre întemeietorii genului, ci o bogată și susținută activitate desfășurată de-a lungul întregii sale vieți. Dealtfel, noutatea albumului încheiat cu imagini surprinse pe cîmpul de luptă (războiul Crimeii) i-au atras un deosebit succes. În februarie 1855 a fost decorat la Viena de Franz Josef, iar cîteva luni mai tîrziu a fost răsplătit pentru același album de regele Württembergului și apoi de regina Victoria a Angliei.

Această activitate bogată i-a atras, în 1863, titlul de

Un atelier de fotografiat — 1865

„pictor și fotograf al curții" pe care i l-a oferit domnitorul Alexandru Ioan Cuza. Cîțiva ani mai tîrziu, la Expoziția universală din 1867 de la Paris, Szathmari era admis cu un album de fotografii alături de compatriotul său H. Trenk, fiind răsplătiți cu „mențiuni onorabile".

Un amănunt interesant, relatat de presa vremii, este revelator asupra condițiilor tehnice greoaie în care erau realizate în acea perioadă fotografiile : accidentul suferit de Szathmari pe calea ferată în apropierea Tecuciului în noaptea de 2 spre 3 iulie 1873. În timp ce-și întocmea, în vagonul de bagaje, raportul asupra voiajului făcut din însărcinarea guvernului în Italia și în țară pentru a fotografia subiecte interesînd trecutul nostru istoric, lada lui cu aparatul de fotografiat, chimicalele pentru developat, printre care și colodiu, și clișeele ce le executase, s-a răsturnat de pe bagajele peste care a fost așezată. Încercînd să o ridice, o flacără pornind din lada unde colodiul luase foc i-a pîrlit fața. A dat, de pe scara vagonului, alarma, dar pînă la oprirea trenului vagonul era în flăcări, reușindu-se numai a se detașa vagonul, care a ars complet. Pagubele au fost de 1 500 galbeni.

Semnificativ este și faptul că în această perioadă, eroică, a începuturilor fotografiei românești, mai precis în 1867, ia ființă **Biblioteca Academiei Române.** Încă de la înființarea ei, se organizează o fototecă, avînd inițial drept scop să cuprindă fotografii reprezentative pentru istoria poporului nostru și pentru istoria literaturii române. Cu timpul, sfera de colecționare s-a lărgit, cuprinzînd acum cele mai variate domenii de activitate din țara noastră.

În această succintă incursiune în istoria fotografiei de pe teritoriul țării noastre trebuie amintit și numele lui **Orbán Balázs.** Scriitorul celei mai ample monografii a secuilor, apărută în șase volume între 1868—1873, fotografiază în regiunile locuite de secui peisaje, sate, orașe, monumente istorice, palate, case țărănești, locuri industriale, țărani secui și țărani români. Cele 170 de fotografii făcute de Orbán Balász reprezintă un valoros material pentru studiul acestei regiuni din Transilvania.

Din presa vremii aflăm, de asemenea, că în **iulie 1871** în localul lui Rașca de pe strada Școalei (azi strada Academiei) se putea vedea : „Espoziținea deschisă... unde pot fi admirate 200 de vederi de la Espoziținea Universală din Paris (din anul 1867) și 100 de vederi ale pieților celor mai frumoase de pe pămînt".

Cîțiva ani mai tîrziu are loc, la București, **Expoziținea de arte și industrii românești din anul 1880 a societății Concordia română,** la care fotografia a participat masiv. În Transilvania fotografia este, de asemenea, prezentă într-o expoziție deschisă în august 1881, **„Expoșițiunea română din Sibiu".**

În **1886** se tipărește **prima broșură românească** care se referă la fotografie : **„Metoda practică de a învăța oricine să coloreze fotografii".** Scopul declarat al acestei prime broșuri era : „sure a da ocasiune tinerilor și domnișoarelor, damelor și chiar unor bărbați pentru a-și procura cîteva momente de distracțiune..."

Foto-cravata — 1884

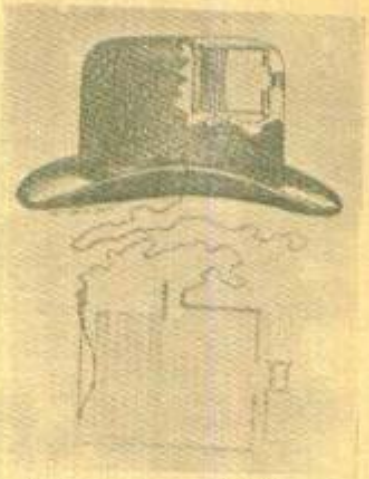

Foto-pălăria — 1882

O treaptă a progresului — gelatino-bromura

Paralel cu numeroase căutări în vederea perfecționării colodio-bromurii, în Anglia este pus la punct și lansat procedeul gelatino-bromurii care, teoretic, nu diferă de primul, dar, practic, prin simplitatea, ușurința și rapiditatea cu care era folosit, marchează un progres hotărîtor. Timpul de expunere devine de 10 ori mai mic decît în orice procedeu cunoscut pînă atunci. Totodată, apare ideea de a înlocui placa de sticlă printr-o alta, mai rezistentă și mai ușoară. După numeroase experiențe se ajunge, în 1875, la fabricarea unui suport alcătuit din hîrtie, fișii subțiri de colodiu, gelatină și cauciuc. Se obțin astfel lame de **celuloid** care devin suportul emulsiei fotografice.

Între 1889—1890, compania „Eastman" pune în vînzare aceste „pelicule inextensibile și inalterabile", care aveau transparența sticlei.

Experiențele continuă. În Anglia, Wellington și Ward continuă să facă încercări pentru a înlocui plăcile de sticlă și pe acelea de celuloid prin hîrtie acoperită cu gelatino-bromură. În Franța, Lumière fabrică hîrtie-negativ. În Germania, Liesegang lucrează la o „hîrtie de transfer" care permitea trecerea, după developare, a peliculei pe un suport de sticlă.

Aparatul disimulat

Mai mult decît o necesitate, instantaneul devenea o realitate cotidiană. Dorința de a surprinde, „pe viu", scene din viața înconjurătoare a dus la modificarea întregului utilaj fotografic. Camerele de luat vederi folosite pînă atunci în călătorii nu mai răspundeau exigențelor, dorinței de a înscrie pe noile clișee tot ceea ce în realitatea înconjurătoare îi impresiona pe autorii lor. Trebuia deci inventat un aparat ușor de purtat, care să fie folosit fără a atrage atenția. Rînd pe rînd, au fost inventate : **„fotoexpresul"** în formă de pistol, o **„pălărie fotografică"**, care disimula obiectivul, o **„servietă de avocat"**, care trebuia deschisă în momentul înregistrării imaginii, **„foto-carnetul"**, **„foto-cartea"**, care ascundea obiectivul printre literele titlului, foarte mari și violent colorate, **„foto-poșeta"** sau **„foto-bastonul"**, care permitea înregistrarea unor imagini de dimensiunea unui timbru poștal.

„Foto-cravata" s-a bucurat de un mare succes în epocă. Era moda cravatelor mari cu nod proeminent, numite și „cravate plastron". Sub acest plastron era disimulată o cutie de 5 mm grosime care conținea o minusculă cameră de luat vederi. Obiectivul, care avea 2 cm diametru, era plasat în locul acului de cravată. Aparatul era acționat printr-unul din nasturii jiletcii. Un asemenea aparat era reglat pentru a lucra la distanțe mici — 40—50 de cm. Rezultatele nu erau însă satisfăcătoare atît din cauza neputinței de a mări aceste clișee, cît și a faptului că plăcile nu erau suficient de sensibile și obiectivele nu înregistrau cu suficientă rapiditate.

Spre deosebire de acestea, **„camera-detectiv"** a cunoscut un succes remarcabil. Ea era plasată într-o cutie neagră, cu aspectul unui pachet obișnuit, iar vizorul era astfel așezat încît mînuitorul nu părea să privească scena pe care o fotografia.

„Ko-dak"

În 1888, George Eastman și-a propus să fabrice plăci fotografice astfel încît ele să poată fi folosite de toată lumea la prețuri accesibile. Trebuia găsit un aparat ușor de mînuit, al cărui nume să atragă atenția, să poată fi pronunțat în toate limbile. În privința numelui s-a recurs la o onomatopee — „Ko-dak" ; era sonoritatea care imita declicul obturatorului. Aparatul era o „cameră-detectiv", care, spre deosebire de cele precedente, avea în interior, rulat, un film întreg cu care puteau fi obținute 100 de imagini.

La terminarea filmului, aparatul era trimis fabricantului, care se ocupa de multiplicarea fotografiilor și încărca din nou aparatul.

După developare, pelicula de gelatină detașată de suport era montată pe sticlă. Din aceste negative, noua instituție „Kodak" făcea tiraje pe hîrtie albuminată, iar pozitivele erau montate pe carton.

Succesul a fost imediat și considerabil.

Pledoarii și polemici

În realizarea fotografiilor, stilul internațional, răspîndit pînă în Japonia, reunea căutarea realismului „documentar" cu dorința de a afla noi materiale și procedee (hîrtii de lux, cerneluri grase, gumarabică bicromatizată), folosite pentru adăugarea de detalii sau suprapresiuni care să imite cărbunele, laviul sau aquatinta.

În timp ce pictorii, gravorii și scriitorii apreciau eforturile noii școli fotografice, marele public părea nedumerit și din ce în ce mai iritat. Se afirma că noile tendințe nu mai reprezintă „fotografia", că toate aceste tratamente cu cerneluri și gumarabică bicromată nu ar avea drept scop decît instaurarea unei confuzii prin obținerea unor efecte asemănătoare artelor grafice.

„Fotografia este o artă ?" — se întrebau deopotrivă apărătorii și detractorii.

Dincolo de aceste dispute, **dezvoltarea fotografiei în România** își urmează cursul firesc. La **5 iulie 1892** ia ființă **„Societatea amatorilor de fotografie din București"**. Este prima societate legal constituită a amatorilor din țara noastră.

În **aprilie 1893**, misiunea astronomică română condusă de Nicolae Coculescu, fondatorul Observatorului astronomic din București, fotografiază eclipsa totală de soare la Foundiougne în Senegal.

În **1894**, la Focșani, apare **prima carte în limba română asupra fotografiei** cu rezultatele obținute de farmacistul George Nicoleanu : „Photographii mycrographice transparente".

La **5 mai 1894** apare primul număr din „Revista Scințifică Ilustrată" care publică o serie de articole bine documentate intitulate „Fotografia". Autorul lor este Stelian Petrescu, elev al Școalei normale superioare, viitorul inginer Stelian Pe-

Studiu (fotografie tratată cu uleiuri)

Zootrop cilindric

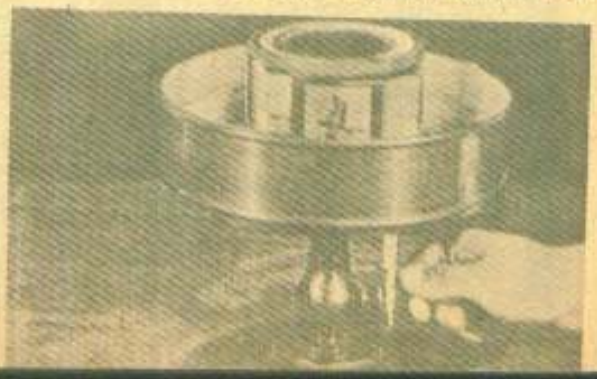

trescu, renumit fotograf român din lucrările căruia Academia română deține o mare parte.

În **1895**, apare un **„Tratat de fotografie conținînd un studiu metodic sumar asupra aparatelor și diferitelor operațiuni fotografice, metode noi, perfecționări"** semnat de G.V. Cordea. În același an, la **Arad**, s-a făcut prima încercare de a se fonda un club de amatori fotografi. Deși această inițiativă a eșuat, după o scurtă și timidă existență, clubul înființat mai tîrziu în anul **1905** și-a continuat activitatea pînă în anii primului război mondial.

În ședința **Academiei române din 29 martie 1897** a fost prezentată radiografia unei mîini în viață, în care apar foarte clare țesuturile cărnoase pe lîngă oasele degetelor. Radiografia a fost făcută de doctorul în științe fizice Dragomir Hurmuzescu în laboratorul său de la liceul-internat din Iași. El a dovedit prin această radiografie că se pot obține detalii de țesuturi chiar în carne și, lucru de cea mai mare importanță, în organele în viață, iar nu cum se făcuse pînă atunci prin injecții asupra cadavrelor.

În același an, profesorul **dr. Gheorghe Marinescu** folosește cinematografia în cercetările de la Spitalul Pantelimon asupra bolilor neurologice.

În iulie **1900**, la cel de-al patrulea **Congres internațional de chimie** aplicată, ținut la Paris, prof. dr. Ștefan Minovici a făcut comunicarea „Falsurile în documente și fotografia în serviciul justiției".

Imaginea animată

Reprezentarea mișcării oamenilor și a lucrurilor este una din cele mai spectaculoase aplicații ale instantaneului fotografic, posibilă datorită faptului că fotografia a oferit posibilitatea înregistrării unor faze ale mișcării imperceptibile cu ochiul liber, faze care reconstituite pot da iluzia mișcării reale.

Orice imagine animată are la bază o suită de imagini analitice prin care mișcarea inițială a fost descompusă în cele mai mici componente ale ei.

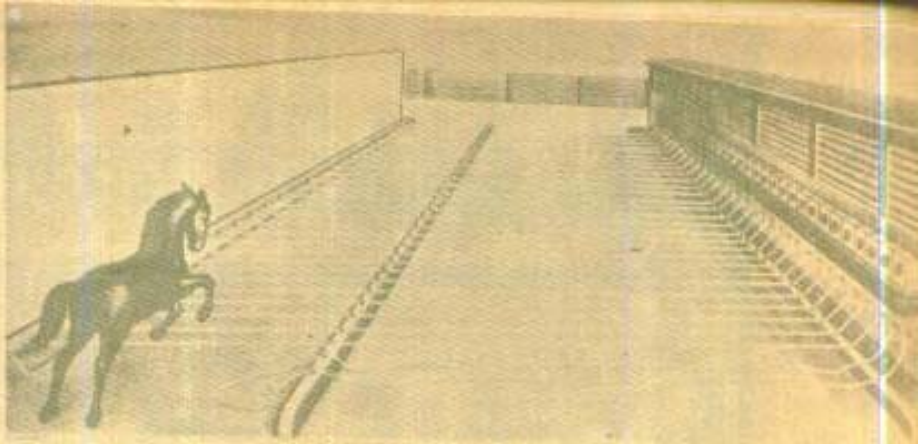

Pista organizată de Muybridge în 1878

Încă din antichitate fizicieni, printre care și Aristotel, au observat că imaginile înregistrate de retină se păstrează un anumit timp. Se pare că durata ar fi de o treime de secundă.

Fenakisticopul este unul din primele aparate care încercau să anime**z**e mișcarea. Construit în **1832**, el se baza

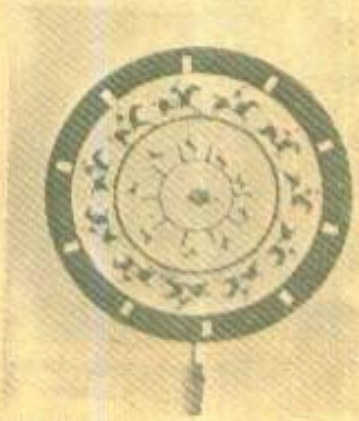

Fenakisticopul – model 1832

pe următorul principiu: dacă mai multe obiecte, progresiv diferite ca poziție și formă, sînt prezentate ochiului la intervale de timp foarte scurte, impresiile succesive pe care le produc pe retină se leagă, creînd iluzia că același obiect își schimbă forma sau mișcarea.

De abia după 1851 a apărut însă ideea de a înlocui imaginea desenată prin fotografie. Unul din primele aparate de acest fel, **bioscopul**, ambiționa să prezinte obiectele ca și cum ar fi „sculpturi în mișcare". Cu timpul discul care era rotit vertical la bioscop a fost înlocuit cu un cilindru care se rotea în plan orizontal. Cilindrul era găurit, iar prin fantele longitudinale create puteau fi examinate imaginile fixate pe peretii interiori. Acest nou dispozitiv este cunoscut sub denumirea de **zootrop.**

La originea desenului animat se află **praxinoscopul,** care va înlocui zootropul îmbunătățindu-l.

Praxinoscopul era alcătuit dintr-un cerc în jurul căruia erau plasate desenele care reproduceau diferitele faze ale mișcării. O prismă cu 12 fațete, alcătuită din oglinzi, era așezată astfel încît centrul ei să coincidă cu cel al cercului, astfel încît oglinzile să fie plasate la jumătatea razei cercului. Imaginea virtuală apărea astfel chiar la centrul cercului.

Muybridge este primul care a reușit să stabilească fazele mișcării unui cal aflat în galop. Pe o pistă dreptunghiulară el a așezat, de-a lungul laturii lungi, 24 de aparate de fotografiat ale căror declanșatoare erau legate prin fire ușoare așezate aproape de pămînt. Trecînd, calul rupea succesiv aceste fire care produceau înregistrarea, de asemenea succesivă, în fotografii, a diferitelor faze ale mișcării.

Cronofotografia se naște ca urmare directă a acestor experiențe. Realizată de doctorul **Marey**, ea consta din înregistrarea, pe aceeași placă și cu un singur obiectiv, a imaginii unei ființe sau a unui lucru în mișcare.

Pușca fotografică construită de Marey în **1882** putea înregistra în aer liber mișcările cele mai diferite, ca de exemplu acelea ale unei păsări în zbor. Ea avea dimensiunile unei puști de vînătoare, care purta un aparat capabil „să înregistreze de 12 ori pe secundă obiectul vizat. Cu ajutorul ei

Serie cronofotografică (1887)

au fost studiate mai ales mecanismele mișcării umane și animale, asociațiile mușchilor antrenați în etapele succesive ale mișcării. Imaginile erau însă de mici dimensiuni, insuficient de clare și încă imposibil de mărit.

Fotofonul inițiat de **Demeny**, unul din asistenții lui Marey, aduce o substanțială îmbunătățire metodei cronografice prin aplicarea ei în fonetică. El înregistrează un subiect pus să rostească : „te iubesc". Demeny folosește următorul procedeu : fixează pe un disc de sticlă 24 de probe pozitive ale clișeelor cronofotografiate ; un disc găurit capabil să se rotească foarte repede era plasat paralel cu primul. Sursa de lumină folosită era lumina electrică sau oxhydrică. Un obiectiv era fixat în fața punctului foarte puternic luminat în care întîlnirea discurilor lăsa să se vadă succesiunea imaginilor.

Numărul imaginilor văzute direct sau prin proiecții rămînea însă destul de restrîns, iar vizibilitatea destul de redusă. În 1893, Marey încearcă să proiecteze aceste imagini pe un ecran. **„Cronograful proiector"** se afla însă într-un stadiu rudimentar, era foarte zgomotos, iar imaginile săltau supărător din cauză că nu fuseseră luate la intervale riguros exacte.

În **1888**, după 13 ani de lucru, **Emile Reynaud**, perfecționînd praxinoscopul, obține brevetul pentru primul **„teatru optic"**. Reynaud a fost de fapt marele precursor al desenului animat, întrucît cele cîteva sute de imagini proiectate timp de vreo **10** minute erau în întregime concepute, desenate și colorate de el.

Cum se folosea pușca fotografică a lui Marey

Kinetograful, în **1891**, și apoi **kinetoscopul**, în **1893**, inventate de **Edison**, au permis însă adevărata sinteză a mișcării. Noutatea, care a trezit dealtfel interesul publicului, consta în faptul că puteau fi reproduse imagini numeroase care redau scene ce durau mai mult. Circa 1 400—1 500 de imagini succesive se derulau în cadrul unei vizionări. Pozitivele erau trase pe o peliculă de celuloid fără sfîrșit (principiu indicat de Marey), acționată pe bază de curent electric. Privitorul urmărea printr-un vizor pelicula care era luminată electric. Kinetoscopul nu dădea iluzia mișcării decît pentru un singur spectator.

Cinematograful fraților Lumière a oferit însă posibilitatea de a proiecta imaginea animată pentru un public larg. Aparatul fraților Lumière a fost brevetat la **13 februarie 1895**, iar la **28 decembrie 1895** în subsolul de la **Grand Café** s-a dat **primul spectacol public din istoria cinematografiei.**

În țara noastră, primul spectacol, anunțat pentru **25 mai 1896**, nu s-a putut ține din cauza unui defect survenit la lumina electrică. Premiera a avut loc în ziua de **27 mai** la orele 9 seara în marele salon al ziarului „L'Independence roumaine" din Calea Victoriei. Programul anunțat în ziar cuprindea : „...sosirea unui tren cu locomotiva care scotea fum, coborîrea călătorilor, transportul bagajelor și urcarea lor în trăsuri...". Prețul era de cinci franci.

Astfel, fotografia pornea într-o nouă, captivantă călătorie. „Desprinderea" spectaculoasă de static nu o va condamna la uitare. Pentru că și în domeniul fotografiei propriu-zise au loc perfecționări uimitoare, ceea ce va îndreptăți, în cazul unor lucrări, acreditarea noțiunii de **artă fotografică.**

Marina PREUTU

Peliculă perforată — inventată de Reynaud pentru sinteza mișcării, utilizată de el la teatrul Grévin

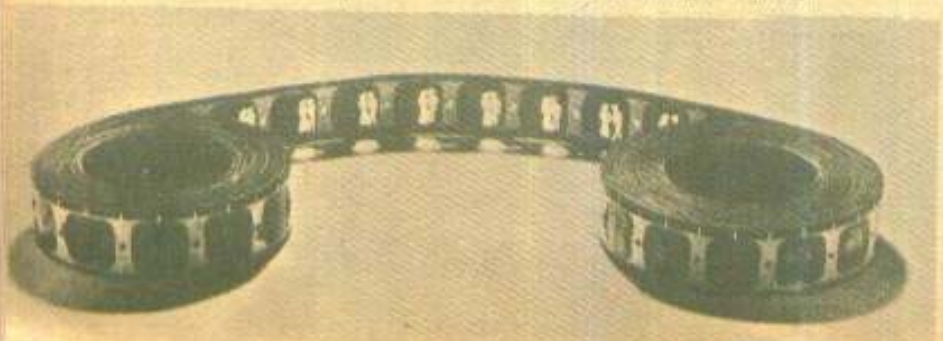

1983 a fost ANUL UNIVERSIADEI

ÎNTRE 1 ȘI 11 IULIE, LA EDMONTON (CANADA) S-A DESFĂȘURAT A XII-A EDIȚIE A JOCURILOR MONDIALE UNIVERSITARE DE VARĂ

De la București la Edmonton

Se știe că, din doi în doi ani, cei mai talentați sportivi studenți din lumea întreagă se confruntă în cadrul Jocurilor Mondiale Universitare (cărora în mod curent și, de fapt, impropriu li se spune „Universiade"). Întrecerile din arenele Universiadei se desfășoară în cel mai autentic spirit olimpic, important fiind, într-adevăr, să alergi mai repede, să sari mai sus ori să fii mai puternic, dar și mai important fiind să participi la această mare sărbătoare a studențimii sportive.

A XI-a ediție a Jocurilor Mondiale Universitare a avut loc în anul 1981 la București : a fost — vă mai amintiți ? — un mare succes, atît din punct de vedere organizatoric, cît și pe plan sportiv. A XII-a ediție s-a desfășurat între 1 și 11 iulie în Canada, la Edmonton. Au participat peste 4 000 de sportivi studenți, din 73 de țări, între care și România. Reprezentanții noștri, în număr de 63, au luat startul în cel din cele zece discipline din programul Universiadei. În paralel, ei au contribuit activ și la buna desfășurare a programului de dincolo de arenă, organizat în mod obișnuit la aceste Jocuri : reuniuni, convorbiri, dezbateri în simpozioane etc. Spre exemplu, la Congresul de istorie a educației fizice și sportului, ca și la Conferința pentru studiul sportului universitar au prezentat lucrări — din țara noastră — o seamă de cadre didactice, tehnicieni, medici și chiar doi sportivi: înotătoarea Carmen Bunaciu și atletul Bedros Bedrosian.

În privința întrecerilor sportive propriu-zise, tricolorii noștri studenți s-au comportat pe linia frumoaselor tradiții românești la Universiade, aflîndu-se și de data aceasta printre protagoniștii întrecerilor și izbutind, în consecință, un bilanț remarcabil : 27 de medalii (6 aur + 12 argint + 9 bronz). Să urmărim împreună desfășurarea acestui prestigios bilanț.

7 DISCIPLINE (DIN 8) PE PODIUM. Gimnastica (10 medalii : 2 aur + 4 argint +

Grupul medaliaților noștri cu aur — la sosirea de la Universiada 1982, pe aeroportul Otopeni : scrimera Elisabeta Guzganu, săritoarea în lungime Anișoara Cușmir, gimnastul Levente Molnar, gimnasta Liliana Bălan, aruncătoarea de disc Florența Crăciunescu, alergătoarea Maria Radu

4 bronz), atletismul (7 : 3 + 1 + 3), scrima (4 : 1 + 3 + 0), înotul (2 : de argint), tenisul (2 : de bronz), ciclismul (1 : de argint) și baschetul feminin (1 : de argint) au fost disciplinele cu care am „urcat" pe podiumul Universiadei '83. Sînt 7. Spuneam însă că studenții noștri sportivi au concurat în 8 discipline. Una singură deci n-a reușit să fie prezentă pe podium.

Este vorba de polo. Care n-a fost pe podium, dar a fost pe aproape. Echipa națională studențească a României s-a descurcat bine în grupa preliminară (14—6 cu Italia, 18—9 cu Japonia, 12—8 cu Brazilia și 10—10 cu U.R.S.S. — echipă cu mulți campioni mondiali în formație), a cîștigat această grupă, dar în turneul final a pierdut cu același scor (10—11) partidele cu selecționatele universitare ale Cubei și S.U.A. Și, astfel, poloiștii noștri s-au clasat doar pe locul patru — în preajma podiumului.

CAMPIOANE NOI ÎN ARENELE GIMNASTICII. Ca de obicei, la Olimpiade și Universiade, cele mai multe medalii ni le-a adus gimnastica. Dar nu cu marile ei stele, ci cu cîteva nume care erau mai puțin sonore peste hotare, chiar necunoscute. (Nadia Comăneci a participat la Universiada de la Edmonton nu în calitate de concurentă, ci de spectatoare — invitată de onoare a Federației Internaționale a Sportului Universitar). În Canada, unele țări au prezentat practic primele formații naționale. Noi nu am mers însă cu nimeni din lotul național care se pregătea la Deva pentru „mondiale". Este drept că am concurat cu Emilia Eberle și cu Rodica Dunca din „vechea gardă", dar trebuie reținut că nu ele au fost baza echipei : Emilia (clasată a doua cu medalie de argint la individual compus) a devenit indisponibilă pentru concursul pe aparate, iar Rodica Dunca nu a prea contat în lupta pentru medalii. Medalia de aur avea să o ia Liliana Bălan. Ea a avut o evoluție senzațională la sol, terminînd prima (cu note de 9,70 și 9,90) și întrecînd astfel partenere redutabile, ca sovieticele Iurcenko și Veselova. De asemenea, o surpriză plăcută a fost și Mihaela Riciu, care a adunat nu mai puțin de cinci medalii (argint la individual compus, la sol și cu echipa ; bronz la paralele și sărituri), performanță care a avut un deosebit ecou internațional, unică în cronica Universiadei '83. Medalii a obținut gimnastica și în concursul masculin, tot cu nume noi : Levente Molnar cu aur la inele și bronz la cal cu minere, ca și Vasile Pintea (bronz la sărituri).

Nume noi ? Au fost nume noi. Începînd cu Edmonton, ele sînt deja consacrate în lumea gimnasticii !

ATLETELE ȘI-AU ONORAT CARTEA DE VIZITĂ. Toate cele șapte medalii ale atletismului au fost aduse de fete. Băieții, ca de obicei...

Proba atletică cea mai așteptată pentru delegația română a fost — ușor de bănuit — săritura în lungime. Vali Ionescu (după cum se știe fostă recordmană mondială), trebuia să sară înaintea compatrioatei și prietenei ei, Anișoara Cușmir (actuala recordmană mondială), dar după sovietica Svetlana Zorina. Deci, tragerea la sorți fixase o ordine ce avantaja pe favorita nr. 1 care, sărind ultima, avea posibilitatea să controleze disputa. Era o vreme total nefavorabilă — cu ploaie și cu vînt în rafale ce-și schimbau mereu direcția. Din pricina vremii, toate cele trei protagoniste ratează prima săritură (depășesc pragul). La săritura a doua, Zorina atinge 6,81 m, Vali ratează din nou, iar Anișoara... zboară la 7,06 m. Recordul ei mondial e 7,43, dar pe o vreme ca aceea nu se putea mai mult. Lui Vali parcă cineva i-a turnat plumb în pantofi și abia reușește 6,56 m în a patra încercare cu care se clasează pe locul trei. Zorina rămîne pe poziția a doua, iar Anișoara Cușmir (deși mai are încercări peste 7 m, dar depășite) cucerește, cum era normal, titlul de campioană mondială universitară.

Celelalte două medalii cu strălucire de aur au fost cucerite de atlete care nu treceau mari favorite. Maria Radu a făcut, la 3 000 m, o „cursă fascinantă" (cum aprecia presa canadiană), reușind pe ultima sută de metri să întreacă, într-un sprint debordant, pe sovieticele Sipatova și Malihina, care pînă atunci conduseseră plutonul colaborînd tactic. La aruncarea discului, Florența Crăciunescu s-a instalat în frunte de la prima aruncare, dar performanța victoriei a obținut-o abia în ultima : 64,56 m.

DOUĂ MOMENTE, ȘI MULTE ALTELE. Desigur, la o întrecere polisportivă de mare anvergură cum este Universiada, zilnic apar momente demne de consemnat și de reținut. Noi am reținut pentru almanah doar două, care ni s-au părut mai spectaculoase și mai concludente.

...Finala probei feminine de floretă. Printre cele opt finaliste se găsesc campioana olimpică Pascale Trinquet (Franța), fosta vicecampioană mondială Luan Jujie (China), Sparacciari și Cicconetti (Italia), din echipa campioană mondială, și două românce. Începe întrecerea. Fetele noastre învinș în serie. În semifinale, Elisabeta Guzganu „trage" cu Philion (Franța) : 8—2. În schimb, Rozalia Oros are ca adversară pe Trinquet... pe care o învinge surprinzător (8—5), furnizînd cea mai mare surpriză a concursului. Așadar, în mod neașteptat, o finală românească la floretă. Oros, extenuată după întîlnirea cu campioana olimpică, pierde cu 5—6 la Guzganu, care cucerește aurul și datorită faptului că prietena sa îi netezise drumul.

...Velodromul „Argyll". Se derulează proba ciclistă cu adițiune de puncte : 50 km (150 ture, cu sprint după 5 ture). Participă 25 de rutieri din 14 țări. Încă de la început se desprind sovieticul Manakov și românul Gheorghe Lăutaru. Dar în turul 63 Lăutaru „sparge" : înlocuirea roții îl costă pierderea avansului de 3 ture ce-l avea. Pornește cu plutonul și reface avansul. Dar, în turul 100, Lăutaru este din nou ghinionist : angrenat într-o busculadă, e nevoit să schimbe altă roată. Reface, revine iarăși în frunte și, în final, obține o pe cît de muncită pe atît de binemeritată medalie de argint. Este prima medalie cucerită de ciclismul nostru într-o competiție mondială.

URMĂTOARELE UNIVERSIADE. Așa a fost la ediția a XII-a. Ediția a XIII-a va avea loc, în anul 1985, în orașul Kobe, din Japonia. Iar a XIV-a ediție a Universiadei s-ar putea să se desfășoare în Australia — la Brisbane (care și-a depus candidatura și are toate șansele de reușită).

1984
AN OLIMPIC

28 IULIE – 12 AUGUST, LA LOS ANGELES : A XXIII-A EDIȚIE A JOCURILOR OLIMPICE DE VARĂ

„Fie ca Jocurile Olimpice să constituie un izvor de bucurie și de bună înțelegere între popoare ! Fie ca flacăra olimpică să se transmită, de-a lungul vremii, spre binele omenirii, cu mereu mai mult entuziasm, loialitate și fervoare !"

(Din tradiționala urare pe care o rostește președintele C.I.O. în cadrul ceremoniei de închidere a fiecărei ediții a J.O.).

Pentru curiozitatea dumneavoastră...

Cititorul, de orice vîrstă ar fi, are — desigur — o seamă de cunoștințe despre întrecerile olimpice și menirea lor nobilă. Pentru a-l ajuta să-și fixeze ori să-și completeze aceste cunoștințe, inserăm în continuare cîteva amănunte de larg interes, pe cît posibil dintre cele care n-au fost cuprinse de edițiile anterioare ale almanahului nostru.

Scurtă istorie. Prima mențiune scrisă care atestă existența unor Jocuri Olimpice organizate datează din anul 776 î.e.n. ; pe o bucată de marmură s-a găsit săpat numele bucătarului Corebos din Elada, primul învingător în proba de „dromos" — cursă de viteză pe distanța de un „stadiu" (192,27 m), adică pe o singură lungime a pistei stadionului. Lista învingătorilor olimpici antici continuă... timp de 12 veacuri ; ultimul învingător cunoscut este armeanul Varasdat — la pugilat (anul 385 e.n.). În anul 393 al erei noastre, împăratul Teodosiu emite un edict prin care Jocurile Olimpice (aflate în agonie de cînd romanii le transformaseră în spectacole de circ) sînt suprimate ca fiind „păgîne". În toată perioada antică, Jocurile avuseseră o frecvență regulată (din patru în patru ani) întreruptă numai o singură dată, de către zănaticul împărat Nero. În anul 1896, din inițiativa francezului Pierre de Coubertin, are loc — la Atena — prima ediție modernă a Jocurilor Olimpice, care încep să fie nu doar o sărbătoare a unui singur popor, ci a sportivilor din întreaga lume. Ele nu mai celebrează moartea eroilor sub zidurile Troiei, ci cîntă viața cu bucuriile ei, pacea cu binefacerile ei.

Codul olimpic. Mișcarea olimpică are o constituție proprie, stabilită încă de la începuturile ei moderne ; regulile stabilite inițial se modifică foarte greu și foarte rar, numai în cazurile de rămînere flagrantă în urma timpului, Comitetul Olimpic Internațional (C.I.O.) preferînd adăugirile în locul schimbărilor structurale. Cîteva articole din acest ferm și conservatorist cod olimpic : „Jocurile Olimpice au loc din patru în patru ani. Ele reunesc, într-un concurs loial și imparțial, pe sportivii amatori ai tuturor națiunilor. Nu este admisă, cu privire la o țară sau o persoană, nici o discriminare pe motive de rasă, de religie sau de politică (art. 1) ; „Jocurile sînt competiții între indivizi și nu între națiuni" (art. 7), ceea ce înseamnă că toate clasamentele pe care presa din toate țările obișnuiește să le întocmească — pe medalii sau pe puncte — sînt neoficiale, ele avînd numai rolul de a răspunde unei firești și reale curiozități a cititorilor ; „Nici o limită de vîrstă nu este stabilită pentru concurenții la Jocurile Olimpice" (art. 28) ; „Numărul concurenților în probele individuale nu va putea fi mai mare de trei pentru fiecare țară" (art. 35).

Drapelul Jocurilor. A devenit cunoscut în toate colțurile planetei : pe un fond alb, fără bordură, sînt desenate în centru cinci cercuri înlănțuite, de culori diferite : albastru, galben, negru, verde, roșu. Acesta este modelul

Primul eveniment al anului olimpic 1984 se va consuma în Iugoslavia, la Sarajevo : între 7 şi 19 februarie vor avea loc aici Jocurile Olimpice de iarnă

regulamentar prezentat de baronul Pierre de Coubertin la Congresul Olimpic de la Paris, în 1914. Motivaţia iniţială a celor cinci culori a fost că fiecare ţară va putea găsi printre ele cel puţin o culoare din propriul drapel naţional ; cum se întîmplă însă şi în pictura modernă, ulterior au fost atribuite şi alte semnificaţii, la care autorul nu s-a gîndit : aşa este, de pildă, interpretarea — altfel destul de logică şi în spiritul olimpic tradiţional — că cele cinci cercuri ar reprezenta culorile continentelor.

Deviza olimpică. Este „Citius — Altius — Fortius" şi înseamnă : mai repede, mai sus, mai puternic (fizic şi moral). Deviza a fost formulată prima dată de un prieten al lui Coubertin — reverendul Didon — care a dedicat-o ca îndemn clubului de elevi al cărui animator era. Coubertin a făcut din aceste trei cuvinte latineşti deviza olimpismului modern.

Ţări olimpice. 151 de state de pe toate continentele (din cele 158 înscrise la O.N.U.) au aderat la statutul C.I.O. şi sînt recunoscute ca atare.

Eroi olimpici. De-a lungul celor 88 de ani luminaţi de făclia olimpică modernă, mai mulţi învingători au strălucit prin performanţele lor uimitoare, devenind cunoscuţi şi recunoscuţi eroi olimpici. Iată cîţiva : Nurmi (Finlanda) a cucerit în total 9 titluri olimpice la atletism masculin (1920 — 10 000 m, 10-km cros individual şi pe echipe : 1924 : 1 500 m şi 5 000 m, 3 000 m pe echipe, 10 km cros individual şi pe echipe ; 1928 : 10 000 m) ; Latînina (U.R.S.S.) — 9 medalii de aur la gimnastică feminină (1956 ; 1960 ; 1964) ; Ewry (S.U.A.) — 8 titluri la atletism masculin (1900 : înălţime, lungime, triplusalt fără elan ; 1904 : aceleaşi probe ; 1908 : înălţime şi lungime fără elan). Alţi eroi olimpici şi-au înscris numele cu litere de aur în cartea de legende a Jocurilor, fie pentru că au dominat cu personalitatea lor o ediţie sau alta, fie pentru că au săvîrşit adevărate fapte eroice în focul întrecerilor : atletele Blankers-Koen (Olanda), Marita Koch (R.D. Germană) sau Wilma Rudolf (S.U.A.) ; atleţii Bikila Abebe (Etiopia), Vladimir Kuţ (U.R.S.S.), Jesse Owens (S.U.A.), Emil Zatopek (Cehoslovacia) ; înotătoarea Dawn Fraser (Australia) ; înotătorii John Weissmüller (celebrul interpret al lui Tarzan) şi Dan Schollander (din S.U.A.) ; gimnastul Yukio Endo (Japonia) ; halterofilul Iuri Vlasov (U.R.S.S.) ; boxerii Laszlo Papp (Ungaria) şi Teofilo Stevenson (Cuba) etc. Printre ei, printre aceşti eroi ai Olimpiadelor moderne, se numără — la loc de frunte — şi cîţiva purtători ai culorilor sportive româneşti : gimnasta Nadia Comăneci (eroina de la Montreal), atletele Iolanda Balaş şi Lia Manoliu, boxerul Nicolae Linca şi canoistul Ivan Patzaichin. Performanţele şi faptele lor sînt binecunoscute de către orice iubitor al sportului, pentru a le mai repeta şi cu acest prilej.

CELE 22 DE EDIŢII ANTERIOARE

I – ATENA, 1896 : 285 concurenţi, din 13 ţări
II – PARIS, 1900 : 1 066 concurenţi, din 20 de ţări
III – SAINT LOUIS, 1904 : 532 concurenţi, din 10 ţări
IV – LONDRA, 1908 : 2 079 concurenţi, din 21 de ţări
V – STOCKHOLM, 1912 : 2 539 concurenţi, din 27 de ţări
VI – BERLIN, 1916 : ediţia nu s-a desfăşurat, din cauza războiului
VII – ANVERS, 1920 : 2 691 concurenţi, din 29 ţări
VIII – PARIS, 1924 : 3 092 concurenţi, din 44 de ţări. **România se clasează pe locul 29. (Prima medalie obţinută de sportul românesc,** la prima sa participare olimpică : bronz la rugbi, disciplină sportivă care ulterior n-a mai făcut parte din programul olimpiadelor)
IX – AMSTERDAM, 1928 : 3 015 concurenţi, din 46 de ţări
X – LOS ANGELES, 1932 : 1 408 concurenţi, din 38 de ţări
XI – BERLIN, 1936 : 4 069 concurenţi, din 49 de ţări. **România, şi ea cu o delegaţie mare, locul 27** (medalie de argint la călărie)
XII – TOKIO, HELSINKI, 1940 : ediţia nu s-a desfăşurat, din cauza războiului
XIII – LONDRA, 1944 : nici această ediţie nu s-a desfăşurat din aceeaşi cauză – războiul
XIV – LONDRA, 1948 : 4 468 concurenţi, din 59 de ţări
XV – HELSINKI, 1952 : 5 867 concurenţi, din 69 de ţări. **România pe locul 23, cu 4 medalii (1 aur + 1 argint + 2 bronz) ; prima medalie olimpică de aur pentru culorile româneşti** – cucerită la tir, de Iosif Sîrbu
XVI – MELBOURNE, 1956 : 3 539 concurenţi, din 67 de ţări, **România pe locul 11, cu 13 medalii (5+3+5)**
XVII – ROMA, 1960 : 5 396 concurenţi, din 84 de ţări. **România pe locul 10, cu 10 medalii (3+1+6)**
XVIII – TOKIO, 1964 : 5 557 concurenţi, din 95 de ţări. **România pe locul 12, cu 12 medalii (2+4+6)**
XIX – CIUDAD DE MEXICO, 1968 : 7 000 de concurenţi, din 103 ţări. **România pe locul 13, cu 15 medalii (4+6+5)**
XX – MÜNCHEN, 1972 : 6 659 concurenţi, din 122 ţări. **România pe locul 12, cu 16 medalii (3+6+7)**
XXI – MONTREAL, 1976 : 4 915 concurenţi, din 88 ţări. **România pe locul 6, cu 27 de medalii (4+9+14)**
XXII – MOSCOVA, 1980 : 5 928 concurenţi, din 81 ţări. **România pe locul 6, cu 25 medalii (6+6+13)**

Ediţia a XXIII-a — la Los Angeles

Oraşul-gazdă. Los Angeles ocupă o vastă zonă depresionară (cu o altitudine maximă de 84 m) în partea de sud-vest a S.U.A., pe paralela 34, în statul California, la ţărmul Oceanului Pacific. Ţinutul respectiv a fost descoperit în secolul al XVII-lea de navigatorul spaniol Gaspar de Portola, dar oraşul a fost fondat abia în anul 1781 de 44 colonişti spanioli. Denumirea iniţială a localităţii era : El Pueblo de Nuestra Senora la Reina de Los Angeles de Porziuncola (! !). Anexat de mexicani, apoi de americani, ţinutul cunoaşte o colonizare masivă după anul 1842, odată cu descoperirea minelor de aur din California de Nord. În prezent, Los Angeles are 3 milioane locuitori — oraşul propriu-zis ; 8 milioane — oraşul şi împrejurimile. Compoziţia etnică a locuitorilor este diversă : anglo-saxoni (49 la sută), hispanici (25 la sută), negri (16 la sută), asiatici (10 la sută). Los Angeles înseamnă nu numai oraşul în sine, ci şi alte oraşe satelit (fiecare cu centrul său şi cu suburbiile sale — în stil spaniol, englezesc, japonez sau chinezesc). Los Angeles este un centru al industriei (de petrol, de chimie, de construcţie a vapoarelor şi avioanelor), este şi un centru al finanţelor. Dar, mai ales, un centru ştiinţific şi cultural : trei universităţi şi două colegii tehnice, numeroase institute de cercetări (în petrol, astronomie), un centru de cercetări spaţiale (Pasadena), un mare număr de biblioteci. Plus studiourile cinematografice Hollywood, Burbank, Culver City. Plus... „Disneyland".

Condiţiile climatice. Fiind o zonă subtropicală, verile sînt uscate şi călduroase. Soarele

domină tot anul, iar diferențele de temperatură dintre zi și noapte sînt nesesizabile. În schimb, datorită întinderii mari a orașului (120 km pe direcția nord-sud ; 110 km pe direcția est-vest), se fac simțite diferențe de temperatură și umiditate de la o zonă la alta. Clima (în general constantă, aproape că nu există anotimpuri) se aseamănă cu cea de la Nisa ori Atena, dar cu o umiditate mai redusă. În lunile iulie-august, temperatura medie este de circa 23 grade Celsius. În perioada desfășurării Jocurilor Olimpice de vară (28 iulie—12 august) s-au înregistrat următoarele temperaturi : 21—33 grade (în anul 1980), 19—29 grade (în 1981). În aceste luni se face simțit, mai mult decît în altele, smogul (aerul cețos, poluat), care se risipește mai greu din pricina munților înconjurători (masivele Santa Monica, San Gabriel, Santa Ana).

Stadionul de atletism. Întrecerile atletice (ca și ceremoniile de deschidere și închidere) vor avea loc la „The Los Angeles Memorial Coliseum" — același stadion care a găzduit și Jocurile Olimpice din anul 1932 (la Los Angeles desfășurîndu-se acum pentru a doua oară o Olimpiadă). Evident, stadionul și instalațiile sale au beneficiat între timp de importante modernizări ; o pistă sintetică nouă („Recaflex — S Polyurethane Elastomer System") în arena principală și alte șase piste din același material pe terenurile de antrenament ; instalații electronice de măsurare și afișare ; tribune cu locuri pentru 92 516 spectatori (dintre care 18 587 sînt locuri acoperite).

„Lake Casitas". Dintre bazele de concurs care vor găzdui această ediție olimpică, un interes deosebit prezintă lacul Casitas. La obișnuitul concurs preolimpic, ce face o repetiție generală cu un an înaintea fiecărei Olimpiade, a fost prezent și un grup de sportivi români (canoistul Costică Olaru chiar a și cîștigat probele de viteză pe 500 m și 1 000 m, ca și două echipaje de canotoare românce). La întoarcerea de la Los Angeles, sportivii români și antrenorul Nicolae Navasart au descris lacul pe care vor concura și oficial. „Lake Casitas" este un lac natural mare, situat într-o zonă plină de verdeață, chiar de-a lungul coastei Pacificului ; e despărțit de valurile oceanului printr-un baraj înalt de 6 m — ceea ce îi asigură o temperatură mai ușor respirabilă decît în orașul Los Angeles aflat la circa 100 de kilometri. Este proprietate personală, constituind rezervorul de apă potabilă pentru orașele Los Angeles și Ventura — de aceea apa lui este mereu curată și limpede (la concursul preolimpic concurenții au fost obligați să poarte mănuși, pentru cazul cînd ating apa cu mîinile). Organizatorii au închiriat o parte a lacului pentru Olimpiadă. Condițiile de concurs sînt în general bune. Necazuri face numai vîntul care dimineața e mai potolit, dar spre prînz și după-amiaza se intensifică, de regulă, bătînd din lateral dreapta cu o viteză de 3—15 km pe oră ; pentru a-l evita, s-a hotărît ca întrecerile olimpice să înceapă dimineața la 7 și să se întrerupă pe la orele 10—10,30. În jurul pistei de concurs vor fi amenajate tribune pentru 10 000 de spectatori.

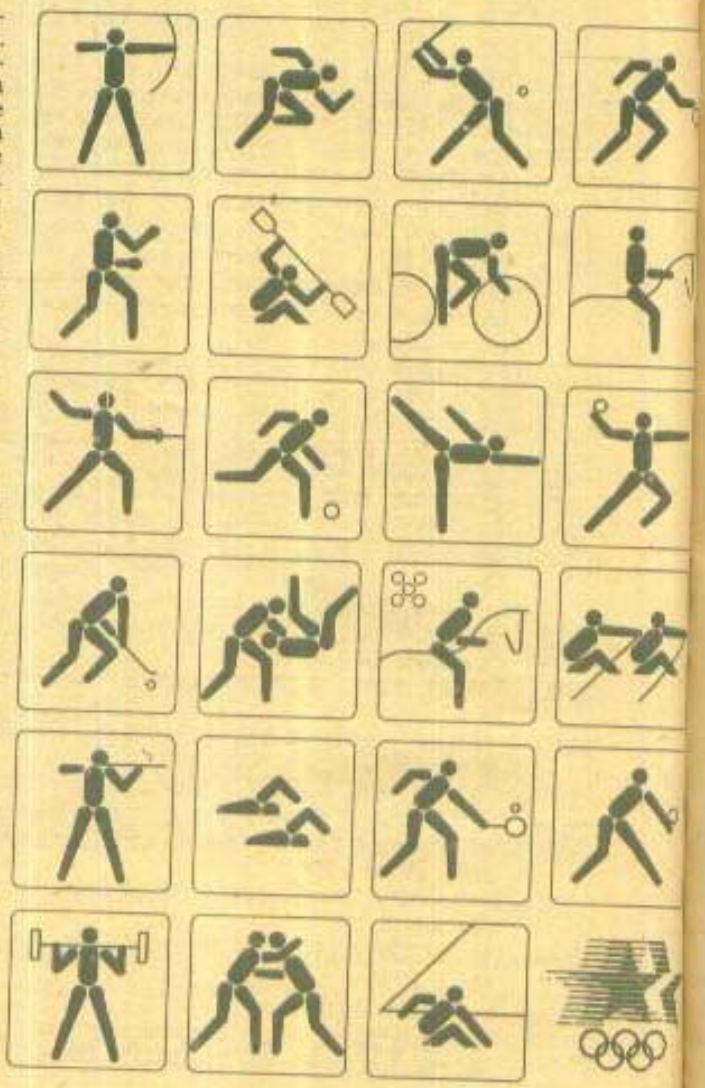

Emblema Jocurilor. Este o „stea în mișcare", concepută și desenată de Robert Miles Runyan. Steaua este un simbol universal al celor mai înalte aspirații ale omenirii.

Mascota oficială. Se numește „Sam, vulturul olimpic" ; vulturul este simbolul național al S.U.A. Creatorul acestei mascote : C. Robert Moore — de la „Walt Disney Productions".

Pictogramele. Începînd cu Olimpiada de la Tokio (1964), pictogramele reprezentînd fiecare ramură sportivă olimpică sînt folosite pentru a înlesni înțelegerea programului de către cei ce nu cunosc decît limba maternă. Pictogramele pentru Los Angeles au fost desenate de Keith Bright.

Satul olimpic. Pentru prima dată, noțiunea de „sat olimpic" a fost folosită la Olimpiada din 1932 — cînd orașul-gazdă (tot Los Angeles) a construit pentru cazarea oaspeților un spațiu separat, special amenajat. De data aceasta, sportivii și oficialii vor fi cazați nu într-un singur sat (nou), ci în trei sate amenajate în perimetrele căminelor studențești de la Universitatea Californiei de Sud (7 530 locuri), Universitatea californiană din Los

Angeles (5 500 locuri) și Universitatea californiană din Santa Barbara (1 200 locuri — numai pentru canotaj și caiac-canoe, fiind situată mai aproape de „Lake Casitas" — la 48 km). Satele se vor deschide la 14 iulie.

Ora „Los Angeles". Între București și orașul care găzduiește a XXIII-a Olimpiadă există o diferență de unsprezece ore : cînd la noi este ora 12 — acolo este ora 23; cînd la noi este ora 24 — acolo este 11 dimineața.

Probele de concurs. Întrecerile olimpice se desfășoară la 24 de ramuri sportive. După cum se știe, în cadrul fiecărei ramuri sînt fixate mai multe probe. Anul 1984 va consemna și 17 premiere în programul olimpic : la atletism — heptatlon (care înlocuiește pentatlonul), 400 m garduri feminin, 3 000 m feminin, maraton feminin ; la box — categoria supergrea ; la gimnastică — pe lîngă cele 8 probe masculine și 7 feminine, s-a introdus gimnastica ritmică ; la natație — 200 m mixt (masculin), ștafeta 4 × 100 m liber (masculin), 200 m mixt (feminin) și înot sincronizat pe echipe ; la ciclism — o probă de cursă pe șosea (individual feminin) ; la tir — 3 probe noi ; la caiac — o probă ; la iahting — două probe.

NOI ÎN MAREA FAMILIE OLIMPICĂ

125 de medalii pentru România

Pînă acum, România a cucerit în total — la Jocurile Olimpice de vară și de iarnă — 125 de medalii : 28 de aur + 37 argint + 60 bronz. Pentru cine este interesat să știe contribuția disciplinelor sportive la acest „tezaur" publicăm un clasament în acest sens...

	Total	Aur	Argint	Bronz
1. Canoe-caiac	25	7	8	10
2. Lupte	24	4	7	13
3. Gimnastică	18	5	5	8
4. Box	17	1	7	9
5. Atletism	12	5	4	3
6. Tir	10	4	3	3
7. Scrimă	6	1	1	4
8. Canotaj	5	1	0	4
9. Handbal	3	0	1	2
10. Călărie	2	0	1	1
11. Rugbi	1	0	0	1
12. Volei	1	0	0	1
13. Bob	1	0	0	1
	125	28	37	60

OLIMPICII NOȘTRI DE AUR

● **IOSIF SÎRBU** — tir (armă liberă, calibru redus, 40 de focuri culcat, 400 puncte — Helsinki, 1952).

● **LEON ROTTMAN** — dublu campion olimpic : canoe 1 000 m și canoe 10 000 m (Melbourne, 1956).

● **SIMION ISMAILCIUC** și **ALEXE DUMITRU** — canoe dublu 1 000 m (Melbourne, 1956).

● **NICOLAE LINCA** — box (categoria semimijlocie, Melbourne, 1956).

● **ȘTEFAN PETRESCU** — tir (pistol viteză, 587 puncte, Melbourne, 1956).

● **IOLANDA BALAȘ** — dublă campioană olimpică la săritura în înălțime (Roma, 1960 ; Tokio, 1964).

● **ION DUMITRESCU** — tir (talere, 192 — Roma, 1960).

● **DUMITRU PÎRVULESCU** — lupte greco-romane (categoria 52 kg — Roma, 1960).

● **MIHAELA PENEȘ** — aruncarea suliței (60,54 m — Tokio, 1964).

● **LIA MANOLIU** — aruncarea discului (58,23 m — Mexico, 1968).

● **VIORICA VISCOPOLEANU** — săritura în lungime (6,82 m — Mexico, 1968).

● **IVAN PATZAICHIN** și **SERGHEI COVALIOV** — canoe dublu 1 000 m (Mexico, 1968).

● **IVAN PATZAICHIN** — canoe 1 000 m (München, 1972).

● **IVAN PATZAICHIN** și **TOMA SIMIONOV** — canoe dublu 1 000 m (Moscova, 1980).

● **GHEORGHE BERCEANU** — lupte greco-romane (categoria 46 kg — München, 1972).

● **NICOLAE MARTINESCU** — lupte greco-romane (categoria 100 kg — München, 1972).

● **NADIA COMĂNECI** — triplă campioană olimpică la gimnastică (individual compus, paralele inegale și bîrnă — Montreal, 1976) ; dublă campioană olimpică (bîrnă și sol — Moscova, 1980).

● **VASILE DÎBA** — caiac 500 m (Montreal, 1976).

● **SANDA TOMA** — canotaj, schif simplu 1 000 m (Moscova, 1980).

● **ȘTEFAN RUSU** — lupte greco-romane (categoria 68 kg — Moscova, 1980).

● **CORNELIU ION** — tir (pistol viteză — Moscova, 1980).

Așa a fost la Moscova 1980

CLASAMENTUL PE MEDALII

1. U.R.S.S.	195	(80 + 69 + 46)
2. R. D. Germană	126	(47 + 37 + 42)
3. Bulgaria	41	(8 + 16 + 17)
4. Ungaria	32	(7 + 10 + 15)
5. Polonia	32	(3 + 14 + 15)
6. ROMÂNIA	25	(6 + 6 + 13)
7. Marea Britanie	21	(5 + 7 + 9)
8. Cuba	20	(8 + 7 + 5)
9. Italia	15	(8 + 3 + 4)
10. Franța	14	(6 + 5 + 3)

CLASAMENTUL PE PUNCTE

1. U.R.S.S.	1 221,5
2. R. D. Germană	824
3. Bulgaria	266
4. Polonia	241
5. Ungaria	223
6. ROMÂNIA	203
7. Marea Britanie	147
8. Cuba	142,5
9. Cehoslovacia	134
10. Italia	121

TRICOLORI FRUNTAŞI

Fosta şi actuala deţinătoare a recordului mondial la lungime : Vali Ionescu şi Anişoara Cuşmir

Ştefan Rusu – campion mondial şi campion olimpic 1980 (lupte greco-romane)

Costică Olaru – campion mondial la canoe

Golgeterul ultimului campionat mondial de handbal : Vasile Stîngă

Corneliu Ion – ţintaşul nostru campion olimpic la precedenta ediţie

Cum va fi la Los Angeles 1984?

Ţara noastră şi-a cîştigat dreptul să participe, şi va participa, la atletism, box, caiac-canoe, canotaj, gimnastică, handbal, haltere, înot, judo, lupte (greco-romane şi libere), scrimă şi tir. Loturile respectivilor sportivi olimpici se pregătesc de multă vreme, ele fiind supuse în anul preolimpic 1983 unor verificări şi teste menite să evidenţieze concluzii şi învăţăminte pentru continua îmbunătăţire a instruirii şi a potenţialului competitiv.

Pentru Jocurile Olimpice 1984, mişcarea sportivă din ţara noastră şi-a propus o reprezentare la nivelul prestigiului pe care şi l-a cîştigat în marea familie olimpică prin comportări frumos apreciate şi bilanţuri din ce în ce mai bogate. Va fi, desigur, foarte greu — în condiţiile în care plafonul performanţelor s-a ridicat de la un an la altul, iar pentru Los Angeles se preliminează o concurenţă pe cît de numeroasă, pe atît de strînsă. Dar, cunoscîndu-i pe bravii sportivi români — care la fiecare Olimpiadă au probat deopotrivă excepţionale calităţi native, o pregătire fizico-tactică aproape de perfecţiune şi o admirabilă dăruire pentru reprezentarea prestigioasă a culorilor sportive ale patriei — să credem în realizarea bilanţului propus şi să facem cuvenitele urări de succes !

Pe firmamentul gimnasticii româneşti
APAR MEREU NOI STELE

Gimnastica a fost inclusă tîrziu în programul olimpic, abia la ediţia din anul 1928 — Amsterdam. Gimnastele române au debutat la ediţia din 1952 — Helsinki (locul IX pe echipe).

...Cînd, în 1956, generaţia Elenei Leuştean şi a Soniei Iovan se întorcea de la Melbourne cu primele medalii olimpice pentru gimnastica românească (bronz — Leuştean, la sol ; bronz — pe echipe), performanţa a fost apreciată şi aplaudată ca o surpriză, fără mari şanse de repetare. Dar aceeaşi generaţie a repetat isprava şi peste patru ani, la ediţia Roma 1960 (bronz pe echipe).

...Cînd — după o perioadă de absenţă de pe podium — a apărut generaţia Alinei Goreac şi a Ancăi Grigoraş, s-a crezut iarăşi că e vorba de o întîmplare.

...Dar a intrat repede în scenă generaţia Nadiei Comăneci şi a Teodorei Ungureanu, care a înmărmurit lumea, colecţionînd medalii de aur, argint şi bronz la toate marile competiţii continentale şi intercontinentale.

...Ştafeta succeselor a fost preluată din mers de generaţia Emiliei Eberle şi Dumitriţei Turner, dar apoi a fost de ajuns să nu urcăm pe podium la „mondialele" de la Moscova 1981, pentru ca iar să se audă voci pesimiste.

...Şi a venit anul 1983, An care a lansat o nouă generaţie de gimnaste din ţara noastră pe orbita marilor performanţe. Firul frumoaselor succese a fost reînnodat, în luna mai, la „europenele" de la Götteborg — Suedia: 9 medalii pentru România (cîte trei din fiecare metal preţios — aur, argint şi bronz). Pentru ca în luna noiembrie, la „mondialele" de la Budapesta, noua generaţie să-şi consolideze poziţia de frunte prin cîteva reuşite care de asemenea au stîrnit semnele de exclamare ale preţuirii : titlul de vicecampioană mondială pe echipe ; medalia de bronz la individual compus (numai vitregia vădită a unor arbitre văduvindu-ne de o medalie de argint sau chiar de aur) ; 7 prezenţe în finalele pe aparate (singura ţară calificată în toate cele patru finale a fost România) ; titlul de campioană mondială la sol. În total, ţara noastră a cucerit la aceste „mondiale" 8 medalii (1+5+2), din cele 18 puse în joc, clasîndu-se pe primul loc — după numărul de medalii — printre cele 41 de naţiuni participante ; în urmă s-au clasat U.R.S.S. (5 medalii), R.D.G. (2), Bulgaria (2) şi Cehoslovacia (1). Cine sînt artizanele acestor noi succese ? Şase fetiţe cu fundiţe dintr-o nouă generaţie pregătită şi lansată la şcoala românească de gimnastică : Ecaterina Szabo (din Covasna, crescută la Oneşti), Lavinia Agache (din Bacău, crescută tot la Oneşti), Laura Cutina (de la Dinamo Bucureşti), Mirela Barbălată (Oneşti), Mihaela Stănuleţ şi Camelia Renciu (ambele de la Sibiu). Toate au fost instruite la centrul naţional de pregătire din cetatea Devei, sub îndrumarea antrenorilor Adrian Goreac, Maria Cosma şi Octavian Belu.

Se înţelege că speranţele noastre pentru Los Angeles 1984 sînt purtate, în gimnastică, de această nouă şi foarte tînără echipă, de aceste fetiţe talentate şi capabile de performanţe şi mai mari. N-o spunem numai noi, au recunoscut public şi o seamă de specialişti cu notorietate şi autoritate. „La viitoarele mari competiţii, la turneul olimpic, printre fruntaşe se vor număra cu siguranţă Ecaterina Szabo şi Lavinia Agache, acum mari stele" (Iuri Titov — preşedintele Federaţiei Internaţionale de Gimnastică). Sau : „Personal, apreciez că noua echipă feminină a României este foarte puternică. Noi urmărim cu mult interes evoluţia gimnasticii româneşti, care în ultimul deceniu s-a impus în marile competiţii internaţionale. Le cunosc bine pe Ecaterina Szabo şi pe celelalte fete din România. Pentru noi este un stimulent să le avem ca partenere de concurs. Ne vom mai întîlni cu ele şi în perioada preolimpică, şi la Los Angeles, unde vom lupta împreună pentru medalii". (Hanelore Sauer — antrenoare la lotul R. D. Germane).

...Ieri, stelele şi antrenorii lor se numeau într-un fel ; azi, stelele se numesc Cati, Lavinia, Laura, Mirela, Mihaela, Camelia, iar antrenorii lor — Goreac, Cosma, Belu ; stelele de mîine şi antrenorii lor de mîine vor purta, probabil, alte nume. Pentru că — bizuindu-se pe zeci de centre de iniţiere şi pregătire din diferite zone ale ţării, cu sute de tehnicieni pricepuţi şi pasionaţi — şcoala românească de gimnastică feminină este un izvor mereu viu de talente şi campioane. Iată secretul succeselor de pînă acum, iată chezăşia succeselor viitoare !

Echipa feminină de gimnastică a României — vicecampioană mondială : Mirela Barbălată, Mihaela Stănuleţ, Camelia Renciu, Lavinia Agache, Ecaterina Szabo, Laura Cutina (de la stînga la dreapta)

Fotografii de : AUREL DRAGOŞ NEAGU

PIRAMIDA FOTBALULUI și strategia pentru menținerea ei în poziție normală

Scurt documentar privind unele preocupări și inițiative din țări cu fotbal avansat — pentru atragerea sistematică a copiilor, pentru instruirea pe baze științifice a viitorilor jucători.

Fotbalul este astăzi un fenomen social cu dimensiuni universale. Atît de răspîndit și de fascinant încît — cum s-a constatat de atîtea ori — orice stat tînăr, după ce și-a dobîndit independența, se grăbește să se afilieze la O.N.U. și apoi la F.I.F.A., dacă nu cumva cîteodată ordinea e inversă!

Raportîndu-ne în timp, este limpede că — față de ceea ce era cu 50 de ani în urmă — fotbalul a progresat mult. A progresat nu numai jocul în sine, ci însăși concepția de pregătire a fotbalistului și a viitoarelor generații de fotbaliști, a crescut mereu și peste tot preocuparea de a se face din fotbal o „industrie" — cu întreg arsenalul științific, tehnologic și metodologic presupus și impus de o producție modernă. Astăzi, fotbalul — care a continuat să rămînă un joc sportiv, dar a încetat să mai fie o simplă joacă — reprezintă o activitate socială largă și temeinic organizată, bazată pe principii științifice moderne, pe o fermă disciplină a muncii și a comportării, care angrenează nu numai pe jucător și antrenor, ci deopotrivă medici, specialiști în nutriție, psihologi, pedagogi, activiști sportivi, propagandiști, impresari, economiști etc. Exact ca o industrie — cu uzine și lucrători, și tot ce le trebuie pentru a produce. Au fost create școli de fotbal, au apărut sisteme de organizare, există instituții care pregătesc antrenori, se dezvoltă neîncetat baza materială a fotbalului și se perfecționează metodologiile de instruire sportivă (tehnică, tactică, fizică și morală), o vastă literatură (științifică și beletristică) este consacrată lucrului și jocului cu balonul rotund. Totul — pentru ca fiecare țară să aibă un fotbal de calitate mereu mai bună, cît mai competitiv pe plan intern și internațional.

DE LA NUMĂR LA CALITATE. ŞI INVERS

Realitatea arată că nivelul oricărui fotbal este asigurat de două elemente fundamentale : numărul de jucători şi calitatea instruirii. Amîndouă elementele se condiţionează reciproc, unul fără altul neputînd fi luate în considerare pentru progresul jocului de fotbal.

Ţările cu fotbal avansat — cele care în mod obişnuit sînt reprezentate în fazele finale ale campionatelor continentale şi mondiale — demonstrează, prin exemplul şi experienţa lor, că pentru a avea de unde să alegi este nevoie să ai mulţi jucători angrenaţi în activităţi competiţionale permanente, cît mai mulţi, de toate vîrstele şi categoriile. Ca să fim mai convingători, să fim mai concreţi. Priviţi, spre exemplu, acest tabel întocmit de noi (după Anuarul F.I.F.A. — 1982), în care înserăm ordinea unor ţări (din Europa şi alte continente) în funcţie de numărul fotbaliştilor legitimaţi. **(După datele comunicate de fiecare federaţie naţională).**

Olanda	**1**	**fotbalist**	**la**	**12**	**locuitori**
R.F. Germania	**1**	„	„	**15**	„
Chile	**1**	„	„	**18**	„
Brazilia	**1**	„	„	**21**	„
Uruguay	**1**	„	„	**22**	„
Austria	**1**	„	„	**26**	„
Cehoslovacia	**1**	„	„	**29**	„
R.D. Germană	**1**	„	„	**30**	„
Franţa	**1**	„	„	**35**	„
Anglia	**1**	„	„	**36**	„
Elveţia	**1**	„	„	**36**	„
Belgia	**1**	„	„	**36**	„
Cipru	**1**	„	„	**37**	„
Scoţia	**1**	„	„	**40**	„
Suedia	**1**	„	„	**49**	„
Ţara Galilor	**1**	„	„	**53**	„
Italia	**1**	„	„	**54**	„
Peru	**1**	„	„	**57**	„
Grecia	**1**	„	„	**60**	„
U.R.S.S.	**1**	„	„	**61**	„
Irlanda de Nord	**1**	„	„	**70**	„
Ungaria	**1**	„	„	**74**	„
Bulgaria	**1**	„	„	**76**	„
Argentina	**1**	„	„	**90**	„
Iugoslavia	**1**	„	„	**97**	„
Zambia	**1**	„	„	**100**	„
Spania	**1**	„	„	**111**	„
ROMÂNIA	**1**	„	„	**126**	„
Israel	**1**	„	„	**131**	„
Polonia	**1**	„	„	**154**	„
Portugalia	**1**	„	„	**166**	„
Honduras	**1**	„	„	**266**	„
Algeria	**1**	„	„	**305**	„
Japonia	**1**	„	„	**329**	„
Bolivia	**1**	„	„	**400**	„
Sudan	**1**	„	„	**426**	„
China	**1**	„	„	**444**	„
Albania	**1**	„	„	**537**	„
Camerun	**1**	„	„	**761**	„

Se observă că — minus cîteva excepţii, cum ar fi poziţia superioară a Ciprului faţă de campioana mondială Italia — în general există o concordanţă logică între numărul de fotbalişti (raportat la numărul populaţiei) şi performanţele ţării respective în arena mondială. Cel puţin Olanda oferă un exemplu cît se poate de concludent : dacă din cei 12 locuitori care revin aci la un fotbalist reducem jumătate (cît se presupune a însemna femeile) rămîn 6 ; reducînd şi din această cifră jumătate (cît ar putea reprezenta copiii şi bătrînii) rămîn 3. Adică, practic, în Olanda unul din doi-trei tineri între 15 şi 35 de ani joacă fotbal într-un campionat de regularitate. Ceea ce explică, în bună măsură, prezenţa obişnuită a fotbalului din Ţara lalelelor la turneele finale, ca şi medaliile sale de argint reuşite la C.M. din 1974 şi 1978. În mod asemănător stau lucrurile şi cu R.F. Germania, Brazilia şi Uruguay (foste campioane mondiale) şi cu Chile, Austria, Cehoslovacia, Franţa, Anglia, Suedia, U.R.S.S., Irlanda şi alte ţări cu fotbal de elită.

Dar este limpede că, aşa cum subliniam, simplul număr de fotbalişti nu e suficient. Nevoia de progres, dorinţa de competitivitate au impus şi o ridicare permanentă a calităţii instruirii sportive ce se asigură eşaloanelor mereu sporite de jucători. Aşa au apărut şcoli, sisteme, metode — care de care mai perfecţionate. Şi, bineînţeles, s-a ajuns la concluzia inevitabilă că pregătirea la nivelul marii performanţe de azi necesită timp şi metodici speciale, necesită muncă stăruitoare ţinînd seama de toate elementele ce trebuie să caracterizeze un valoros fotbalist. În acest sens, să nu ne sfiim de comparaţii, să spunem că în formarea unui fotbalist de clasă este la fel de greu şi se cere la fel de multă investiţie în timp ca şi pentru un bun inginer sau profesor sau alt specialist. De aceea, şi în acest domeniu trebuie început cu începutul : respectiv cu copiii şi juniorii.

CÎŢI COPII? CÎŢI SENIORI? O PROPORŢIE NECESARĂ

Faceţi un mic test. Trecînd pe lîngă un grup de ţînci aflaţi la vîrsta grădiniţei, ca din întîmplare lăsaţi printre ei o minge ; veţi vedea că, imediat, opt sau nouă din zece (dacă nu chiar toţi) se vor repezi la minge cu piciorul, lovind-o ; puţini, foarte puţini (fetiţele îndeosebi, dar nici ele toate) vor simţi tentaţia să o ia în mîini şi să se joace altfel cu ea. Ce semnificaţie poate avea această constatare ? Că fotbalul, cel mai popular joc sportiv, dispune de cea mai largă arie de selecţie. Cum este exploatată această nesecată mină de aur pe care o oferă copilăria, cîţi dintre milioanele de copilaşi şi băieţandri care se joacă de-a fotbalul din plăcere ajung şi jucători legitimaţi — aceasta depinde nu numai de ei, depinde şi de cei din jurul lor : părinţi, profesori de şcoală, antrenori, cluburi de fotbal, federaţie de specialitate şi mulţi alţi factori sociali.

Pentru că tînărul fotbalist se formează nu numai în condiţiile existenţei unui talent nativ, ci şi, deopotrivă, ale coroborării tuturor factorilor amintiţi în şlefuirea şi punerea în

valoare a acestui „diamant" — opera de creștere a jucătorilor de mai tirziu (amatori sau profesioniști) diferă de la o mișcare fotbalistică la alta. În consecință, diferă și rezultatele. Același anuar al F.I.F.A. citat mai înainte ne oferă date expresive și pentru grija manifestată de federațiile naționale față de viitorul întîi, viitorul al doilea și viitorul al treilea în fotbal.

— R.F. Germania	53 000	echipe	seniori	— 69 000	echipe	juniori
— Olanda	25 000	„	„	— 32 000	„	„
— R.D. Germană	13 000	„	„	— 15 000	„	„
— Argentina	6 000	„	„	— 11 000	„	„
— Austria	3 000	„	„	— 5 000	„	„
— Suedia	3 000	„	„	— 5 000	„	„
— Cehoslovacia	2 000	„	„	— 3 000	„	„

La acest capitol, Anuarul F.I.F.A. nu dispune de date complete pentru Italia, Franța și Anglia — trei țări cu fotbal „de primă mînă" pe plan european și mondial. Dar ele confirmă întru totul regula de mai sus: Italia: are, la 4 300 fotbaliști profesioniști, 272 000 juniori; Franța: din totalul de 1 430 000 jucători legitimați (amatori și profesioniști), mai mult de jumătate — 820 000 — sînt juniori; Anglia: nu oferă statistici globale din pricina unui sistem competițional cu totul diferit (asupra căruia vom reveni în paginile următoare), însă este cunoscut că mai toți băieții de școală englezi practică — în mod organizat — ori fotbalul, ori rugbiul.

Cu unele excepții (care, de fapt, întăresc regula), se observă că țările cu fotbal avansat și cu pretenții îndreptățite la locuri fruntașe pe plan continental și mondial se străduiesc să cuprindă în activități competiționale curente cît mai mulți copii și juniori. De aceea, pentru a avea de unde alege, ele au mai multe echipe de cadeți decît de seniori. Cîteva exemple:

— Grecia	1 860	echipe	seniori	— 66	echipe	juniori
— Bulgaria	5 000	„	„	— 880	„	„
— Iran	5 000	„	„	— 1 000	„	„
— România	4 483	„	„	— 1 294	„	„
— Bolivia	600	„	„	— 200	„	„
— Cipru	42	„	„	— 14	„	„

În cazul tuturor acestor țări din elita fotbalului, „piramida" competițională este așezată — firesc și necesar — cu baza în jos, echipele de vîrf ale seniorilor rezemîndu-se solid pe o mare masă de copii și juniori, din care își extrag sistematic valorile.

Statisticile demonstrează că și reciproca este valabilă: acolo unde „piramida" este răsturnată, numărul seniorilor fiind mai mare decît al copiilor și juniorilor, nivelul calitativ al fotbalului respectiv nu poate atinge parametrii cei mai înalți, rezultatele internaționale fiind conjuncturale — nu constant bune. Și aici ne rezumăm la cîteva exemple:

— Canada	1 600	echipe	seniori	— 13 000	echipe	juniori
— Japonia	4 000	„	„	— 10 000	„	„
— Norvegia	3 000	„	„	— 6 000	„	„
— Danemarca	3 000	„	„	— 4 000	„	„
— Elveția	3 000	„	„	— 4 000	„	„
— Noua Zeelandă	700	„	„	— 2 000	„	„
— Venezuela	800	„	„	— 2 000	„	„
— China	300	„	„	— 700	„	„
— Nigeria	138	„	„	— 600	„	„
— Maroc	286	„	„	— 543	„	„

Înțelegînd, probabil, că dezvoltarea și modernizarea fotbalului trebuie să înceapă cu atragerea cît mai multor copii și cu ridicarea calității în instruirea lor, o seamă de țări (care doresc să avanseze spre elita acestui sport) au pornit de cîțiva ani să acționeze cu insistență în acest sens. Deocamdată au reușit să reașeze logic „piramida":

Rezultatele acestei orientări în fotbal se vor vedea, desigur, în timp. Dealtfel, în unele cazuri (Elveția, Danemarca, Norvegia, China) au și început să se vadă.

Cum sînt atrași, selectați, pregătiți și apoi promovați micii fotbaliști? Iată ce ne oferă, în această direcție, experiența mondială...

STRATEGIA E COMUNĂ, TACTICA DIFERĂ

Orientarea generală, sarcinile fundamentale sînt, peste tot unde se dorește progresul și afirmarea fotbalului, asemănătoare: obținerea pe scară largă a unui fotbalist de clasă — cu talent nativ și deprinderi perfect formate în jucarea balonului, cu evidente valențe tactice, sprinten ca un alergător, viguros ca un luptător, rezistent la efort ca un decationist. Spre acest tip-robot de jucător tinde orice mișcare fotbalistică. Dar, cum el nu poate să apară deodată, la maturitate, se acționează pentru „compunerea" lui încă din copilărie. Ceea ce necesită timp și migală, pricepere și răbdare, cadru material și o acțiune de formare ordonată științific. Pentru că, se știe prea bine, fotbalul e greu și se învață greu, deprinderea lui necesitînd parcurgerea obligatorie a unor delicate etape: perioada alfabetizării (evident în fotbal), perioada acumulărilor fizice, aceea a adap-

tării la efort, a formării gîndirii tactice, a exprimării în condiții de joc ș.a.m.d. E nevoie pentru aceasta de o activitate sistematică, întinsă pe 10—15 ani de zile, mai mult poate decît în multe alte domenii. În privința aceasta — toată lumea este de acord. După cum, același consens există — indiferent de organizarea generală a fotbalului într-o țară sau alta — și asupra principiilor teoretice generale care să guverneze acțiunea de creștere și formare a viitorilor fotbaliști din rîndul copiilor și juniorilor : încadrarea acestora într-un sistem competițional de regularitate ; conferirea unei motivații jocului lor, pentru a se simți atrași spre terenul de fotbal ; menținerea unei legături permanente cu familia și școala ; cultivarea unor frumoase trăsături morale (dragostea de muncă, dragostea de club, curajul, cinstea), ca și a calităților morfo-funcționale necesare fotbalistului. De asemenea, își face tot mai mult loc ideea organizării competițiilor internaționale și la acest nivel.

Tactica (respectiv folosirea mijloacelor) de realizare a acestor sarcini fundamentale este însă diferită atît de la un continent la altul, cît și între țări. Astăzi în lume se disting, totuși, două mari și celebre școli de selecție și instruire a micilor fotbaliști : cea latino-americană și cea anglo-saxonă. În multe privințe, ele sînt diametral opuse : prima se bazează pe creșterea naturală, spontană, a copiilor, selectîndu-și jucătorii de pe plaje, de pe maidane și din cartierele mărginașe ; cealaltă — europeană — nu așteaptă să-i vină jucătorul gata format, ci face eforturi de a-l căuta, a-l alege și a-l instrui, drept pentru care și-a creat și consolidat un sistem de pregătire în școli generale și în cluburi — devenite „uzine" specializate în producerea de jucători. Evident, nu este vorba de sisteme ermetic închise, cele două școli principale se mai inspiră și se mai influențează reciproc, soluțiile cele mai fertile devenind cu timpul bun comun.

Un stagiu cu marea stea a soccerului francez și mondial care este Platini contează cît un an de școală fotbalistică. Și se ține minte o viață întreagă !

CÎTEVA EXEMPLE...

Brazilia. Pentru a descrie sistemul de creştere a stelelor „cariocas", dăm cuvîntul antrenorului emerit **Constantin Teaşcă** : În singura ţară din lume participantă la toate turneele finale ale campionatului mondial (pe trei dintre ele cîştigîndu-le), fotbaliştii cresc singuri, ca floarea de colţ printre stînci. Primele „clase" de studiu fotbalistic sînt făcute de fiecare pe unde apucă. De exemplu, pe cei 6—7 km ai plajei Copacabana, zilnic apar 50—60 de „terenuri" pe care „cursanţii" studiază fotbalul de dimineaţă pînă noaptea tîrziu. La fel şi pe „plitele" încinse numite Botafogo, Flamengo, Leme, Ipanema, Lebron etc. Simbăta şi duminica, micuţii nu mai joacă goi, ci îmbracă tricourile celor mai celebre cluburi şi-şi dispută campionatul mirificelor plaje. Acolo, pe cuptorul de nisip ce dogoreşte sub razele puternice ale soarelui, unde este dificil chiar să mergi, dar să mai şi conduci mingea, poţi asista la cele mai inventive execuţii tehnice, la cele mai frumoase driblinguri, la cele mai solidare şi eficiente „un-doi"-uri. Execuţia individuală este criteriul care-i impune pe cei mai buni în ochii trimişilor selectivi ai cluburilor de toate mărimile şi categoriile. Copiii speră ca, în această sărbătoare nonstop de simbătă şi duminică, să poată intra în vizorul vreunui impresar spre a schimba „terenul" de pe plajă cu gazonul verde al vreunui club.

Franţa. Se afirmă că Franţa este una din ţările europene care se îngrijeşte cu cea mai mare dragoste şi pricepere de micii fotbalişti. Una din multele cărţi care prezintă sistemul francez în acest domeniu este **„Cum se devine jucător profesionist"**, de **Roland-Philippe Chatard** (fost fotbalist, acum antrenor de copii şi activist al Serviciului central al sporturilor). Iată sistemul : conducerea fotbalului francez este asigurată prin federaţie, ligi regionale (23) şi ligi departamentale (96). La fiecare din aceste niveluri funcţionează cîte o comisie de tineret : comisia centrală, comisii regionale, comisii departamentale. Aceste secţii se ocupă de organizarea competiţiilor pentru copii şi juniori. Divizia departamentală are compoziţia cea mai largă ; urmează divizia regională (între acestea două funcţionează sistemul de promovare şi retrogradare). Echipele sînt organizate pe 5 categorii de vîrstă, astfel că sînt cuprinse în activitate curentă 5 000 echipe de pitici (pînă la vîrsta de 10 ani), 7 000 echipe de juniori mici (10—12 ani), 8 000 echipe de „minimi" (12—14 ani), tot 8 000 echipe de cadeţi (14—16 ani), 6 000 echipe de juniori (16—18 ani). Pe plan central sînt organizate „cupe naţionale" la fiecare categorie de vîrstă (cu participarea cîştigătoarelor diviziilor regionale şi a 128 echipe de juniori ale cluburilor care au şi seniori). Franţa organizează cu regularitate meciuri internaţionale ale reprezentativelor de copii şi juniori din fiecare categorie de vîrstă. Fiecare din cele 28 de ligi regionale dispune de cîte un centru de formare a fotbaliştilor organizat după model modern şi în condiţii materiale la fel ca la seniori. Fotbaliştii cei mai talentaţi urmează cursurile Institutului naţional de fotbal. Rezumînd : pînă la 16 ani, tînărul este obligatoriu şcolar, putînd să efectueze clasele a III-a şi a IV-a din primul ciclu al colegiului într-o clasă specială de fotbal ; în această perioadă el poate participa şi la cunoscutele „stagii" de vacanţă (un fel de tabere în staţiuni balneoclimaterice, în care — contra cost — elevii pot învăţa fotbalul de la antrenori specializaţi şi de la jucători celebri ; cele mai solicitate sînt „stagiile Platini" ce se organizează vara la Monte Carlo). După vîrsta de 16 ani — tînărul poate deveni fotbalist prin trei căi : contract cu un club profesionist ; intrare prin concurs la Institutul naţional de fotbal ; frecventarea unui centru regional de formare.

Anglia. Prin intermediul unui bun şi nemijlocit cunoscător al fotbalului peninsular,

Ei au triumfat pe „Wembley", în cupa „Smith Competition" rezervată echipelor şcolare formate din şase jucători. Acum pozează pentru concetăţenii lor din Dedworth

Constantin Anghelache, am aflat următoarele : În Anglia fotbalul se învață și se joacă în primul rînd prin școli, după terminarea programului, dar și în cadrul orarului școlar. „Cercetași" ai cluburilor colindă școlile și recrutează talentele pe care le depistează în competițiile pe clase și între licee. Numai școala are voie să dea autorizație unui elev să joace în echipa unui club amator sau profesionist. Aceste probleme, ca toate problemele micilor fotbaliști, sînt coordonate de „English Schools Football Association" (al cărei scop declarat este de a asigura dezvoltarea fizică, morală și psihică a elevului și promovarea calităților sale cu ajutorul fotbalului). Federația engleză de fotbal finanțează fotbalul școlar, dar nu ține statistica micilor fotbaliști legitimați, ea interesîndu-se numai de cei înregimentați în cluburi. Abia în momentul cînd un tînăr apare, jucînd, în formația unei echipe de club, este plătit pentru aceasta „cercetașul" care l-a depistat și recomandat. Concepția școlii engleze de fotbal este că, începînd de la vîrsta de 6—7 ani, trebuie pus accentul pe dobîndirea deprinderilor și a forței și abia mai tîrziu, la juniorat, să fie inclus în sistemul de joc, în tactică. În alte țări se încearcă să se învețe copilul de mic cu tactica (ca la seniori), dar nu se obțin rezultate. În afara întrecerilor locale, permanente, pentru copii se organizează și cîteva competiții anuale devenite tradiționale : Trofeul „Gilette" (sistem turneu, cu caracter de festival fotbalistic al celor mici), Trofeul „British Home Stores", Trofeul „Asociației biscuiților", Competiția școlilor individuale (cupă națională cu turneu final), Cupa „Smith Competition" (pentru echipe de cîte 6 minifotbaliști, care se desfășoară și în aer liber și în săli), plus o competiție individuală de „tehnică și deprindere" (care antrenează peste 200 000 de copii), a cărei finală este programată prin tradiție pe stadionul Wembley în pauza finalei „Cupei Angliei" pentru seniori. De asemenea, anual se organizează tabere (pentru selecția și îndrumarea copiilor prin jocuri) la centrele naționale de fotbal din Liverpool, Leicester, Manchester, Southampton, Keele University și Lilleshall.

R.F. Germania. Dintr-un referat despre fotbalul juniorilor în Europa (primit de la **U.E.F.A.**, la solicitarea noastră, special pentru Almanahul „Scînteia") desprindem următoarele despre R.F. Germania : Fotbalul școlar este organizat în mod diferit în cele 9 landuri. Dar peste tot se bucură de ocrotirea Ministerului Educației Publice, care colaborează strîns cu asociațiile și cluburile. Fiecare land are un campionat școlar. Mai sînt competiții de copii și juniori pe arondismente, districte și asociații regionale (piticicadeți-juniori). Pentru nivel național se detectează circa 240 dintre cei mai buni, care susțin timp de o săptămînă (la o școală de sport) meciuri în serie : de dimineața pînă seara. Supuși acestui regim, cei mai apți și rezistenți sînt observați și recrutați de reprezentanții cluburilor — nelipsiți la această săptămînă de „tortură". O vastă acțiune se desfășoară pentru selectarea în echipele naționale de copii și juniori : se alcătuiesc, succesiv, selecționate pe arondismente, districte, asociații regionale ; un nucleu de 40 de mici fotbaliști (desemnați drept cei mai buni de antrenorii de la asociațiile regionale) participă la o tabără școlară de triere.

Uniunea Sovietică. Profesorul **Ioan Stoișor**, antrenor la copiii „Sportului studențesc", a participat la un schimb de experiență la Moscova, exact pe problemele ce le discutăm. Spicuim din însemnările sale : În U.R.S.S., interesul manifestat pentru pregătirea viitorilor fotbaliști este mare. Temelia e fotbalul școlar, care are competiții pe categorii de vîrstă (10—11 ani ; 12—13 ; 14—15 ; 16—17), mai întîi la nivelul republicilor sovietice, apoi la scară unională. Vîrful piramidei îl reprezintă școlile specializate în fotbal (care funcționează pe lîngă echipele din

Cei mai mici fotbaliști ai clubului Lokomotiv Moscova se antrenează pentru ziua cea mare (cînd vor promova în prima echipă). Deocamdată... se împrietenesc cu balonul buclucaș

diviziile „A" și „B"). La Moscova, spre exemplu, funcționează 6 asemenea școli (cu internat) care se folosesc de toată baza materială a clubului respectiv, întrucît ele au menirea să crească fotbaliști de elită. La nivelul Moscovei se desfășoară campionatul de juniori al capitalei, cu participarea celor 6 unități de elită ; se joacă numai duminica. De exemplu, confruntarea T.S.K.A. — Lokomotiv începe la ora 9 dimineața cu cei mai mici și continuă, între echipele acelorași două cluburi pe diferite categorii de vîrstă, pînă după-amiază la orele 17—18. La fel se procedează și în celelalte capitale de republici. În total, circa 2,5 milioane de tineri între 8 și 18 ani sînt înregistrați în activități competiționale curente. După terminarea studiilor medii, tinerii își urmează drumul lor profesional ; cei evidențiați și în fotbal sînt înscriși în fișe și convocați periodic la tabere, la teste, la meciuri de selecție. Numărul de ore afectate instruirii este variat : între 6 și 24 ore săptămînal, în funcție de timpul de școală și de grupa de vîrstă ; instruirea se face pe tot parcursul anului (în vacanța de iarnă în săli, în vacanța de vară în tabere din stațiuni, cîte 25—30 de zile). Conținutul instruirii : 70 la sută pregătire specifică, 30 la sută pregătire fizică generală. Un club mare (Lokomotiv Moscova, de pildă) dispune de 16 antrenori pentru tineri, care lucrează cu 40 de grupe (de la 8 la 15 ani) ; grupele de la 15 la 17 ani au, fiecare, cîte 2 antrenori.

„LUCEAFĂRUL"
pe firmamentul fotbalului românesc

Era prin anul 1978. Din inițiativa unor oameni cu dragoste pentru copii și cu grijă pentru viitorul fotbalului românesc, în București lua ființă — la complexul sportiv „23 August" — un centru național de pregătire a juniorilor. Peste 100 de elevi care-și probaseră deja calitățile fotbalistice (fotografia noastră a fost făcută atunci) porneau la un drum lung și plin de speranțe. Clubul de fotbal „Luceafărul" lucește în continuare pe firmamentul fotbalului nostru (un colectiv de antrenori pricepuți și inimoși, condus de profesorul Marcel Pigulea, îndrumă pașii juniorilor de azi), dar iubitorii acestui sport așteaptă ca „Luceafărul" chiar să strălucească. Ceea ce va fi posibil prin stimularea materializării depline a acestei idei generoase și pe măsură ce vor apărea „frați" de-ai săi și în alte centre decît Bacău, Pitești și Brașov.

În privința fotbalului în rîndul copiilor și juniorilor există un plan central de perspectivă pe 5 ani (1981—1985), defalcat pe republici, localități, cluburi, școli.

Italia. Confratele nostru **Loris Ciullini** — redactor de specialitate la ziarul „l'Unità" — ne informează : După cucerirea titlului mondial în 1982, în Italia se vorbește tot mai insistent de fotbal la copii, de fotbal la școală. Lumea vrea să aibă echipă mare și peste 4, 8, 12, 16 ani. „Federcalcio" (Federația italiană de fotbal) și-a asumat, în acest sens, o serie de angajamente : primul este de a amenaja — împreună cu Comitetul olimpic italian — 500 de terenuri de fotbal destinate copiilor din zonele sudice. Primăriile s-au obligat să pună la dispoziție terenul, federația cheltuielile. „Federcalcio" se ocupă practic de 35 000—40 000 de tineri fotbaliști de performanță ; așa se explică faptul că fotbalul este prezent tot mai masiv la Jocurile anuale ale tineretului italian (organizate de comitetul olimpic). Nu este oraș sau localitate rurală care să nu aibă echipe de copii ; există un campionat special organizat de federație, precum și campionate organizate de miile de societăți de promovare a sportului care atrag sute de mii de copii. Federația are pe agenda sa permanentă trei experimente : la Roma funcționează o școală de fotbal pentru tinerii de supertalent (50 de băieți între 8 și 14 ani) care, concomitent cu școala, fac și două ore de fotbal pe zi. La Florența e un centru tehnic federal în care sînt cantonați 30 de tineri recrutați din regiune, ce se antrenează de 5—6 ori pe săptămînă. La Coverciano (lîngă Trevise) există un mare centru experimental unde se învață tehnica și tactica fotbalului de înaltă competitivitate ; centrul tehnic de aici are în evidență circa 18 000 de antrenori (de categoria a III-a) care sînt puși la dispoziția societăților din rețea pentru a preda copiilor fotbalul (și sînt plătiți de aceste societăți) și mai are, de asemenea, un grup de 13 tehnicieni de elită angajați ai federației : 3 pentru echipele naționale (Bearzot — Vicini — Maldini) și 10 pentru copii. Totuși, fotbalul italian se confruntă și cu o seamă de greutăți în privința promovării sale în rîndul copiilor : penuria terenurilor și a sălilor de sport în școli, absența unei reglementări care să permită federației să introducă fotbalul în școli prin antrenorii săi specializați.

...ȘI CÎTEVA INIȚIATIVE ÎN SPRIJINUL ACELEIAȘI DEMONSTRAȚII

...Madrid, octombrie 1982. Pe stadionul „Santiago Bernabeu" asistam la meciul Real — F. C. Baia Mare din „Cupa cupelor". În pauza meciului, pe excelentul gazon luminat de reflectoare au apărut două echipe de copii. Îmbrăcate în echipamentele tradiționale ale clubului Real Madrid (una în alb — alta în roșu). Cele două formații pitice, conduse de o **brigadă de arbitri din liga întîi**, au oferit o repriză de joc incîntător. Cei 25 000 de spectatori au privit cu interes, iar cînd „albii" au înscris gol am fost martorul unei explozii de urale de parcă ar fi marcat Juanito în poarta lui Zoff. Minifotbaliștii, afișînd o satisfacție lesne de înțeles că jucaseră pe terenul care cu numai cîteva luni în urmă găzduise însăși finala lui „El Mundial '82", au plecat spre vestiare însoțiți de aplauze. Ulterior aveam să aflu că **Real Madrid are nu mai puțin decît 64 asemenea echipe de copii. De care se îngrijește direct și permanent !**

...În noiembrie 1982 eram în Anglia, la Birmingham, cu prilejul partidei Aston Villa — Dinamo București din „Cupa campionilor europeni". Am notat și aici, la clubul englez care deținea trofeul continental, o sănătoasă și fertilă politică de creștere a viitorilor fotbaliști. Jucătorii de la prima echipă, vedetele, se ocupă direct de antrenarea copiilor. Nu benevol, ci obligați, conform unui program zilnic alcătuit în funcție de timpul fotbalistului senior, dar și de orarul școlar al micului fotbalist. Nu în blugi sau în costum și cravată, ca pentru povești și taclale, ci în echipament de joc — pentru lucru efectiv și dialog prin intermediul mingii. Practic, se procedează așa : fiecare jucător din prima echipă are în grijă cîte o grupă de copii (pe posturile din echipă) de care se ocupă cotidian. Seniorii le spun puștilor ce să facă, le arată cum să facă și după aceea joacă împreună cu ei. Iar la meciuri le acordă asistență ori de cîte ori pot. Dintre ei, dintre acești copii copleșiți de fericirea de a lucra cu însiși idolii lor, se alege prin rotație și mascota clubului pentru fiecare meci (mascota apare pe teren în „monomul" echipei de seniori, imediat după căpitan, poartă echipamentul echipei și face exercițiile de încălzire împreună cu vedetele, retrăgîndu-se pe banca rezervelor numai cînd arbitrul fluieră începutul meciului. Nu vi se pare simbolic acest fapt pentru atenția ce se acordă creșterii viitorilor fotbaliști ?).

...Nu de mult, în R. D. Germană a apărut o carte despre fotbalul la copiii de 10—12 ani, vîrstă socotită cea mai aptă pentru formarea deprinderilor. Potrivit unui sistem național, în R. D. Germană se organizează anual concursuri pentru micii fotbaliști — pe procedee tehnice mai importante : pasa-șut ; lovitura cu capul ; conducerea mingii printre jaloane ; acrobații (menținerea balonului cît mai mult timp pe picior, pe cap) ; șuturi la poartă din faze fixe (11 m, 16 m, 20 m). Concursurile au faze locale, zonale și republicane — cu regulament în bună regulă — cîștigătorii fiind popularizați în presa sportivă și de tineret și primind frumoase premii.

...Cu cîțiva ani în urmă, clubul Ajax din Amsterdam a avut o inițiativă : pentru antrenamentele copiilor a împărțit terenurile rezervate lor în careuri de diferite culori (pentru cei mai mici în careuri de 10 metri pătrați, pentru cei mai mari în careuri mai mici, de 6 metri pătrați). Antrenîndu-se pe ele (și urmărind să se deplaseze în careul roșu ori să trimită mingea în careul albastru etc.), viitorii fotbaliști deprind mai ușor precizia pasei, mișcarea în teren, intuiția și inteligența în joc, unele idei tactice. Mai tîrziu, cînd trece să joace pe gazonul verde, tînărul fotbalist vede o vreme terenul tot în careuri colorate. Acest mod de pregătire este similar fotbalului-șah, despre care se vor-

beşte tot mai insistent de la o vreme. Tot în Olanda este cunoscută pasiunea părinţilor şi rudelor pentru întrecerile fotbalistice ale copiilor : bărbaţi şi femei, de diverse vîrste şi ocupaţii, poartă cu mîndrie fulare lucrate în culorile clubului în care joacă micuţii favoriţi, vin la teren cu cîntece, îi încurajează ca pe cei mari, creînd şi întreţinînd o bună dispoziţie şi o ambianţă de concurs deosebit de favorabilă. Şi mai este un obicei în Olanda : în întrecerile copiilor se joacă în forţă şi se intră destul de tare la minge ; dar dacă e lovit sau cade adversarul, imediat după ce se ridică de jos amîndoi jucătorii se iau în braţe şi se sărută prieteneşte.

...În Polonia s-a constatat în ultimul timp o scădere a interesului manifestat de şcolari în practicarea fotbalului. Cauza principală este aceea că majoritatea profesorilor de educaţie fizică sînt femei, care, în mod firesc, sînt tentate să înveţe pe copii alte sporturi. Pentru îmbunătăţirea situaţiei, federaţia poloneză de fotbal a luat o serie de măsuri, cea mai importantă dintre acestea fiind un acord încheiat cu Ministerul Învăţămîntului. În acest sens, anul şcolar 1983—1984 a fost decretat „Anul fotbalului în şcoli", federaţia luîndu-şi obligaţia să asigure un sprijin important pregătirii şi formării tinerilor fotbalişti prin intermediul antrenorilor şi instructorilor — ce predau benevol fotbalul în şcoli şi se străduiesc să-i atragă pe elevi spre practicarea jocului cu balonul rotund. În luna septembrie, care a primit denumirea de „Luna tînărului fotbalist", asociaţiile regionale de fotbal au organizat numeroase competiţii pentru şcolari, precum şi întîlniri ale acestora cu componenţii echipei naţionale, antrenori reputaţi şi foşti jucători celebri. Prin toate aceste măsuri, federaţia de specialitate speră să contribuie la o mai mare răspîndire a jocului de fotbal în şcolile din Polonia.

...În Norvegia se organizează anual (în luna august) „Norway Cup" — un turneu internaţional de fotbal pentru copii ; în anul 1983 s-au bătut toate recordurile de participare la asemenea manifestări juvenile : 23 600 jucători, antrenori şi conducători, 1 190 echipe, reprezentînd 610 cluburi, din 14 ţări.

...Exemplele ar mai putea continua. Ne oprim aici, avînd convingerea că şi puţinele elemente oferite de acest scurt documentar pot fi de folos cluburilor noastre sportive, antrenorilor, echipelor de la noi care vor să-şi crească viitori fotbalişti de nădejde, competitivi atît pe plan intern, cît şi în arenele internaţionale.

MARI SPORTIVI – LAUREAŢI AI PREMIULUI NOBEL

Cititorii cunosc, desigur, sumedenie de detalii cu privire la Premiul Nobel. Ceea ce, probabil, ştiu mai puţin este că, dintre cele 536 Premii Nobel acordate din anul 1901 şi pînă astăzi (în cele şase domenii alese în acest sens), cinci au revenit unor personalităţi care, în paralel cu activitatea ştiinţifico-profesională, au practicat şi sportul, chiar sportul de mare performanţă. Mai concret...

NIELS BOHR

În anul 1922, Premiul Nobel pentru fizică a fost atribuit marelui savant danez Niels Bohr (1885—1962).

Nu insistăm asupra cunoscutelor contribuţii ale lui Bohr în fizica nucleară şi în mecanica cuantică ; se ştie că, printre altele, el a imaginat modelul atomic (cu nucleu central şi electroni) şi a elaborat teoria fisiunii nucleare. Menţionăm numai că — în timpul celui de-al doilea război mondial — după ce a aflat că „Reichul" nu posedă nici un fel de exploziv atomic în arsenal, el i-a cerut cu insistenţă şi curaj preşedintelui Roosevelt să abandoneze proiectul bombei atomice care — spunea — „nu mai e necesară pentru obţinerea victoriei şi înseamnă să-ţi asumi riscul unei curse ulterioare a înarmărilor nucleare, care ar pregăti în mod sigur un viitor război cumplit ce ar putea să reprezinte sfîrşitul lumii". Dar, din nefericire, marele savant nu a fost ascultat. Nici atunci, în anul 1945, nici peste alţi cinci ani — cînd a adresat către O.N.U. o scrisoare prin care chema savanţii tuturor ţărilor la crearea unei „lumi deschise".

În tinereţea lui, Niels Bohr a fost şi un bun jucător de fotbal. La început, în postul de portar — perioadă din care a rămas de la el următoarea legendă, care se pare că nu e chiar legendă : în timpul unui meci oficial, a scos din geantă ce-o ţinea în spatele plasei un creion şi a început să umple stîlpii porţii cu tot felul de ecuaţii şi cifre încurcate ; cînd l-au surprins coechipierii, le-a explicat că descoperise chiar atunci o formulă (la care se gîndea de mult, dar nu-i găsea rezolvarea) şi s-a scuzat prin faptul că şi aşa meciul era plictisitor. La vîrsta de 29 de ani, Bohr a devenit, pentru mai mulţi ani, titular în echipa naţională de fotbal a Danemarcei.

FRIDTJOF NANSEN

În același an, 1922, Premiul Nobel pentru pace a revenit cunoscutului explorator polar și naturalist norvegian Fridtjof Nansen (1861—1930).

Înainte de a se afirma ca explorator, s-a afirmat ca sportiv : de douăsprezece ori campion de schi-fond al Norvegiei ; o dată campion mondial de patinaj viteză. În cazul lui Nansen au fost cît se poate de evidente binefacerile sportului asupra activității sale științifice. Sportul l-a ajutat, spre exemplu, să traverseze Groenlanda pe schiuri (parcurgînd 560 km, pe un ger de minus 50 grade, timp de 65 de zile). Tot schiului îi datorează Nansen atingerea celui mai înaintat punct la care ajunsese pînă în anul 1895 piciorul omenesc : 86 grade și 15 minute latitudine nordică. De aceea, acest mare cutezător și mare sportiv scria, în jurnalul de bord al călătoriei sale la Polul Nord, că „De azi înainte toți oamenii vor trebui să schieze două ceasuri pe zi ; cîțiva dintre noi nu au practica schiurilor și, în caz de retragere, nedibăcia lor ar fi pentru noi toți o pricină de mari primejdii".

FRÉDÉRIC JOLIOT-CURIE

Premiul Nobel pentru chimie i-a fost decernat, în anul 1935, francezului Frédéric Joliot-Curie (1900—1958).

Era o zi de vară, 1917 ; la Amiens se desfășura meciul de fotbal dintre selecționatele de juniori ale Franței și Angliei. Tînărul Frédéric Joliot juca atît de bine încît atunci, pe loc, i s-au făcut oferte deosebit de tentante pentru a îmbrățișa cariera de fotbalist. A declinat ofertele, sfios, spunînd că, oricît i-ar plăcea fotbalul, sufletul său se încălzește și se aprinde numai de la flacăra nestinsă a științei.

Căsătoria cu Irène, fiica soților Pierre și Marie Curie, l-a stimulat și l-a sprijinit apoi în activitatea de cercetare în fizică și chimie, împreună făcînd descoperiri în domeniile fizicii nucleare și radioactivității artificiale, împreună punînd în funcțiune primul reactor atomic francez (1948) și tot împreună primind Premiul Nobel. În plus, F. J. Curie avea să fie președinte al Consiliului Mondial al Păcii (1950—1958) și laureat al Premiului Lenin pentru pace (1950). Franța a pierdut, poate, un mare fotbalist Joliot-Curie — dar cu siguranță a cîștigat un foarte mare savant Joliot-Curie !

ALBERT CAMUS

„În cele din urmă, tot ce știu mai temeinic despre morală și despre îndatoririle oamenilor le datorez fotbalului". Mărturisirea o făcea autorul romanului „Ciuma" (distins cu Premiul Nobel pentru literatură în anul 1957), unul din creatorii existențialismului ateu și partizan curajos al Rezistenței : scriitorul francez Albert Camus (1913—1960).

În pofida unei sănătăți șubrede, tînărul brun și zvelt și-a împărțit cei mai frumoși ani ai vieții între studiu și terenul de fotbal. Cîțiva ani de zile a fost portarul echipei universitare din Alger. Să reamintim că Albert Camus urma altor scriitori francezi care fuseseră atrași de mirajul mișcării pe stadion : Jean Giraudoux (fost și un excelent rugbist), ca și Marcel Berger și Pierre Mac Orlan ; Henri de Montherlant (fotbalist) ; Gilbert Prouteau (săritor de triplu) ș.a.

P. J. NOEL-BAKER

Londonezul Philip John Noel-Baker (1889—1982) a fost finalist al probei de 1 500 m la Olimpiada de la Stockholm, în 1912 ; peste 8 ani, la Anvers era gata, gata să cucerească titlul olimpic în aceeași probă, dar s-a ales numai cu medalia de argint.

În anii maturității s-a dedicat luptei pentru pace : a fost membru al delegației britanice atît la Conferința pentru Pace (1919), cît și la Conferința de la Geneva asupra dezarmării (1932—1933), a militat consecvent în favoarea dezarmării, opera sa esențială fiind „Programul pentru dezarmarea mondială". În 1959 a fost distins cu Premiul Nobel pentru pace.

Desigur, cei cinci sportivi — laureați ai Premiului Nobel — au rămas în istoria omenirii în primul rînd ca personalități eclatante în domeniile cărora le-au consacrat cei mai mulți și cei mai frumoși ani ai vieții. Dar și sportul are dreptul să și-i revendice, mîndrindu-se cu realizările lor din tinerețe în lupta pentru „mai repede, mai sus, mai puternic". Cel puțin pînă în ziua cînd — de ce nu ? — se va institui și un Premiu Nobel pentru sport !

Paginile cu tematică sportivă au fost realizate de
Gheorghe MITROI

ŞAHUL

ştiinţă, artă sau sport, dar, mai exact, toate la un loc – contribuie la conlucrarea mai strînsă între oameni

Convorbire cu Anatoli KARPOV, campion mondial de şah

„Anatoli Karpov, care abia a împlinit 32 de ani, deţine titlul mondial suprem în şah de opt ani. El este fără îndoială unul dintre cei mai interesanţi campioni din istoria şahului. Are o temeinică reputaţie de «campion jucător» ; riscîndu-şi prestigiul de prim mare maestru al lumii, Karpov participă la un concurs după altul şi aproape că nu înregistrează eşecuri la turnee (pentru el eşec fiind orice loc în afară de primul !). Nouă ani consecutiv, începînd din anul 1973, Karpov a obţinut «Oscarul şahist», dominîndu-şi net adversarii prin coeficientul de inteligenţă «Elo».

Aşa îl prezintă o prestigioasă agenţie de presă pe Anatoli Karpov, tînărul zvelt, cu ochi albaştri şi înfăţişare blîndă, cuceritoare încă din primele momente. Îşi poartă povara gloriei cu nedisimulată modestie. Este spontan şi savuros în dialog, gata să răspundă, cu o voce caldă, ore în şir celor mai neaşteptate întrebări.

— Cum îşi începe biografia marele campion mondial ?

— Simplu, ca orice om. M-am născut în anul 1951, în localitatea Zlatoust din ţinuturile Uralilor. Tatăl meu, inginer, m-a introdus de mic în lumea minunată a şahului, aşa că la patru ani stăpîneam cîteva combinaţii mai simple de pe tabla cu 64 de pătrăţele. La 11 ani am obţinut titlul de maestru de şah, iar la 15 ani — titlul de maestru al sportului. Trei ani mai tîrziu am ajuns campion unional de juniori şi maestru internaţional şi, după încă un an, am obţinut titlul de mare maestru internaţional. Aveam numai 19 ani şi ca oricare tînăr am început să privesc cu îndrăzneală spre atingerea unor obiective tot mai grele. Şi de ce nu chiar şi titlul de campion mondial. Ceea ce s-a întîmplat în anul 1975, la vîrsta de 24 de ani. După aceea, biografia mea nu a mai putut păstra nimic secret.

— Ce este şahul, ştiinţă, artă, sport ?

— Pentru mine, şahul este, înainte de toate, o luptă serioasă, deşi îi preţuiesc dintotdeauna latura sa estetică. O combinaţie inteligentă, frumoasă, o manevră poziţională subtilă nu pot să nu entuziasmeze. Ce este deci şahul : artă, ştiinţă, sport ? Cred că din fiecare cîte ceva. Dar latura sportivă rămîne pentru mine latura sa principală, fascinantă.

— Fără îndoială, şahul a devenit astăzi jocul cel mai răspîndit în lume. În ce constă, după părerea dv., secretul extraordinarei sale atractivităţi ?

— Şahul este un joc destul de vechi. Deşi actualele lui reguli au fost stabilite încă în evul mediu, adevărata popularitate a acestui joc a apărut abia în a doua jumătate a secolului al 19-lea. Federaţia Internaţională de Şah a fost înfiinţată mult mai tîrziu, în 1924, la Paris, în timpul Jocurilor Olimpice, deşi în curînd vom aniversa 100 de ani de la organizarea primului meci pentru titlul de campion mondial de şah. În acest răstimp au fost organizate aproape 30 de meciuri pentru încoronarea cu acest titlu. Deci o primă explicaţie a forţei de atracţie a şahului ar fi tradiţia, apoi spiritul competitiv care îi animă pe practicanţi de zeci şi zeci de ani. Eu am început practicarea şahului de mare performanţă în urmă cu 15 ani. În acest răstimp numărul ţărilor afiliate la F.I.D.E. a sporit de la 80 la peste 120, fapt ce dovedeşte că ne aflăm într-o perioadă de excepţională răspîndire a lui. „Boomul" şahului de la începutul anilor 70 are şi o explicaţie legată de cauze sociale. Dar se datorează şi atracţiei pe care a stîrnit-o campionul mondial de atunci, Boby Fischer, cît şi organizării cu o mai mare frecvenţă a turneelor internaţionale.

— Ce laturi ale personalității umane dezvoltă șahul ?

— Un răspuns foarte precis l-ar putea da sociologii. Ce pot să vă spun este că în urmă cu cîțiva ani Federația Internațională de Șah a intrat în componența UNESCO. Foarte repede a trecut din rîndul organizațiilor profilate pe schimbul de informații la cele care se ocupă de cooperare activă. Prin intermediul UNESCO se preconizează introducerea șahului în programele de învățămînt. Experimentele făcute în Uniunea Sovietică, Spania, Mexic au dat rezultate pozitive, ceea ce pledează pentru extinderea acestora. Studiul șahului a determinat la majoritatea elevilor întărirea disciplinei, dezvoltarea logicii, a inteligenței, îmbunătățirea în ansamblu a procesului de învățămînt. Paradoxal, mie, ca șahist, îmi vine greu să dau un răspuns exact la întrebare. Consider însă că șahul contribuie la conlucrarea și colaborarea mai strînsă dintre oameni. De pildă, oameni din diferite țări, practicanți ai șahului, găsesc foarte repede o limbă comună. Cert este că situația răspîndirii actuale a șahului demonstrează avantajele în planul împlinirii umane a celor care îl practică.

— Ce înseamnă celebritatea pentru campionul lumii, Anatoli Karpov ?

— Titlul de campion al lumii este deosebit de onorant, dar de multe ori împovărător. Particip la numeroase turnee internaționale, de dificultate ridicată. Și clasarea pe un alt loc decît primul este socotită de lumea șahului — și nu numai de ea — un eșec.

— Cum luptă cu propriile slăbiciuni un mare campion ?

— Ca să obții succese în șah trebuie să susții, în primul rînd, un meci continuu împotriva neajunsurilor proprii. Dacă în multe situații sau domenii de activitate o greșeală pe care ai făcut-o poate apărea peste ani sau își atenuează consecințele, la șah greșeala este dezvăluită de adversar în cîteva minute. Trebuie în primul rînd să vezi cu obiectivitate propriile greșeli, să le recunoști. Logica jocului impune acest lucru. Sînt și mari maeștri mai optimiști din acest punct de vedere. Danezul Bent Larsen spune că deține șanse de victorie pînă în clipa înfrîngerii. Contrapunerea dintre „obiectivi" și „optimiști" face lumea șahului mai activă, mai interesantă. De asemenea, egoismul și capriciile se pot întoarce împotriva celui care nu știe să și le struneacă. Și toate acestea în condițiile unui mare consum nervos, pe care îl pretinde șahul competitiv.

— Ați avut un model în viață ?

— Ceea ce a influențat decisiv devenirea mea ca șahist a fost studierea în copilărie a „partidelor alese" ale lui Capablanca. Acestea au avut o mare înrîurire asupra formării mele ca șahist. Apoi am fost remarcat la concursurile școlare de Botvinnik, care m-a selecționat în școala de șah pe care o conducea. Multe luni l-am avut antrenor pe marele maestru Furman, iar în ultimii ani studiez împreună cu marii maeștri Balașov și Zaițev. M-am consultat deseori și cu Mihail Tal, care a devenit campion al lumii la aceeași vîrstă, 24 de ani, ca și mine. Sînt deci destule nume cărora le datorez formarea și ascensiunea mea în lumea șahului. Un șahist nu poate ajunge în vîrful piramidei dacă nu și-a însușit tot ce au creat mai valoros toate marile școli de șah. Numai apoi trebuie să te gîndești să-ți formezi un stil propriu.

— Vă numărați printre cei mai tineri campioni mondiali de șah. Care credeți că este vîrsta optimă a marii performanțe în șah ?

— Exprimarea la cel mai înalt nivel în jocul de șah este rezultatul unor mari acumulări calitative și cantitative atît pe planul teoriei, cît și al experienței competitive. Cred că vîrsta cînd sînt puse în valoare cel mai bine pe plan rezultativ aceste acumulări este între 25 și 35 de ani. Cum eu am devenit campion mondial la 24 de ani și sper să păstrez o formă superioară în continuare, să extindem acest interval între 24 și 40 de ani. Meciurile pentru titlul mondial cu Korcinoi au fost interesante și din acest punct de vedere, diferența de vîrstă între noi fiind de 20 de ani.

— Programul activității dv. este extrem de încărcat. Cum faceți față unor asemenea solicitări ?

— Mă salvează, cred, doar autodisciplina. Învățînd să joc șah de mic, m-am educat să prețuiesc timpul. Șahul este viața mea, dar în viața mea șahul nu este totul. Caut să fac și altceva decît șah. Fac sport, pentru a înlătura oboseala creierului. Tenisul, înotul, schiul, biliardul îmi redau vigoarea fizică și psihică. Dar asta înseamnă tot timp. La acestea se adaugă activitatea pe care o desfășor la catedra de economie a Universității din Moscova sau în funcția de președinte al Fondului sovietic al păcii ; coordonez grupul de redactori care pregătesc „Enciclopedia șahului" și sînt și redactor-șef al săptămînalului „64". În sfîrșit, mă ocup și de educația fiului meu, Anatoli. Vreau să spun, cu alte cuvinte, că ancorarea strînsă în viața socială îmi asigură echilibrul atît de necesar solicitărilor impuse de practicarea șahului.

— Călătoriți foarte mult în diferite țări. Ce vă fascinează și ce vă nemulțumește în lumea de azi ?

— Mă impresionează dorința de pace și colaborare a oamenilor pe care am întîlnit-o peste tot în lume. Dealtfel, cred că această dorință firească a umanității va prevala în fața acțiunilor potrivnice. Glasul popoarelor, cu tărie exprimat și la Forumul mondial al păcii de la Praga, la care am participat, trebuie să fie ascultat de toți factorii politici ai planetei. Pentru a-i convinge se cer acțiuni susținute din partea popoarelor și pot să spun că militez cu toată convingerea și capacitatea mea în acest sens. Mă nemulțumește că în lume există încă focare nestinse

С дружеским приветом
читателям альманаха „Спектр" —
— 1984

I

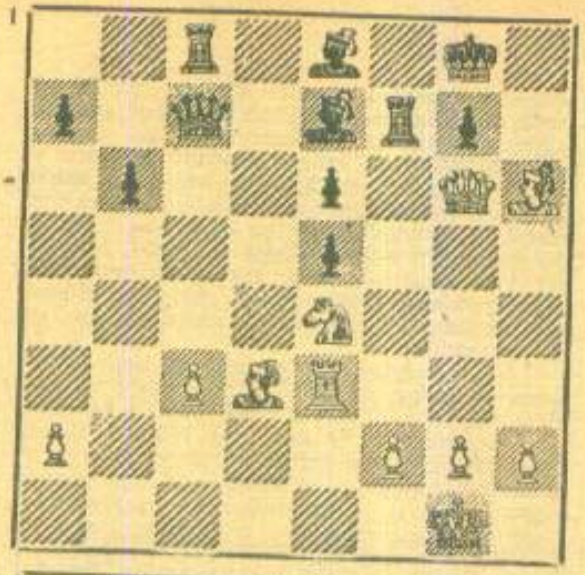

II

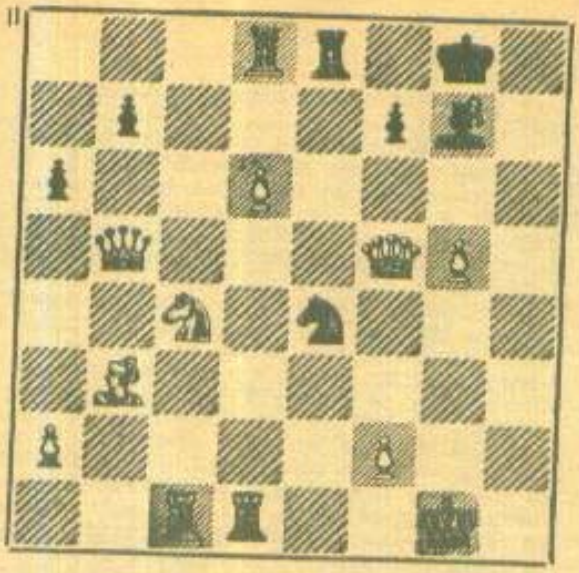

III

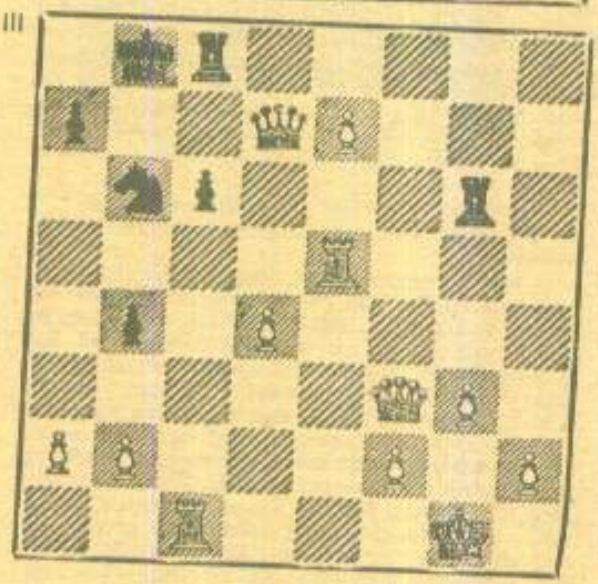

IV

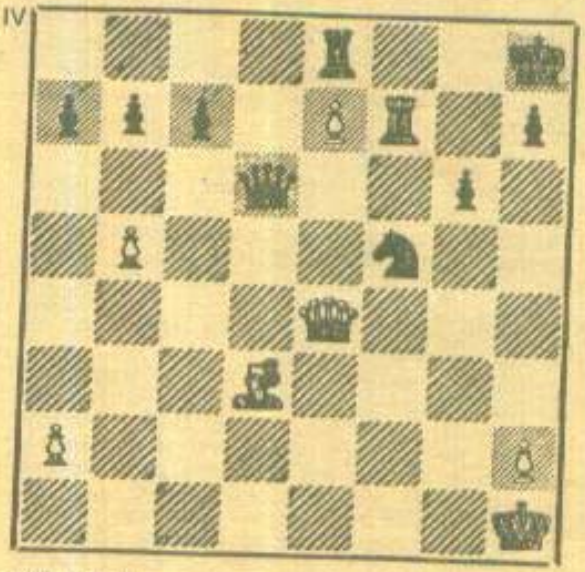

CIȘTIGĂ CINE RISCĂ

Într-o partidă de șah, victoria se obține adesea cu prețul unui consum de material curajos aruncat în luptă. Cu alte cuvinte, pe baza **sacrificării** unei piese în scopul atacului decisiv. Cele mai spectaculoase sacrificii sînt acelea în care este oferită **dama**, piesa cea mai puternică de pe eșichier. Așadar, cine riscă — cîștigă !

Ca în cele 4 exemple de mai sus, fiecare ilustrînd tactica atacului cu **sacrificiu de damă**. În pozițiile I, II și IV reprezentate pe diagrame albul este la mutare, în poziția a III-a negrul mută primul. Soluțiile se găsesc la pag. 370.

de război, că foametea, neștiința bîntuie în zone întinse ale planetei.

— *Ce impresii aveți din vizita pe care ați făcut-o în România ? Cum apreciați școala românească de șah ?*

— Am vizitat România în vara anului 1983, la invitația prietenească a federației de șah din țara dv. Am fost foarte fericit că pot cunoaște cîteva din marile realizări ale poporului român în această scurtă vizită și să reîntîlnesc cîțiva prieteni buni pe care îi am aici — marii maeștri internaționali Șubă și Ciocîltea — din păcate, între timp, plecat dintre noi — Florin Gheorghiu. Se spune că școala feminină de șah din România este mai puternică în competiții mondiale decît cea masculină. Prin stilul lor original și combativ, șahistele românce și-au cîștigat un bun renume în lumea șahului. Dar și echipa masculină deține o forță puternică și trebuie să arăt, de pildă, că nu am reușit în fața lui Victor Ciocîltea decît trei remize. În zilele în care am stat în România am căutat să îl cunosc și mai bine pe șahiștii români, să întăresc legăturile de prietenie trainică cu marii maeștri români. Se spune că fiecare nou prieten pe care ți-l apropii te face mai bogat. Și din acest punct de vedere eu pot spune că am plecat din România ca un om foarte bogat. Tuturor prietenilor mei români le transmit și pe această cale, a Almanahului „Scînteia", cele mai calde urări de bine și fericire.

Convorbire realizată de
Dan CONSTANTIN

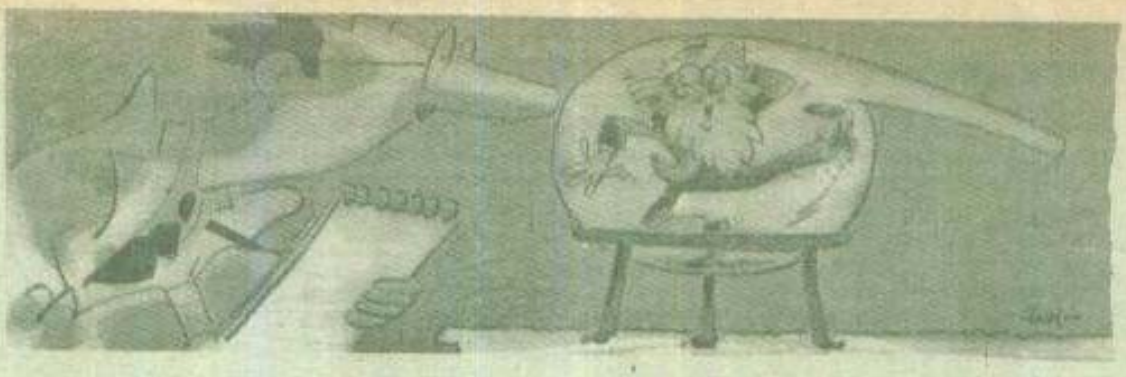

Învățați să adăugați ANI VIEȚII și VIAȚĂ ANILOR!

În fața progreselor din ce în ce mai spectaculoase ale medicinei, ale științei, în general, e firesc să ne întrebăm: cum rămîne cu acea dorință arzătoare de tinerețe veșnică, pentru care dr. Faustus, spune mitul, sau Dorian Gray și-au vîndut diavolului sufletul? Cu visul eternității care a dat dintotdeauna tircoale spiritului uman?

E drept, în materie de longevitate s-au înregistrat progrese considerabile dacă ținem seama că pînă la mijlocul secolului al XVIII-lea, odată cu zorii unei terapeutici și igiene eficiente, vîrsta medie a oamenilor n-a depășit, nici măcar în perioade prospere, pragul de 35 de ani. În epoca preistorică ea era de 16 ani, iar pe timpul Greciei antice de 22 de ani...

Dar astăzi?

Cu mai mult de 10 ani a crescut media de viață din lume în numai 30 de ani, arată ultimul raport al organismelor demografice O.N.U. Mai precis: de la 47 de ani în perioada 1950—1955 la 57,5 ani între 1975—1980. Dacă în 1950 doar 200 milioane de locuitori ai Terrei depășeau vîrsta de 60 de ani, în 1975 numărul sexagenarilor a ajuns la 350 milioane. La cît va ajunge el la sfîrșitul secolului? La nu mai puțin de 590 milioane. O evidentă creștere a speranței de viață, așadar. Explicabilă, în primul rînd, prin reducerea mortalității infantile și învingerea unor maladii infecțioase, grație vaccinărilor.

Campioană absolută la durata medie de viață este Islanda, cu 79,9 ani la femei și 73,7 ani la bărbați. În schimb, pe continentul african, în 47 de state și regiuni, speranța de viață la femei e sub 50 de ani. Circa 75 la sută din populația globului, relevă cu îngrijorare autorii raportului, trăiește în țări resimțind acut efectele crizei economice. Iar atît timp cît nu se întreprinde nimic pentru contracararea acestui fenomen, speranța de viață va continua să scadă.

Dar în țările dezvoltate din punct de vedere industrial? Destul de curînd se va ajunge la 86 de ani medie de viață pentru femei și 76 pentru bărbați, arată alte studii demografice. Iar într-o perspectivă mai îndepărtată, chiar la o vîrstă medie centenară. Cu o precizare: șomerii mor mai repede decît cei care au o slujbă. Mortalitatea celor aflați în căutare de lucru e cu 30 la sută superioară mortalității statistice medii, iar a celor care au renunțat să mai caute de lucru, de trei ori mai mare...

Condițiile sociale exercită o influență hotărîtoare asupra vieții, a longevității omului, asupra stării sale de sănătate. După cum arată statisticile, oamenii fără slujbă, subalimentați sau nevoiți să muncească pînă la extenuare, privați de îngrijiri medicale trăiesc mai puțin. Toți acești factori de agresiune le macină sănătatea, le reduc speranța de viață.

Problema longevității nu ține însă exclusiv de condițiile sociale. Dincolo de acestea, există o serie întreagă de factori care atentează la sănătatea organismului. Astfel, demn de reținut este faptul că în țările dezvoltate din punct de vedere economic, stresul, o viață nerațională, abuzurile de tot felul, consumul exagerat de produse ultrarafinate, proliferarea unor vicii ca tabagismul și alcoolismul acționează ca adevărate divizii de agresori împotriva organismului uman.

Din fericire însă, aici intervine un factor decisiv și general valabil pentru viața omului. Este vorba de capacitatea individului de a se apăra de orice agresiune, de a duce o viață rațională, după reguli menite să-i asigure confortul fizic și psihic, apte să mențină organismul uman într-o stare de vigoare, de tinerețe cît mai îndelungată.

Acestui subiect îi sînt consacrate notele, opiniile, faptele, recomandările cuprinse în documentarul de față.

CEI MAI MARI LONGEVIVI AI TERREI

Dacă ar fi să ne luăm după Biblie, înainte de potop, „ploua" cu recorduri de longevitate. Astfel, Adam ar fi trăit 930 de ani, Set 912 ani, Lameh 779 ani, ca să nu mai vorbim de Matusalem — recordman absolut, cu cei 969 de ani ai săi.

Se pare însă că printr-un an Biblia înțelegea o lunație, adică 28 de zile. In acest caz, înseamnă că Matusalem s-ar fi mulțumit cu scorul modest de... 74 de ani !

Dar în zilele noastre ? Presa și televiziunea din întreaga lume evocă mereu noi și noi recorduri de longevitate în rîndul faimoaselor seminții de pe înălțimile din Anzi, Caucaz, Himalaia, Ecuador, regiuni unde abundă cei ce au depășit veacul. Dar să răsfoim printre anunțuri :

● La Viscabamba (Ecuador), José Toledo, la 140 de ani, continuă să-și lucreze singur grădina, iar Alberto, la 128 de ani, cîntă și acum la chitară pe pragul casei.

● În regiunea Ismailia (Egipt), Ibrahim Al Karimi, păstor de felul lui, mai mînă mioarele și astăzi, la 160 de ani.

● La Alanka (Siberia), Anastasia Prokofievna nu renunță nici acum, la 125 de ani, să mai pornească la vînătoare, cu pușca pe umăr.

● Nici unul din marii longevivi încă în viață nu reușește să egaleze totuși recordul lui Kirali Mislimov, din Azerbaidjan, decedat la vîrsta de 167, sau chiar 172 de ani, după o altă versiune. E și firesc să nu se cunoască precis vîrsta multora din marii longevivi ai zilelor noastre. Ei provin din regiuni foarte izolate, cu arhive ale stării civile fie inexistente, fie imprecise. O aproximație de mai mulți ani e perfect explicabilă deci.

În orice caz, pînă în prezent, „atestat" de documente oficiale drept cel mai bătrîn locuitor al Terrei este japonezul Shigechiyo Izumi, plin de vigoare încă, la cei 118 ani ai săi.

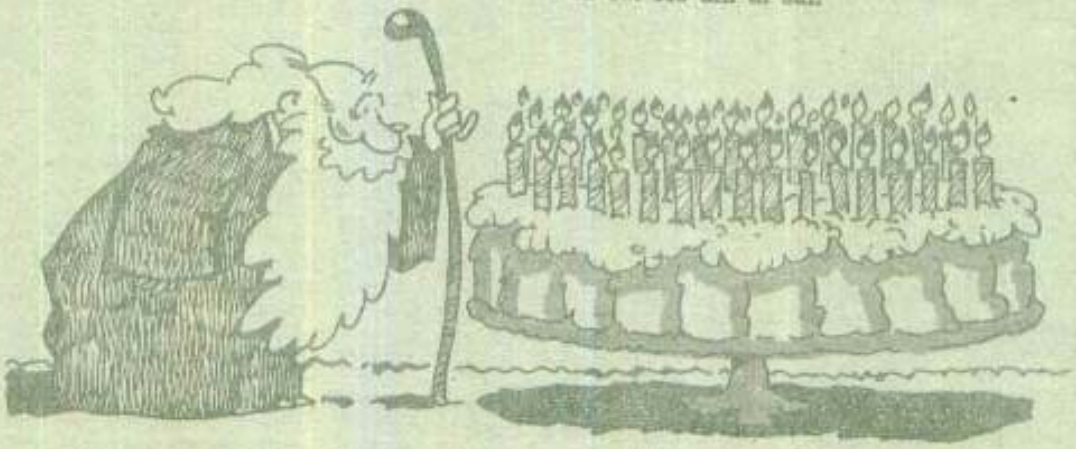

SECRETUL „INSULELOR" DE LONGEVITATE

Un prim numitor comun al acestor „insule" : o altitudine situată între 1 350 și 1 500 metri (la altitudinile mai mari din Tibet sau Cordiliera Anzilor media de viață scăzînd la 45–50 de ani) ; un microclimat în general uscat și puțin vîntos.

Al doilea numitor comun : modul de viață al locuitorilor din „insule", frapant de asemănător. Cu toții au o alimentație frugală — nedepășind 1 200–1 400 de calorii pe zi — dar echilibrată. Ei mănîncă puțină carne și multe legume ; consumă mult usturoi, miere sau iaurt din abundență (renumitul „matzui" caucazian sau chefirul cunoscut și pe meleagurile noastre) ; nu beau nici cafea, nici alcool, nu fumează. Cu toții au progenitură bogată ; fac multă mișcare (umblă pe jos, aleargă, călăresc, merg la vînătoare etc.).

Altă trăsătură comună : ei ocupă un loc foarte important în cadrul celulei familiale, în cadrul colectivității...

În plus, trebuie însă menționat că majoritatea centenarilor se trag din părinți ei înșiși longevivi : cel puțin unul din aceștia a apucat vîrsta de 90 de ani. Rezultă deci că factorul ereditar atîrnă și el greu în cumpăna longevității. Potrivit specialiștilor, ereditatea în sine nu constituie însă o „poliță" sigură de viață lungă. Dealtfel, chiar „insulele" de longevitate atestă că doar dublată de un mod sănătos de viață ereditatea poate contribui la atingerea unor recorduri de viață lungă.

O BĂTRÎNEȚE FRUMOASĂ SE CUCEREȘTE ÎNCĂ DIN COPILĂRIE

NEPOȚII NOȘTRI VOR TRĂI 120 DE ANI ? Există o limită de vîrstă, dincolo de care, pare-se, este aproape imposibil să se treacă. O barieră fixată parcă dintotdeauna la 120 de ani. Arhivele de stare civilă cele mai vechi și mai bine conservate, respectiv din țările scandinave, nu indică nici o depășire a acestei vîrste-limită. În rest, se știe că despre un control statistic riguros nu se poate vorbi decît din secolul al XIX-lea. Orice alte date sînt, așadar, pasibile de eroare.

E ca și cum specia umană, reglată de un fel de cronometru biologic, ar fi programată să atingă un anumit număr de ani — între 105 și 120. Există chiar o școală de gîndire, o serie de biologi, geneticieni, medici care consideră că atît îmbătrînirea, cît și moartea sînt programate dinainte, ca orice caracter ereditar, în codul genetic.

În schimb, o altă școală de gîndire, mai puțin deterministă, apreciază că acest fenomen se datorează unei uzuri progresive a organismului, **uzură ce poate fi considerabil încetinită.** Cum ? Pînă în prezent nu se știe precis. Nu vom insista deci asupra diverselor **teorii.**

„RADIOGRAFIA" RAVAGIILOR VÎRSTEI. Oricum, cîteva certitudini în materie de îmbătrînire trebuie evocate totuși. Teoretic, cu toții sîntem supuși aceluiași proces de uzură datorat deteriorării celulelor. Cu toții deținem, „din start", o rezervă de celule de o sută de trilioane. Atît timp cît acestea sînt bine irigate, hrănite și se reproduc corect, nici un necaz. Din păcate însă, în timp, nu toate celulele se comportă la fel. Longevitatea lor poate varia între 125 de zile la globulele roșii, de pildă, și un secol la neuroni. Mai mult : în timp ce unele celule (ale globulelor roșii, ale epidermei, ale mucoasei stomacale sau ale intestinului) au capacitatea să se reproducă la infinit, altele (ale ficatului, rinichilor, ale mușchiului cardiac) — doar într-un număr limitat de reprize. Ba chiar există celule — ale sistemului nervos, ale creierului, de pildă — care nu se reproduc deloc. Ele îmbătrînesc și mor, fără a fi înlocuite, cauzînd organismului daune ireversibile. E de interes vital să evităm deci orice prejudicii organelor neregenerabile, tocmai pentru a le feri de leziuni ireparabile.

În principiu, pînă la 35 de ani, nici o problemă pentru cele regenerabile : celulele, sănătoase și tinere, se reînnoiesc de minune ! Pe măsură ce arterele se îngroașă, permițînd instalarea nepoftitei arterioscleroze, celulele se „înăbușă" din lipsă de hrană suficientă. De aici încep să se încurce țițele. Noile celule înlocuitoare, aparent neschimbate, au suferit, de fapt, modificări. Prin divizări succesive, „fotocopiile", adică celulele-fiice, își pierd din claritate, făcînd loc unor „confuzii".

S-a putut astfel constata că, îmbătrînind, celulele se oxidează mai intens, iar proteinele lor se alterează. Aceasta provoacă o continuă deteriorare în ADN (acidul dezoxiribonucleic), principal suport al codului genetic. Micile erori în transmiterea patrimoniului genetic fac ca în organe să se aglomereze celule în stare proastă sau cu un ritm mai lent de reproducere.

Degenerarea celulelor e însoțită întotdeauna de o îmbătrînire a țesutului conjunctiv : moleculele mari, cum ar fi colagenul și elastina, pe care celula nu mai știe să le sintetizeze, sînt perturbate de un fenomen asemănător arteriosclerozei. Între fibre se formează adevărate „poduri". Părul albește, pielea, insuficient hidratată, își pierde din suplețe, se ridează.

CELE DOUĂ VÎRSTE ALE OMULUI. Mai întîi îmbătrînește cristalinul, care se opacizează, pierzîndu-și din puterea de acomodare, încă de la 10 ani. Urmează creierul care, de la 35 de ani, pierde zilnic cîte 100 000 de neuroni. Apoi inima, plămînii, arterele, rinichii, splina, care pierd, în timp, cîte 25—35 la sută din facultățile inițiale.

Creșterea, odată cu vîrsta, a presiunii arteriale și scăderea debitului cardiac determină modificări ale aparatului circulator. Totodată, îmbătrînirea sistemului nervos, în general, și a creierului, în special — ale căror vase sanguine devin dure și se sclerozează — poate avea efecte catastrofale asupra organelor pe care le dirijează. Treptat, însuși scheletul slăbește, pierzîndu-și la 77 de ani 30 la sută din greutatea de la 20 de ani.

Cu alte cuvinte, totul suferă modificări,

după un calendar aparent inexorabil, pregătind terenul pentru bolile degenerative asociate îmbătrînirii.

Cum se face totuşi că, supuşi aceloraşi mecanisme, unii dintre noi îmbătrînim mai repede ? Fiecare om are, afirmă specialiştii, o vîrstă **cronologică** şi una **biologică**, măsurabilă prin teste foarte precise privind condiţia fizică.

Astfel, o persoană de 75 de ani poate avea o vîrstă biologică de 60 de ani. Dar şi viceversa, se pot constata îmbătriniri biologice premature. Principalii afectaţi ? Obezii, hipertensivii, diabeticii... într-un cuvînt, toţi „colecţionarii" de ravagii aşa-zise ale vîrstei.

Aici intervine desigur un nou factor, nicidecum de natură ereditară. Este vorba de **modul de viaţă al fiecărui individ.** Ce se poate pune pe seama factorului congenital ? De unde începe să acţioneze „stilul" de viaţă ? Controversele dintre specialişti pe această temă sînt încă departe de a fi încheiate. Un lucru rămîne însă cert : din fericire, pîrghiile native asupra cărora putem acţiona noi înşine sînt foarte numeroase.

În acest sens, mulţi gerontologi se pronunţă categoric : **în timp ce îmbătrînirea, ca proces biologic, ce se desfăşoară după un „program" unitar, este inexorabilă, maladiile degenerative asociate îmbătrînirii nu sînt inevitabile.**

Putem influenţa deci diferitele faze ale acestui program, astfel încît el să se desfăşoare cît mai armonios posibil, temporizînd instalarea bolilor invalidante. Cum ?

Iată un răspuns al acad. prof. dr. **Ana ASLAN**, personalitatea cea mai proeminentă a şcolii româneşti de geriatrie :

„Profilaxia este metoda esenţială de întîrziere a fenomenelor de îmbătrînire şi de evitare a bolilor cronice degenerative. O bătrîneţe demnă şi frumoasă trebuie cucerită ; ea trebuie pregătită încă din copilărie. *Tinereţea trainică, longevitatea activă sînt o disciplină. O disciplină cît se poate de simplă, cu condiţia să-i respecţi regula de bază : numai îngrijindu-te de ea zi de zi o poţi menţine. Stresul psihic, generat de insatisfacţia neîmplinirilor — în muncă, în primul rînd — reprezintă un factor primordial în accelerarea procesului de îmbătrînire. Să nu treacă deci o zi fără să faci ceva folositor. Pofta de viaţă mereu întreţinută, voinţa neclintită de a rămîne în formă, dorinţa de a te afirma în muncă — iată cele mai bune garanţii împotriva unei uzuri premature. Entuziasmul constructiv, păstrat neştirbit de-a lungul anilor, e sinonim cu tinereţea. Iar un bun potenţial fizic şi psihic nu constituie doar apanajul celor tineri".*

MINIGHID PROFILACTIC

Singurul „pact" prin care ne putem asigura o longevitate activă, neumbrită de boli, rămîne, în primul rînd, un pact... cu noi înşine. Cum s-a văzut, toate organele noastre sînt „programate" să îmbătrînească. Dacă vrem într-adevăr, putem însă frîna acest proces. Atît timp cît nu eşti afectat de arterioscleroză, de coronarită, de vreo altă boală atribuită îndeobşte senilităţii nu se poate spune că eşti bătrîn. Concret, cum putem întîrzia îmbătrînirea ? Avînd curajul şi voinţa de a urma o serie de reguli, o adevărată strategie, cu acţiune benefică asupra tuturor mecanismelor corpului.

Principalii factori de îmbătrînire asupra cărora putem acţiona ? Hipertensiunea arterială, diabetul, dereglările în metabolizarea grăsimilor (vinovate de creşterea proporţiei de colesterol din sînge), obezitatea, sedentarismul, fumatul, alcoolismul.

— CREIERUL (el pierde zilnic 100 000 de celule, dar deţine suficiente rezerve pentru 1 000 de ani).

● **NU FUMATULUI ! Evitaţi stresul, puneţi-vă neîncetat mintea la contribuţie !**

— URECHILE (acuitatea auditivă descreşte progresiv, încă din adolescenţă).

● **Evitaţi zgomotele violente, „băile" de decibeli !**

— PLĂMÎNII (odată cu vîrsta, ei îşi pierd 25 la sută din capacitatea respiratorie).

● **NU fumatului ! Respiraţi adînc, nu superficial ; practicaţi un sport de rezistenţă : alergări, înot, ciclism !**

— INIMA (debitul său scade, în timp ce creşte presiunea arterială).

● **Cît mai multă gimnastică, mişcare ! Consum redus de zahăr, de grăsimi animale ! NU fumatului, NU alcoolului !**

— RINICHII (la 60 de ani ei şi-au pierdut 60 la sută din capacitatea de eliminare a reziduurilor).

● **Consumaţi zilnic peste un litru de apă ! NU excesului de sare !**

— ARTERELE (ele devin rigide, se „îmbîcsesc", se îngustează).

● **Aceleaşi recomandări ca pentru inimă.**

— ARTICULAŢIILE (ele îşi pierd din flexibilitate, se înţepenesc).

● **Multă mişcare, cît mai multă gimnastică !**

— PĂRUL (el încărunţeşte, dar se şi răreşte, cade).

● **Masaţi-vă pielea capului, nu uitaţi că părul trebuie întreţinut regulat !**

— OCHII (cristalinul începe să se opacizeze încă de la 10 ani).

● **Nu-i supuneţi la eforturi de lungă durată !**

— EPIDERMA (pielea se usucă, își pierde elasticitatea, se zbârcește. Conținutul de apă este de 97 la sută la embrionul de o lună, de 80 la sută la sugar, de 65 la sută la omul adult, deshidratarea accelerîndu-se odată cu îmbătrînirea).

● **Nu vă expuneți prea mult și fără o pregătire prealabilă la soare ! (În caz contrar, pe lîngă inestetica „jupuire", este afectat însuși ciclul de reproducere al celulelor pielii). Nu uitați că tenul, ca să rămînă catifelat și neted, trebuie îngrijit cu regularitate !**

● **Pielea, adevărat „barometru" al sănătății, e foarte sensibilă la orice abatere de la regulile unei alimentații, ale unei vieți raționale.**

— ȚESUTUL ADIPOS (grăsimea se acumulează pe șolduri, pe pîntece etc. În mod normal, bărbatul își atinge greutatea maximă la 40—50 de ani, iar femeia la 50—60 de ani. După 70 de ani greutatea corporală scade).

● **O alimentație echilibrată deci ! Multă mișcare, gimnastică !**

— MUȘCHII (ei se „topesc", reducîndu-se cu 34—40 la sută între 21 și 71 ani).

● **Desfășurați o activitate sportivă moderată, dar susținută !**

— FICATUL (la vîrsta pensionării, el poate avea o greutate cu 15 la sută mai redusă).

● **NU fumatului, NU alcoolului ! O alimentație fără exces de grăsimi !**

— COLOANA VERTEBRALĂ (ea se tasează, înălțimea omului scăzînd cu un cm pe deceniu).

● **Gimnastica — absolut necesară !**

— SISTEMUL NERVOS (viteza de conductibilitate a nervilor se reduce anual cu 0,4 la sută).

● **Cît mai multă odihnă activă ! Contracarați efectele stresului !**

Organismul trebuie neapărat ferit de anumite „crize" cauzate de o oxigenare deficitară, de impactul unor agenți toxici. Oxigenarea se face prin artere, ale căror pereți

se îngroașă treptat, de-a lungul anilor. Cînd scleroza afectează **inima**, poate apărea o insuficiență a vaselor coronariene sau chiar redutabilul infarct. Dacă afectează **rinichii**, ea antrenează importante perturbări în eliminarea toxinelor. Atunci cînd atinge **creierul**, ea poate provoca oprirea circulației sanguine, manifestată prin grave tulburări motorii sau senzitive.

Iar pentru a lupta împotriva arteriosclerozei, principala armă o constituie, afirmă specialiștii, renunțarea la obiceiurile dăunătoare — fumatul (iarăși fumatul !), consumul excesiv de alcool și de cafea.

În mod paradoxal, sistemul cardiovascular, cel mai sensibil la trecerea anilor, este cel mai ușor de menținut tînăr, printr-un „stil" sănătos de viață. Nu degeaba spun medicii că omul are mai curînd vîrsta arterelor sale decît vîrsta din buletinul de identitate.

CREIERUL — FOLOSIT INTENS, TRĂIEȘTE MAI MULT

Secretul lui Michelangelo care, la 90 de ani, mai sculpta o capodoperă ca Pietà Rondanini ? Sau al altor longevivi ca Einstein, Picasso, care și-au păstrat intact geniul creator pînă la ultima suflare ? Entuziasmul inepuizabil, opus acceptării pasive a rutinei cotidiene. Într-adevăr, senilitatea, alte afecțiuni grave ale senectuții pot fi evitate, afirmă oamenii de știință. Desigur, odată cu vîrsta, fiecare din noi pierde milioane și milioane de neuroni. Pierderea lor poate fi însă compensată : capacitatea funcțională a cortexului e determinată de capacitatea de asociație a neuronilor.

Atunci cînd intelectul lucrează neîntrerupt, cu interes, neuronii, precum arborii, dezvoltă continuu „ramuri" bogate, pînă la vîrste avansate (80 de ani) și nu numai în copilărie, cum se credea pînă nu de mult. Stresul provoacă secreția unui hormon care, potrivit unor recente cercetări, accelerează îmbătrînirea neuronilor. În schimb atunci cînd curiozitatea, dorința noastră de acțiune se lasă stimulate, cînd ducem o viață activă, plină de împliniri, fie și mărunte, hipotalamusul secretă un alt hormon ce favorizează buna funcționare a neuronilor, întîrziind „îmbătrînirea" lor. Spre deosebire de bateria de tranzistor, creierul se „descarcă", se „uzează" deci mai iute dacă nu-l folosim intens. Rămîne, așadar, perfect valabil și aici verdictul darwinist : funcția creează organul.

NU, DESIGUR, NU VĂ RECUNOAȘTEȚI ÎN ACEST PERSONAJ

În contextul vieții trepidante de azi, cîți oameni nu clachează însă din motive de surmenaj sau uneori fără vreo cauză aparentă ? Cine anume sînt ei ? Cum pot fi recunoscuți ? Nimic mai ușor. Ei prezintă cam aceleași semnalmente : au palpitații (așa, din senin, inima le-o ia razna) ; simt mereu un nod în gît, în coșul pieptului sau la nivelul stomacului. Au tulburări digestive, însoțite de dureri abdominale ; uneori — stări de amețeală sau chiar de leșin etc. Într-un cuvînt, sînt surmenați la culme. Iar surmenatul adoarme greu, doarme greu și se simte obosit încă de dimineață. De fapt, oboseala nu-l părăsește deloc pe tot parcursul zilei. Dar să facem cunoștință cu unul din acești candidați la îmbătrînire prematură, datorită vieții nerationale, stresului pe care nu știe sau nu vrea să-l „dezamorseze".

Ora 6 dimineața. Jos, în stradă, ca o înțepătură de viespe, gîndul : „Am uitat țigara aprinsă !" Zadarnic încearcă I.P. să se liniștească ; nu reușește să-și aducă aminte că ioluși a stins-o. Dintr-un salt se află iarăși în fața liftului. Dar, ghinion. Acesta este, dinadins parcă, ocupat. Exasperat, I. P. face o nouă tentativă de reconstituire. Ciudat ! Cu precizie, de la trezire, în stridențele deșteptătorului, nu-și amintește aproape nimic ! Doar că a mai zăbovit vreo 10 minute în pat, pe seama micului dejun, rezumat astăzi, din nou, la o cafea mare.

În fine, sus, în casă, descoperă țigara, înecată tocmai în restul de cafea de pe fundul ceștii. „Și m-am jurat doar aseară că n-o să mai fumez ! De vină e numai sfîrșeala asta care mă încearcă de cîtva timp ! Fără un stimulent, chiar că nu puteam demara !"

Peste numai un minut, în stradă, se trezește însă cu un nou „stimulent" aprins în colțul gurii. Cum să nu fie inciudat ? Lîngă „Dacia" parcată în fața casei — ia cheile mașinii de unde nu-s ! Își amintește că i le luase soția aseară, exclamînd : „Numai așa te vei «ambiționa» să mai mergi și tu pe jos. Degeaba îmi tot promiți că vei face și tu un pic de mișcare. Nu mai știi decît să sari din pat în mașină și din mașină în birou. Și te mai plîngi că ești mereu palid". A vrut să-i demonstreze, în sfîrșit, că are voință și iată că acum enervarea îi crește și mai mult. Aprinde încă o țigară. A scăpat și autobuzul ! „Să mi se întîmple asta tocmai azi, cînd am predare de proiect ? !".

Nici un moment nu-i trece prin gînd cît de reconfortant ar fi fost să pornească, din timp, pe jos, pînă la serviciu. Îl desparte de destinație doar o distanță de cel mult o jumătate de oră de mers „la pas de voie". Sedentarismul în care se complace e însă mai puternic decît hotărîrea de a-și impune un pic de mișcare în aer liber. Zilnic, că e iarnă, că e vară, intervine același reflex : hop în mașina lui sau glonț în stația de autobuz, fie și pentru distanțe mai mici — pînă la piață, de pildă. Iar atunci cînd consimte să meargă la plimbare cu copiii, ia mașina pînă la intrarea în parc... De fapt, cu proporțiile pe care le-a luat în ultimii ani, orice deplasare pe jos îl îngrozește de-a dreptul.

Ajuns, în fine, cu sufletul la gură, în biroul lui, care îi e prima dorință ? O cafea, iar cafea fără țigară n-are nici un haz. Prins în iureșul problemelor de rezolvat, nici nu știe cum trec orele. Nici nu sesizează cum i se umple scrumiera cu noi și noi mucuri. Își dă seama numai că nu prea are spor la lucru. Constată că e mai irascibil ca niciodată : orice întrerupere, orice interpelare îl fac să-și iasă din fire. Senzația de gol în stomac îl părăsește după ce rontăie mecanic, fără să se întrerupă din lucru, o grămadă de biscuiți, mereu la îndemînă, care-l fac să uite de gustarea consistentă adusă de acasă. Îl cuprinde, în schimb, o ușoară amețeală ce se transformă curînd într-o tot mai persistentă durere de cap. Un antinevralgic, încă unul, o aspirină, un algocalmin, dar degeaba.

„Să fie de vină somniferele de aseară?" Migrena, oricum s-a cuibărit bine, nu-l mai lasă şi pace. Ea are însă şi ceva bun: îl face pe I. P. să nu mai renunţe şi azi la programarea pe care o tot face la doctor. De vreo 10 zile mereu amină să-şi ridice rezultatul examenelor medicale...

Ca prin vis, i se pare că aude diagnosticul omului în alb: „cardiopatie ischemică"... Urmează explicaţii, reţetă, indicaţii.

„Cum, eu, bolnav de inimă, aşa, dintr-o dată? Nu am decît 44 de ani, nu beau..."

Cîţi oameni în puterea vîrstei, ca I. P., nu primesc cu aceeaşi consternare astfel de revelaţii? E necesar un verdict medical pentru ca ei să realizeze că bolile cardiovasculare, multe alte afecţiuni, nu reprezintă „privilegii" ale vîrstnicilor. Ba, mai mult. Pentru a fi marcat de ele, nici măcar nu trebuie să fumezi neapărat 40 de ţigări pe zi, să bei şi să mănînci fără măsură. În adevărata cursă contracronometru a vieţii citadine, în faţa agresiunilor multiple ale vieţii moderne cei ce nu ştiu să-şi protejeze cu străşnicie capitalul de sănătate îmbătrînesc înainte de vreme.

CUM POT FI DEJUCATE ATACURILE STRESULUI

Acţiunea acestui flagel modern asupra celulei, prin deficitul de vitamine şi săruri minerale pe care-l antrenează, poate avea efecte devastatoare asupra întregului organism. Stresul reduce rezistenţa la microbi; „ticseşte" sîngele de adrenalină, favorizînd instalarea colesterolului în artere, cauză a unui cortegiu întreg de maladii cardiovasculare.

Şi totuşi, afirmă mulţi neurologi, ravagiile stresului pot fi evitate. Fireşte că trebuie consultat un medic, de îndată ce resimţiţi o slăbire accentuată a puterii de concentrare, asociată cu dureri de şale, tulburări digestive, cardiace, dureri de cap, emotivitate sporită, insomnie...

Pe lîngă medicamentele de sinteză există însă şi o serie de remedii, aparent simpliste, de „trucuri", la îndemîna oricui. Iată doar cîteva:

● **O alimentaţie antistres.** ● Evitaţi excesul de sare, de dulciuri, de grăsimi, de condimente! ● **O dată sau de două ori pe săptămînă consumaţi doar fructe proaspete şi legume crude sau fierte!** ● Esenţial: mîncaţi fără grabă şi relaxaţi-vă 5—10 minute înaintea mesei principale.

● **Învăţaţi să respiraţi.** Zilnic, de cîte ori vă încearcă o emoţie, o enervare, faceţi următorul exerciţiu: expulzaţi pe gură lent, în 15—20 secunde, tot aerul din plămîni, apoi inspiraţi, pe nas, în 4—6 secunde cît mai mult aer. Efectuaţi exerciţiul de cel puţin 5 ori consecutiv, de preferinţă în dreptul unei ferestre deschise. În cursul exerciţiului bateţi uşor darabana, cu vîrful degetelor, pe toată suprafaţa cutiei toracice. Aceste mici şocuri „dezlipesc" pereţii alveolelor pulmonare, imobilizate în lipsa unei respiraţii corecte, profunde. Sînt suficiente cîteva zeci de asemenea respiraţii, din cele 20 000 cotidiene, pentru a ameliora o stare de stres.

● **Cel mai bun „somnifer" — ceaiul de plante.** Pentru a combate insomnia, nu luaţi somnifere decît în cazuri excepţionale (o durere fizică, o supărare extremă). În schimb, folosiţi cu încredere, înainte de culcare, infuzii de plante: busuioc, tei, ciubotica cucului etc. Aveţi de unde alege. Iar dimineaţa vă veţi trezi într-adevăr reconfortat.

● **Cîteva recomandări în plus:** ● Culcaţi-vă, pe cît posibil, la ore fixe. ● În caz de surescitare extremă, menţineţi braţele, timp de 30 sec., plonjate în apă de 13 grade Celsius, apoi balansaţi-le lent, timp de 3—4 minute. Evaporarea apei vă va provoca o liniştire imediată. ● Cel puţin în orele dinaintea culcării nu fumaţi, nu beţi cafea, nu luaţi pastile de vitamina C! ● Iar dacă totuşi nu puteţi adormi, nu vă gîndiţi cu groază la epuizarea de mîine; alungaţi gîndurile negre, citind o carte, ascultînd muzică; acceptaţi cu seninătate lipsa de somn. A doua zi reflexul somnului va reveni. Iar în timpul concediului vi-l puteţi recîştiga fie şi cu una sau două... nopţi albe.

● **Relaxarea — un excelent tranchilizant natural.** Cum să vă decontractaţi muşchii crispaţi la culme atunci cînd sînteţi stresat? Timp de cîteva minute, într-o cameră bine aerisită, cu storurile trase, lungiţi-vă confortabil în pat: cît mai destins, închideţi ochii, încercaţi să vă „goliţi" mintea de orice gînd, respiraţi lent, regulat. Veţi resimţi curînd senzaţia că braţele s-au îngreunat, au devenit parcă inerte. E cel mai bun indiciu că aţi reuşit să vă scoateţi „din priză" nervii surescitaţi.

● **Dezintoxicant sigur: sportul.** Accelerînd circulaţia sanguină şi sporind aportul de

oxigen, sportul permite evacuarea toxinelor, a hormonilor acumulați în organism, ca urmare a oboselii. În plus, exercițiul fizic determină producerea de endorfine în creier, substanțe cu virtuți calmante, asemănătoare cu ale morfinei. Deci — cît mai multă mișcare fizică !

● **Și un sfat pentru supraponderali.** Curele de slăbire cu orice preț reprezintă un puternic factor stresant. În loc să-ți propui să slăbești într-un timp record cu 10 kg, alcătuiește-ți un regim alimentar echilibrat, fără excese. Rezultatele vor apărea de la sine, fără nici un pericol de stres.

● **Meditați însă, în primul rînd, la această axiomă, formulată de un neurolog de renume : „Secretul unei vieți lungi, fericite și sănătoase este a face totul cu plăcere și bine".** Într-adevăr, factorul cel mai stresant se dovedește a fi mai curînd munca rutinieră și chiar inactivitatea, mai degrabă decît volumul mare de muncă. A te pierde ușor cu firea, a privi orice efort drept o corvoadă, a te simți mereu fără rost, a nu ști să te destinzi, să te bucuri de frumusețile naturii înseamnă că în curînd vei da piept cu stresul. În fața lui, afirmă specialiștii, nu trebuie să adoptăm o atitudine de struț. Pentru a ieși învingători, trebuie să-l privim în față și să-i dejucăm atacurile.

Aveți un aliat puternic: PLANTELE MEDICINALE

Asaltate de mai bine de 40 de ani de un arsenal întreg de antibiotice, administrate deseori fără discernămînt, bacteriile contraatacă, prin tactici de o complexitate derutantă. Ca urmare, multe antibiotice își pierd aproape complet eficacitatea. Dealtfel, un recent raport al Organizației Mondiale a Sănătății pune în gardă medicii din întreaga lume asupra acestui fenomen alarmant.

Un exemplu concludent : cel al stafilococului, răspunzător de o mare varietate de infecții, de la banalul furuncul la pneumonie, de la artrită la septicemie (infecție generalizată). În 1941, odată cu apariția penicilinei, el părea învins o dată pentru totdeauna ; în 1982, 80—90 la sută din stafilococi se dovedeau a fi rezistenți la asaltul antibioticelor.

În plus, se constată din ce în ce mai multe efecte secundare (maladii iatrogene, deseori fatale) provocate de abuzul de pastile roșii, verzi sau galbene. Tratînd un reumatism apare un ulcer la stomac care, la rîndul lui, tratat cu medicamente de sinteză, provoacă o eczemă etc.

În acest context este explicabilă creșterea, în întreaga lume, a interesului pentru plantele medicinale, pentru alte produse naturale, cu efect terapeutic sau revitalizant.

Actualmente, plantele medicinale stau la baza a 50 la sută din produsele farmaceutice.

Putem însă apela și direct la ajutorul plantelor medicinale. Sub formă de ceaiuri (infuzie sau decoct), ele ne pot fi de un real folos în vindecarea sau prevenirea unor boli, grație numeroaselor principii active pe care le conțin din abundență. Și avem de unde alege. România se numără printre țările cu cea mai mare bogăție de asemenea surse naturale de sănătate : peste 700 de specii care cresc spontan în natură și 60 de specii cultivate.

Ne vom opri doar asupra plantelor reputate pentru virtuțile lor de adevărate „polițe de asigurare" în fața impactului devastator al trecerii anilor. Ușor de utilizat, ele vă pot ajuta să vă fortificați sistemul circulator, să eliminați toxinele, să vă destindeți nervii, să vă asigurați o piele elastică și catifelată, să vă redobîndiți silueta etc. Alături de alimentația rațională, de exercițiul fizic, ele pot juca un rol important în elaborarea unui „stil" de viață menit să asigure strălucire, o bună funcționare, pe scurt, tinerețe prelungită organismului dv.

SE RECOMANDĂ PENTRU :

— un tonus mereu ridicat, recuperarea apetitului, recîștigarea bunei dispoziții :

● busuioc, mușețel, coacăze negre, frunze și scoarță de frasin, scoarță de ienupăr, flori de hamei, de levănțică, flori și frunze de mentă (izmă de leac), urzică, rosmarin, răsură, crețușcă, salvie, cimbrișor.

— o mai bună digestie :

● busuioc, mușețel, măghiran, hamei, mentă, urzică, rosmarin, salvie, cimbrișor, tei.

— combaterea constipației :

● crușin, nalbă, frasin, soc.

— eliminarea ureei și a altor toxine :

● rădăcină de brusture, busuioc, crușin, coacăze negre, frasin, ienupăr, hamei, levănțică, măghiran, urzică, pasiflora, răsură, tei.

— combaterea durerilor reumatismale :

● brusture, mușețel, frasin, levănțică, măghiran, sulfină, trei-frați-pătați, crețușcă, rosmarin, salvie.

— o transpirație abundentă :

● brusture, levănțică, soc, crețușcă, cimbrișor, tei.

— o tinerețe prelungită a pielii :

● brusture, mentă, hamei, trei-frați-pătați, rosmarin, răsură, salvie, soc, tei.

— o bună circulație sanguină :

● crateg (păducel), brusture, măghiran, trei-frați-pătați, rosmarin, frunze de viță de vie.

— învingerea migrenelor :

● busuioc, mușețel, levănțică, măghiran, mentă, tei, viță de vie.

— reechilibrarea sistemului nervos :

● mușețel, sulfină, melisă, salvie, tei.

Din combinația mai multor plante se pot obține ceaiuri cu eficiență ridicată în asigurarea unei condiții fizice bune, netulbu-

rate de „efectele secundare" ale unei vieți moderne stresante. Iată doar unul din aceste „cocktailuri" recomandabile : o infuzie dintr-o plantă tonifiantă, una depurativă, alta digestivă și alta antispasmodică. Concret, ce plantă anume trebuie folosită ? Din păcate, o rețetă ideală, valabilă pentru toată lumea nu există. Fiecare dintre noi trebuie să-și aleagă, experimentînd cu răbdare, în ce contități și care anume depurativ, tonifiant etc. i se potrivește mai bine. Dar, atenție, consumați doar cîteva căni pe zi ! În plus, firește că **PENTRU ORICE CURĂ DE PLANTE MEDICINALE, MAI ALES COMBINATE, E BINE SĂ FIE CONSULTAT MEDICUL CURANT.**

PROPOLIS — UN MIJLOC DE ÎNTINERIRE LA ÎNDEMÎNA ORICUI

Timp de secole element de bază al terapeuticii, propolisul cunoaște în prezent o nouă tinerețe. Eficacitatea lui e recunoscută în tratarea unor tulburări cardiovasculare, respiratorii, digestive, genito-urinare, endocrinologice, oftalmologice etc. Noi produse cu conținut de propolis, ca „Apilarnil-prop", made in Romania, cunosc o rapidă afirmare. Principala virtute : aceea de a spori rezistența organismului în fața bolii, de a stimula și favoriza regenerarea, remodelarea țesuturilor. Puterea lui de a reînnoi colagenul din structura pielii echivalează cu prevenirea sau estomparea ridurilor — aceste detestabile amprente ale îmbătrînirii.

SPORTUL — un pașaport pentru longevitate

Modul de viață modern tinde să ne împingă parcă spre o atrofiere generalizată. În loc să mergem pe jos, ne instalăm la volan sau luăm un mijloc de transport în comun, fie și numai pentru o stație. În loc să urcăm scările de jos, hop ! — în ascensor. În loc să facem un pic de gimnastică, ne cufundăm într-un fotoliu.

Corpul nostru este însă făcut pentru mișcare. Fără exerciții fizice compensatoare, sedentarismul are efecte devastatoare. În primul rînd, o îmbătrînire prematură. Pentru prevenirea acesteia, cel mai bun mijloc rămîne deci sportul. El asigură tinerețe prelungită pentru inimă, artere, plămîni, mușchi, tendoane etc., într-un cuvînt, contribuie la buna funcționare a corpului, acest minunat mecanism supersofisticat, dar și ultrasensibil la orice greșeală de manipulare. Principala dovadă : maladiile cardiovasculare sînt de două ori mai frecvente la sedentari. Iar sedentar este oricine petrece așezat sau lungit 80 la sută din timp !

Exercițiul fizic recomandabil, țin să precizeze specialiștii, nu înseamnă neapărat un sport și nicidecum unul de performanță. E suficient un minimum de mișcări simple și accesibile, cum ar fi mersul pe jos. După vîrsta de 40 de ani, exercițiul fizic devine indispensabil, afirmă specialiștii.

Desigur că rămîne însă valabil îndemnul : alergați, înotați, săriți coarda, pedalați ! — dacă v-o permite constituția dv. Veți deveni astfel mai calm, mai puțin anxios, deprimat, veți respira mai ușor, veți scăpa de unele tulburări digestive și totodată veți „topi" cîteva kilograme excedentare.

Atenție însă ! Pentru a avea efecte benefice, sportul trebuie practicat cu regularitate și cu o bună dozare a eforturilor. Dacă-l întrerupeți brusc, veți pierde rapid avantajele cucerite. Dacă sînteți sedentar, nu alergați de la început după performanțe, gradați-vă, cu grijă, efortul fizic !

De reținut că importanța sportului nu se rezumă doar la combaterea sau prevenirea unor afecțiuni. Un sportiv pasionat n-are nevoie să se „drogheze" niciodată cu somnifere ; el nu fumează și nu bea ca să nu-i scadă randamentul fizic. Este întotdeauna atent la ce și cît mănîncă, nu-și neglijează odihna... Cu alte cuvinte, își creează toate condițiile pentru menținerea cît mai îndelungată a tinereții, pentru o longevitate activă, senină.

Ioana DABU

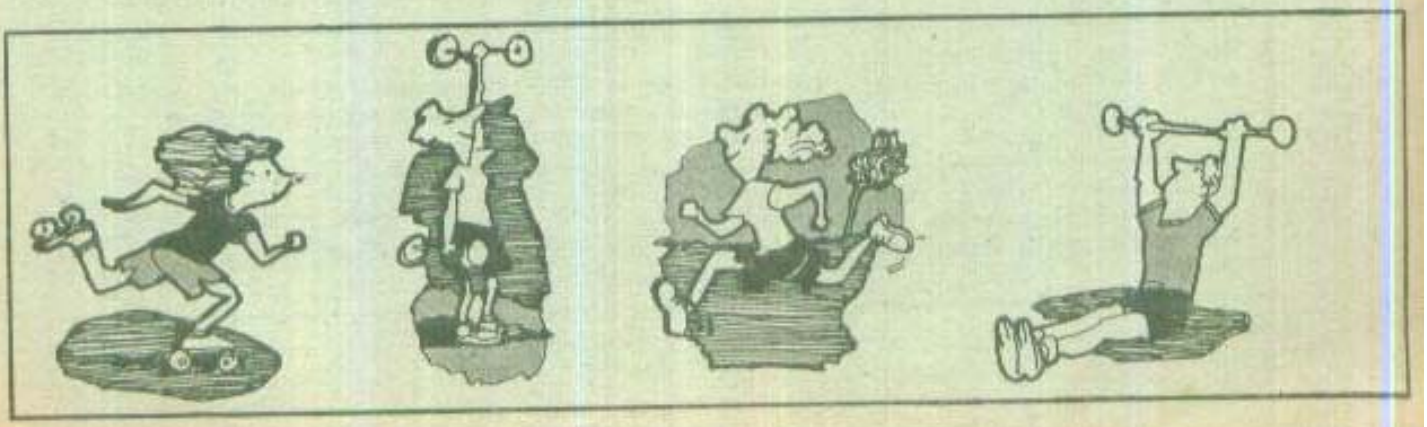

ŞTIŢI ŞI VREŢI ÎNTR-ADEVĂR SĂ VĂ MENŢINEŢI TÎNĂR?

NU CUMVA VĂ „UZAŢI" PREMATUR?

Vă trebuie 15–20 de minute, nu mai mult, ca să faceţi acest test, bifînd toate răspunsurile care vi se par corecte. Dacă nu găsiţi chiar astăzi un disponibil de 20 de minute pentru a vă lămuri, nici nu are rost să-l mai faceţi. Din capul locului, verdictul este negativ. Categoric, nu ştiţi cum să trăiţi sănătos, cum să nu vă „uzaţi" prematur.

	A	B	C
1. Vă luaţi zilnic micul dejun? În ce constă el?	E foarte frugal: o cafea sau un ceai, un biscuit	N-am timp de el. Dacă mai apuc, eventual un ceai, o cafea...	Îi rezerv vreo 20 minute; constituie o masă importantă pentru mine
2. Dimineaţa, la trezire, aparent fără motiv, nu vă simţiţi prea bine. Ce întreprindeţi?	Îmi măsor temperatura şi îmi fac o programare la doctor	Iau o vitamină C, o aspirină şi aştept să văd cum evoluează lucrurile	Nu mă sinchisesc; îmi încep normal ziua de lucru
3. Cîte ore dormiţi, în medie, pe noapte?	Sub 5 ore	Peste 10 ore	Cel puţin 6 ore
4. Ce fructe sau legume sînt de preferat pentru un aport sporit de vitamina C?	Afinele	Citricele	Varza acră
5. În „cursa" după vitamina A, principalele concurente sînt: morcovul, pătrunjelul şi spanacul. Care este clasamentul?	Morcov, spanac, pătrunjel	Spanac, pătrunjel, morcov	Morcov, pătrunjel, spanac
6. Legumele, în mod obişnuit, le fierbeţi în abur? Cum găsiţi acest procedeu?	Prea complicat; în plus, legumele ar deveni fade	N-am încercat niciodată, din lipsă de timp	Îmi voi cumpăra o „oală-minune" şi voi încerca
7. Faceţi acum o pauză. Respiraţi adînc şi fără grabă de 3 ori, expulzînd cît mai bine aerul din plămîni. Ce simţiţi?	Mi se par mai rare bătăile inimii	Am o senzaţie de decontractare	Mă simt parcă mai uşor
8. Timp de un minut, luaţi-vă pulsul, fără să vă gîndiţi la nimic altceva. Care e ritmul bătăilor inimii?	Sub 60 de pulsaţii pe minut	Sub 80 de pulsaţii pe minut	Peste 80 de pulsaţii pe minut
9. Ca să „ardeţi" caloriile furnizate de 3 linguriţe de zahăr, cită mişcare trebuie să faceţi?	7 minute de alergare în ritm moderat	20 minute de mers pe jos, cu 6 km la oră	4 minute de tenis intens

	A	B	C
10. Zilnic, de cîte ori vă spălaţi pe dinţi ?	O dată pe zi	De două ori, cu blîndeţe, ca să nu-mi rănesc gingiile	De două ori, cîte 3 minute, cu mişcări circulare, masînd bine gingiile
11. Cîtă apă beţi, în medie, pe zi ?	Un pahar	3—4 pahare	Peste un litru
12. Ce cantitate de proteine vegetale echivalează cu 150 g de friptură ?	O cană de orez şi o cană de fasole boabe	Două căni de mazăre	Două căni de orez
13. E duminică ; v-aţi propus să faceţi o siestă prelungită, dar vi se oferă nişte bilete la un spectacol. Ce hotăriţi ?	Le refuz : odihna e mai importantă pentru mine	Ezit puţin, dar, în final, le accept	Sînt încîntat de ofertă ; renunţ fără părere de rău la siestă
14. Aveţi cu 4 sau 5 kg peste greutatea normală. Le-aţi pierdut şi recîştigat de mai multe ori. Ce hotăriţi ?	Un nou regim de slăbire mult mai drastic : 10 zile de „post negru"	Un consum mai redus de dulciuri, grăsimi, bere etc.	Un nou regim de slăbire „la modă" pe care nu l-am experimentat încă
15. Inspiraţi profund şi ţineţi-vă respiraţia ! Cît timp rezistaţi ?	Sub 30 secunde	Între 30 şi 40 secunde	Peste 40 secunde
16. Care este necesarul zilnic de oxigen al organismului ?	800 litri	2 000 litri	12 000 litri
17. Privat complet de oxigen, după cît timp „moare" creierul ?	Un minut	3 minute	12 minute
18. Parcurgeţi acum, cu mersul dv. obişnuit, o distanţă de 100 de metri, numărîndu-vă paşii. Totalul ?	Sub 150 de paşi	Între 150 şi 160	Peste 160
19. În numai un minut, treceţi în revistă tot ce aţi mîncat şi aţi băut ieri !	Am băut circa 20 g alcool	Nici o picătură de alcool	Cel puţin 50 g alcool
20. Ştiţi cîtă sare consumaţi, în medie, pe zi ?	Peste 10 grame	0,5—1 grame	3—5 grame
21. Mergeţi în vizită la nişte prieteni ; ei locuiesc la etajul V. Cum urcaţi ?	Urc treptele 4 cîte 4 şi iată-mă ajuns	Iau liftul	Urc scările pe jos, reglîndu-mi respiraţia ca să nu ajung cu sufletul la gură
22. Ghemuiţi-vă, stînd pe vine, fesele în contact cu călcîiele. Reuşiţi ?	Cu uşurinţă şi fără să dezlipesc călcîiele de sol	Foarte greu, clătinîndu-mă, cu călcîiele desprinse de sol	Îmi pierd deîndată echilibrul
23. După o zi agitată, culcat la ore tîrzii, cum vă sculaţi ?	Dintr-un salt sînt în picioare şi mă simt în formă tot restul zilei	Prima oră sînt cam obosit, dar apoi îmi revin	Mă simt vlăguit toată ziua

	A	B	C
24. Practicaţi sistematic vreun sport ?	De mai multe ori pe săptămînă	O dată pe săptămînă	O dată pe lună, mai rar sau chiar deloc
25. Iar acum, o întrebare-cheie. FUMAŢI ?	Deloc sau numai o ţigară din cînd în cînd	Sub 10 ţigări pe zi	Peste 10 ţigări pe zi
26. Ştiţi ce „supliment" de oxigen oferă copilului o femeie însărcinată, în două zile, dacă se lasă de fumat ?	Cu 2% mai mult	Cu 5% mai mult	Cu 8% mai mult
27. Ce gînd vă încearcă acum ?	E plicticos testul ăsta ! Timp pierdut degeaba !	Într-adevăr, nu mă preocup destul de menţinerea mea în formă !	Chiar dacă acest test nu-i decît un fel de joc, el mă obligă să reflectez la „stilul" meu de viaţă
28. Ce aţi mîncat şi ce aţi băut ieri ? Aveţi un minut pentru a verifica răspunsul la întrebarea nr. 19.	N-am nimic de adăugat ; nu mi-a scăpat nimic	Într-adevăr, am uitat cutare sau cutare „bunătate" îngurgitată	Chiar cu un efort de memorie, nu-mi amintesc nimic în plus
29. Vă amintiţi exact ce aţi visat azi noapte ? Dacă nu, aveţi un minut ca să vă „scormoniţi" memoria.	Niciodată nu-mi amintesc visele avute	Doar dacă la trezire am încercat să le reconstitui	Îmi amintesc foarte bine
30. După un autobilanţ alimentar atent, puteţi stabili exact dacă raţia dv. de vitamine e suficientă ?	Da, pot să reperez carenţele flagrante de vitamine	Mi-e imposibil	Aş avea nevoie de o carte-îndrumar, de grafice explicative
31. Ştiţi la care anume carenţă de vitamine sînt expuşi, în mod deosebit, fumătorii ?	De toate cele din grupa vitaminelor B	De vitaminele A şi C	De vitamina F
32. Vitaminele se împacă bine cu alcoolul ?	Da, întrucît sînt solubile numai în apă sau grăsimi	Nu tocmai, alcoolul distruge vitaminele B	Nu, alcoolul le „atacă" pe toate
33. De ce e indicat ca vara să vă îmbrăcaţi cît mai lejer, să vă expuneţi, dar cu prudenţă, pielea la soare ?	Soarele sintetizează vitamina D, prietenă nedespărţită cu calciul	Pentru a facilita respiraţia la nivelul pielii	Pentru a stimula circulaţia sanguină
34. Ştiţi ce reprezintă pentru viaţa dv. o greutate cu 10 kg peste cea normală ?	O reducere cu 20% a speranţei de viaţă	O reducere cu 10% a speranţei de viaţă	Cu cîte kg în plus, cu tot atîtea procente în minus la longevitate
35. Dar, în fond, ştiţi care vă este greutatea ideală ? Prin care din următoarele formule credeţi că se calculează ea ? (I = înălţimea în cm)	Greutatea (kg) = I — 100	Greutatea (kg) = $I - 100 - \frac{I - 150}{2}$	Greutatea (kg) = $I - 100 + \frac{I - 150}{2}$

Confruntați acum răspunsurile bifate cu cele corecte, indicate și comentate în cele ce urmează :

— 1 —

C. A „sări" cu ușurință peste micul dejun — un indiciu sigur că nu vă cunoașteți nevoile alimentare, că nu prea știți cum să vă administrați timpul, să vi-l organizați. În lipsa unui mic dejun consistent, nivelul de glucoză din sînge scade, iar celulele, la ananghie, fac apel la adrenalină pentru a mobiliza toate rezervele de zahăr ale organismului. Ca urmare : senzație de oboseală, enervare. A nu oferi dimineața organismului „combustibilul" necesar înseamnă a croi drum stresului, îmbătrînirii premature. În plus, de reținut : mai recomandabile sînt 3 mese pe zi decît două, ba chiar — cu aceeași cantitate de hrană — 4 decît 3.

— 2 —

B, C. Firește, trebuie să ne îngrijim de sănătate, dar să nu devenim ipohondri.

— 3 —

C. Somnul e terenul pe care se cîștigă cel mai bine lupta împotriva oboselii, a stresului, a uzurii fizice și psihice. E însă total eronat să credem în virtuțile reparatoare ale unui somn prelungit. Repausul total, inactivitatea constituie o adevărată otravă pentru organism. Într-adevăr reconfortantă este odihna activă, mișcarea fizică, dozată cu chibzuință.

— 4 —

A, B, C. Toate au un conținut ridicat de vitamină C. Dintre legume, varza acră, murăturile, în general, sînt adevărate campioane. O sursă importantă o constituie și brănitorul cartof, sfecla roșie, țelina, ceapa... Ciupercile, cu valoare nutritivă egală cu a cărnii, conțin, în plus, pe lîngă alte vitamine, și vitamina C. Iar dintre fructe, bogate în vitamina C sînt, firește, și merele, perele etc. Campioane absolute însă : măceșele și fructele de cătină, de trei ori mai bogate decît citricele. Dar, atenție : vitamina C, cu rol protector împotriva carențelor de alte vitamine, nu se „stochează" în organism și, în

plus, e foarte „fragilă" : legumele, fructele lăsate prea mult în apă o pierd ușor.

— 5 —

C. 100 g de morcov conțin 12 000 micrograme de vitamină A ; de pătrunjel 7 000 ; de spanac 6 000. Rețineți totodată că un gălbenuș de ou asigură necesarul zilnic de vitamină A.

— 6 —

C. Legumele preparate în aburi, într-o „oală-minune" își păstrează cel mai bine vitaminele, sărurile minerale.

— 7 —

Important nu e atît ce ați resimțit, ci însuși faptul că ați efectuat aceste respirații. Că ați înțeles că ele nu seamănă deloc cu respirația automată, reflexă, obișnuită, ce reprezintă doar un minimum de oxigenare. Trebuie să vă impuneți deci o respirație mai profundă, mai controlată.

— 8 —

Esențial nu este, de fapt, numai „scorul" înregistrat. De reținut mai ales că dețineți în pulsul dv. un barometru mereu la „îndemînă". Peste 90—95 de pulsații indică o inimă rapidă, de ținut sub supraveghere medicală ; sub 60, o inimă lentă, reputată a fi „de cursă lungă".

— 9 —

B. În plus, rețineți : excesul de zahăr, de dulciuri, în general, asociat cu o igienă superficială a gurii, determină apariția cariilor dentare. Totodată, el favorizează o serie de boli ale metabolismului — diabetul, mai ales — și compromite orice tentativă de revenire la greutatea corporală normală.

— 10 —

C. Pentru a vă feri de carii, de alte afecțiuni dentare, pentru a nu vă transforma gura într-o „creșcătorie" de bacterii, toaleta regulată a dinților cu periuța, prin masarea gingiilor, este indispensabilă.

— 11 —

C. Dacă dați semne de îmbătrînire prematură, mai întîi asigurați organismului dv. o mai bună hidratare — deci zilnic peste un litru de apă !

— 12 —

A. Cuvîntul proteine înseamnă pentru noi, în general, doar friptură, ouă, lapte, brînzeturi. Există însă și o serie de legume bogate în proteine : fasole boabe, mazăre, bob, soia. În plus, rolul lor în prevenirea îmbătrînirii a fost confirmat de către cercetarea științifică, în special în combaterea excesului de colesterol din sînge, cauza nr. 1 a aterosclerozei.

— 13 —

B, dar preferabil **C.** O bună ocazie de odihnă activă nu trebuie ratată ! Miliardele noastre de neuroni sînt luate cu asalt de noianul problemelor cotidiene, de imensa cantitate de informații specifică civilizației moderne. Pentru „reconfortare", somnul reparator nu le ajunge. Neuronii, nervii noștri au nevoie de relaxare, ei trebuie „amuzați" prin variate forme de odihnă activă.

— 14 —

B. Cucerirea unei siluete „trase prin inel", a zvelteței corporale se asigură mai curînd prin cumpătare decît prin regimuri drastice de slăbire. Prin oscilații frecvente de peste 3—4 kg, carnația devine flască, pielea se ridează prematur și ireversibil. Dacă pierdeți și reciștigați mereu cîteva kg, se impune deci o schimbare radicală a alimentației dv., a „stilului" de viață, în general.

— 15 —

B, C. Firește, a-ți putea ține respirația peste 40 de secunde indică o capacitate respiratorie mai mare. Important însă de reținut că respirația, reflex necondiționat, nu este o funcție de lăsat orbește pe seama automatismelor.

— 16 —

B. Sîntem, cu toții, mari consumatori de oxigen. Oxigenarea se face prin artere. Iar dacă acestea nu transportă suficient oxigen, prin inimă, pînă la extremitățile corpului, toate organele noastre sînt afectate. Cel mai mult suferă rinichii, creierul și inima. Vitală este deci o respirație corectă, nu superficială ca de obicei. În plus, NU fumatului !

— 17 —

B.

— 18 —

A, B. Ați reușit, într-adevăr, să faceți pașii indicați în test și să-i numărați ? Dacă da, însuși faptul că v-ați smuls dintr-un fotoliu confortabil pentru a vă satisface curiozitatea în legătură cu o posibilă ameliorare a condiției fizice constituie un indiciu pozitiv. Dacă ați numărat 160 de pași sau chiar mai mulți — fie că sînteți mic de statură, fie că extenuarea dv. a atins un grad avansat !

— 19 —

Nu-i nevoie de un test pentru a ști dacă ai consumat alcool sau nu. Important e mai curînd să realizați dacă într-adevăr sînteți atent la cît mîncați, la cît beți. A nu-ți aminti ce ai mîncat și băut în ziua precedentă indică un insuficient control asupra propriei „politici" de alimentație rațională.

— 20 —

B, C. Necesarul de sare al unei persoane cu o viață relativ sedentară este de 0,5—1 gram pe zi. Iar 3—5 g sînt pe deplin suficiente pentru cei ce duc o viață deosebit de activă și depun mult efort fizic. **Atenție :** hipertensiunea arterială, „ucigașul silențios", este în primul rînd o boală a excesului de sare !

— 21 —

C. A urca pe jos 4—5 etaje, la pas măsurat, constituie un bun exercițiu fizic pentru picioare, pentru inimă, pentru plămîni. Inutil să vă propuneți însă escaladări-record.

— 22 —

A. Nu oricine reușește să execute acest exercițiu, deloc ușor. Pentru cei ce izbutesc cu ușurință constituie însă un bun indiciu de suplețe, de control asupra mișcărilor corpului.

— 23 —

A, B. Firește că e preferabil **A**, indiciu sigur că v-ați reîncărcat corect „bateria", că aveți un organism viguros, bine echilibrat.

— 24 —

A, B. Dacă ați bifat ultimul răspuns și nu faceți nici măcar plimbări pe jos sau grădinărit, dacă duceți o viață sedentară, inutil de precizat că **C** e un răspuns complet nesatisfăcător.

— 25 —

A. Orice comentarii sînt de prisos. Se vorbește doar atît despre efectele nocive ale fumatului (cancer, ateroscleroză etc.). Se știe doar că oxidul de carbon din fumul de țigară inhalat accelerează procesul de îmbătrînire, prin ravagiile produse la nivelul celulelor. Rețineți totuși, în plus, fie și numai că un fumător are capacitatea respiratorie egală cu a unui nefumător, dar cu... 10—15 ani mai vîrstnic.

— 26 —

C.

— 27 —

B, C.

— 28 —

B, C.

— 29 —

B, C. Desigur că viscle nocturne sînt ușor volatile. Dacă la trezire izgonești amintirea lor, ele sînt greu de reconstituit. Dacă le acorzi fie și numai cîteva clipe cînd deschizi ochii dimineața, înseamnă că nu te scoli din pat ca un „ghem de nervi", că nu lași stresul să se instaleze încă din primele momente de viață activă.

— 30 —

A. Iar dacă nu sînteți în stare s-o faceți, consultați graficele din orice carte despre alimentația rațională. Carențele de vitamine reprezintă un important risc pentru sănătatea dv.

— 31 —

B. De reținut : necesarul zilnic de vitamină C este dublu la un fumător decît la un nefumător.

— 32 —

C. În plus, de reținut : consumul excesiv de alcool scurtează speranța de viață datorită ravagiilor pe care le provoacă la nivelul ficatului, al inimii și creierului.

— 33 —

A. Practic, fără ajutorul soarelui, al razelor ultraviolete, sîntem privați de vitamina D, fără de care e imposibil de asimilat calciul — indispensabil pentru un sistem osos și dinți sănătoși. Altfel, pentru a acoperi nevoia cotidiană de vitamină D, ar fi necesare... 50—200 ouă de găină. Dar, atenție ! Expunerea excesivă la soare, afirmă specialiștii, dublează, practic, viteza de îmbătrînire a pielii, a organismului.

— 34 —

A. „Omul are vîrsta arterelor sale" — afirmă cardiologii. Or, obezitatea, alături de fumat, hipertensiune, sedentarism, constituie unul din principalii factori de risc pentru aparatul cardiovascular. În schimb, s-a demonstrat că, prin cumpătare, printr-o alimentație echilibrată, fără excese, crește simțitor speranța de viață a omului.

— 35 —

B. *Ei bine, la ce concluzii ați ajuns ? Vă protejați îndeajuns capitalul de sănătate de care dispuneți ? Ați luat vreo hotărîre privind schimbarea „stilului" dv. de viață ? Desigur că pentru a vă asigura o tinerețe activă, cît mai îndelungată, o bătrînețe senină, neumbrită de boli, sînt valabile și o serie de alte recomandări. Toate au însă în comun îndemnul la cumpătare, la calm, la discernămînt, la un mod de viață echilibrat.*

Test preluat din revistele „Vital" și Médecine-Beauté".

instantanee pe mapamond

Din carnetele de însemnări ale reporterilor și redactorilor „Scînteii"

Cenușăresele Broadwayului

Dacă New Yorkul a fost asemuit cu un măr (i se spune, în chip de răsfăț, **Big Apple**, „mărul dolofan", pentru că pe hartă pare a se înscrie în contururile unui asemenea fruct uriaș), atunci, fără îndoială, „cotorul" său este Broadwayul, vestita arteră care străbate de la un capăt la altul Manhattanul. Ca să o parcurgi cu piciorul îți trebuie ore și ore în șir, dar nici localnicii, nici vizitatorii nu au timp sau chef de așa ceva. Pentru că nu are rost, pentru că, de fapt, numai o mică porțiune, cam între străzile 42 și 60, i-au adus nesfîrșitului bulevard faima de care se bucură. Puzderia de teatre și cinematografe considerate multă vreme printre cele mai bune din lume, revărsarea orbitoare a luminilor de neon din fața intrărilor lor somptuoase, profunzimea și ingeniozitatea reclamelor luminoase, care sfîșie trupul nopții cu imense limbi de foc în toate culorile, rafinamentul vitrinelor, procesiunea necurmată a limuzinelor luxoase, grija pentru curățenie au făcut, pînă cu puțini ani în urmă, din Broadway unul din principalele puncte de atracție ale marelui oraș.

Din păcate însă, în acest colț al „mărului" pare a-și fi făcut, de cîtva timp, sălaș un vierme care roade încet, dar nemilos totul pe dinăuntru. Este adevărat că luminile de neon, pentru care Broadwayul a fost poreclit **The Great Milky Way**, „marea cale lactee", au rămas la fel de orbitoare, limuzinele continuă să alunece tăcute, trotuarele sînt mai departe ticsite. În rest însă... În rest, teatrele, celebrele teatre de pe Broadway se mulțumesc să prezinte, în locul montărilor de prestigiu de odinioară, **musicaluri**, complicate mașinării coregrafico-muzicale, funcționînd cu precizia unei rachete cosmice, dar lipsite de orice fior artistic, dramaturgia autentică migrînd spre alte zone ale orașului ; mare parte a cinematografelor au urmat, lent, același proces de degradare, convertindu-se la genul „porno" ; vitrinele, cîndva aranjate cu atîta gust, au fost năpădite de vulgaritatea ostentativă a kitschului ; trecătorii sînt nevoiți să facă adevărate slalomuri printre grămezile de gunoi, pe care nimeni nu catadicsește să le înlăture. Dar nu decorul, ci „personajele" care îl populează au suferit schimbarea cea mai izbitoare.

Stupefiat, vizitatorul revenit aici la interval de numai cîțiva ani are impresia că a nimerit într-un iarmaroc medieval. Vînzători ambulanți care își desfac direct pe trotuar nimicurile, de la pixuri cu ceas electronic „made în Taiwan" (care se strică imediat) pînă la cuburile lui Rubik, de aceeași dubioasă proveniență (și tot atît de trainice) ; grătarage ad-hoc, care îți oferă — tot de pe trotuar! — frigărui o la minut ; impozante matroane în șorturi gata să plesnească, care se deplasează, cu grația unui elefant, pe patine cu rotile ; traficanți de marijuana, drogul cu nume mîngîietor de femeie, pe lîngă care polițiștii mătăhăloși trec cu nepăsare ; instrumentiști fără angajament, la picioarele cărora pălăria întinsă rămîne întristător de goală ; „profeți ai apocalipsului", care vestesc cu glas tare, ajutîndu-se de un microfon, apropiatul sfîrșit al lumii ; indivizi șoioși, care îmbie trecătorii să ghicească „unde e asul" din cele trei cărți de joc pe care le învîrt cu uimitoare dexteritate pe o șubredă măsuță pliantă... Imagini, demne de penelul lui Bruegel cel Bătrîn, ale unei lumi într-o febrilă agitație browniană, chipul răsturnat al unei societăți care se vrea o supraabundenței și a supralibertății individului, dar care tinde să devină a supranepăsării și dezordinii haotice.

Dintre toate aceste priveliști cea mai patetică o înfățișează, poate, așa-numitele **bag ladies**, „femeile cu sacoșe de plastic". Sînt niște biete ființe umane, fără vîrstă, înfofolite în vestminte informe, care își transportă întreg avutul, tot ce au pe această lume, într-o sacoșă mare de plastic — care le ține loc de garderob, de scrin, de cămară, de rosturile elementare ale vieții. Întreg avutul și ce a mai rămas din visurile pe care le-au avut — cine știe ?, cîndva — într-o simplă sacoșă de plastic... Ziua, aproape fără excepție, dorm pe cîte o bancă în stațiile de metrou sau prin parcuri acoperindu-se

cu ziarele vechi pe care le poartă în sacoşă, unde mai sînt îndesate cîteva boarfe şi, neapărat, o umbrelă veche, derizoriu mijloc de apărare nu împotriva intemperiilor, ci a unui eventual agresor.

Iar noaptea ? Noaptea, aidoma unor fluturi atraşi de orbitoarea lumină de pe „marea cale lactee", se aşază în dreptul unei intersecţii, a unei uşi sau a unei vitrine — totdeauna aceeaşi — şi psalmodiază. Două cuvinte. Numai două: **„Coins", „Change".** Ca într-un ritual fără sfîrşit. Cuvinte care înseamnă : **„monezi", „mărunţiş".** Ca şi cum ar fi prea obosite — şi poate sînt prea obosite — ca să rostească întreaga formulă sacramentală : **„Vă prisoseşte cumva vreo monedă ?" ; „Vă prisoseşte ceva mărunţiş ?".** Cine ar avea răbdarea să le urmărească ar observa că pot trece şi ore în şir fără ca nimeni să răspundă apelului lor patetic.

Cînd se crapă de ziuă dispar, pentru ca noaptea următoare să apară din nou. Straniі Cenuşărese, răspunzînd parcă în transă chemării pline de făgăduieli a Broadwayului. Făgăduielile iluzorii ale unui strălucitor şi perpetuu bal. Sau măcar ale cîtorva bănuţi care prisosesc altora. Numai că zina cea bună nu se arată niciodată, iar mizerabila pungă de plastic nu se transformă într-o caleaşcă motorizată.

...Dacă şi-ar ridica o clipă privirea spre marele ziar luminos din „Times Square", ar putea citi cuvintele de o şchioapă, care par a se fugări unul după altul : **„Numărul şomerilor americani se menţine în jurul a 11 milioane".** Dar nu o fac. Nu mai au putere, nu mai au vlagă pentru aşa ceva. Şi apoi, la ce bun ?

Romulus CAPLESCU

„Festa brava"

Duminică, zi de tîrg la Azambuja, localitate din zona Ribatejo. Afluenţă de lume pestriţă, tarabe, tiri-bombe, inevitabilul înghiţitor de săbii. Şi mai presus de toate, lupte cu tauri, fără de care tîrgul ar fi de neconceput. Căci Ribatejo are trainică faimă de pămînt unde **„festa brava"** (corrida) este o tradiţie adînc înrădăcinată. Taurul ribatejan, negru ca noaptea, a intrat de mult în nemurire, devenind personaj de **„fado"** (cîntec popular), iar arenele din Vila Franca, Santarem, Cartaxo sau Moita sînt considerate nu numai locuri de consacrare pentru toreadori, ci şi un fel de pepiniere de talente destinate altor zone ale Portugaliei.

Deşi e încă devreme, galeria arenei s-a umplut, fanfara atacă piesele de rigoare, iar jos, în centrul arenei, taurul poartă de acum două **„bandeirinhas"** înfipte aproape de grumaz. Furios, animalul scurmă cu copita şi se repede pentru revanşă spre pînza roşie ca sîngele ce i se prelinge din răni.

S-a încetăţenit legenda că publicul portughez, în special cel ribatejan, ar fi atras irezistibil de asemenea spectacole sîngeroase, că asta i-ar fi „înclinaţia naturală".

— Oamenilor de pe la noi le plac luptele de tauri, ţin mult la distracţia asta şi dacă cineva le-ar lua-o ar fi o gălăgie..., spune cineva. Altul se grăbeşte să adauge : Azambuja nu are alte distracţii. Iar tîrgul nu ar valora nimic fără asta, nu ar mai atrage. Străinii, de pildă, vin aici numai pentru tauri...

Un tînăr are o altă opinie :

— Nu putem spune că poporului „îi place" şi că de aceea corridele trebuie să continue. Eu aş propune să se facă un sondaj şi să se prezinte alternative...

Cînd, aproape de prînz, pe targa pompierilor din Azambuja era transportat primul rănit, unii trecători s-au îngrămădit imediat să privească „spectacolul", alţii însă se îndepărtau, reproşîndu-le primilor că se distrează cu suferinţa semenilor. Victima, cu o coapsă spintecată de corn, cu o mînă şi cîteva coaste rupte, sîngera abundent. Peste vreo jumătate de ceas, targa scotea din arenă al doilea rănit.

— E ca şi mort, bietul — psalmodia o bătrînă, ca şi cum ar fi comentat un ritual.

Soldat cu doi răniţi, spectacolul a fost considerat un „succes" şi reflectat ca atare în cronicile de specialitate apărute în ziua următoare. Una din ele adresa un adevărat imn „festei brava". „Corrida este o manifestare artistică care a găsit în taur, prin sensibilitatea omului, o formă ca acesta să exprime estetic forţa brută, dezlănţuirea violentă, orbească, în confruntare cu abilitatea, cu agerimea şi eleganţa, într-un joc care este sinteză a vieţii — urmărire, risc, frumuseţe, bucurie şi tristeţe". Rămîne de văzut dacă aceeaşi este şi părerea toreadorilor schi-

lodiți sau expediați pe lumea cealaltă și, bineînțeles, a taurilor, ca parte, cum s-ar zice, direct interesată.

Cei doi băiețandri răniți sînt angajați ai unei cunoscute crescătorii de tauri, prin coincidență tocmai aceea care a „cedat" taurii pentru această reprizã. Crescătoria pune însă o condiție : coarnele să nu fie înfășurate în cîrpe, nici să nu li se reteze ascuțișul (în limbaj tehnic operația se cheamă „rotunjire"). Căci astfel taurul nu poate perfora „eficient" carotide sau abdomene, emoția publicului scade și, cu ea, încasările. Legislația existentă în Portugalia interzice uciderea taurului în arenă „pentru a nu incita la cruzime", dar aceeași legislație nu împiedică cu nimic uciderea picadorilor sau a matadorilor. Pe zidul bisericii situate alături de arenă, mîini cucernice au lăsat imprimate inscripții ce cheamă la bunătate și milă, amintind că în curînd va fi „Ziua mamei". În timp ce se desfășoară serviciul religios, urlete multimii excitate se sparg de pereții bisericii, unde afaceriști locali, probabil și furnizori de tauri, vin să primească cuminecătura.

Duminica viitoare totul va fi luat de la capăt...

Vasile OROS

Garoafele de la Cercul polar

Avionul zboară spre Norilsk la început de iarnă polară, pe un cer ciltos, total lipsit de obișnuitele repere „sus", „jos", „dreapta" sau „stînga". Vecinul de scaun, evenkul Igor Ganouruu, șofer pe muntele Gornaia **„Purtătorul de minereuri"**, își deapănă domol momente din viața lui, care coincid cu istoria Norilskului, adevărată „epopee a cuceririi Nordului". Cîți oameni avea orașul la „începutul-începuturilor" ? Doisprezece, ba nu, treisprezece. Pe urmă, după ce s-a descoperit **„Ugolnoe rucio"** („Izvorul de cărbune"), au mai venit vreo două sute. Era prin anul '35. Oamenii căutau aici însă adevăratele comori ale nordului : nichel, cupru, cobalt, platină... El, Ganouruu, era pe atunci „vizitiu" la sania cu reni. Pe urmă a lăsat hățurile pe seama unui bătrîn și a devenit constructor la calea ferată spre Dudinka, pe Enisei. Era singura poartă spre lume a Norilskului, cu excepția aviației. Pînă atunci, Norilskul își îndreptățea denumirea : „nora" înseamnă „gaură de șarpe" sau „bîrlog". Nu întîmplător țarii își trimiteau aici adversarii sortiți pierzaniei.

Calea ferată a fost inaugurată în anul '37. După care evenkul a devenit șofer. Tot în anul acela și-a adus din tundră soția și cei doi copii. Și tot atunci directorul viitorului combinat metalurgic, Avraami Zaveneaghin, a comis și prima „ispravă" care i-a pus pe mulți pe gînduri: în timpul verii polare a încărcat un întreg vapor cu... nutreturi concentrate și cu vaci de lapte pentru copiii orașului. Vaci de lapte dincolo de Cercul polar ? Iată că da ! Norilskul nu mai era „bîrlog", nici „gaură de șarpe", ci oraș. Cu copii. În anul 1939, numărul populației era de 14 000. Au început să ridice blocuri, pe strada principală, Gornaia. Aici însă, o întîmplare care i-a descumpănit pe mulți dintre noii veniți de pe **„marele pămînt"** : explozia pentru fundamentul uneia din clădiri — produsă exact pe locul unde, în urmă cu zeci sau poate sute de ani — a scos la iveală cadavre de oameni intacte, conservate de înghețul veșnic, amintind de trista etimologie a orașului. Unii au dat chiar să fugă, spre a se pune la „adăpostul marelui pămînt". Mai apoi, toate clădirile ridicate în urmă cu un an au început să se scufunde. Din nou își spunea cuvîntul necunoașterea înghețului veșnic. Explicația era simplă : căldura specifică oricărei clădiri topea un strat de rocă înghețat, iar blocul o „pornea" în jos. Trebuia ca fundamentul să nu se mai dezghețe. Soluția a fost găsită cu ajutorul gerului, pe care vîntul îl poartă chiar și în timpul verii polare. Clădirile au fost construite pe piloni, iar vîntul bate astfel în voie... pe sub clădiri.

...Să știi să înveți de la natură, să ți-o adaptezi, să te adaptezi cerințelor ei ! Adevăr care aici, dincolo de Cercul polar, capătă valoare de esență. Iar fiecare din locuitori își are viața strîns împletită cu istoria orașului. Inginerul Vasili Stepanov, născut aici, își amintește cum la vîrsta de 5 ani a luat prima „porție" de raze ultraviolete la clubul combinatului. (În timpul iernii polare, absența astrului binefăcător al zilei se resimte, mai ales la copii). Acum asemenea aparate de ultraviolete există, practic, în fiecare cămin. Studentul Andrei Volinin (de la Institutul de agricultură nordică din oraș) își amintește de prima emisiune de televiziune captată cu ajutorul stației cosmice „Orbita". Ivan Kasatkin, activist al comitetului orășenesc de partid, vorbește despre prima recoltă de castraveți obținută vreodată în zona polară. Acum, numeroase familii au sere de legume

și flori. O impresionantă solidaritate se leagă în aceste locuri între om și natură, între oamenii înșiși.

— Rupți de „marele pămînt"? Ba, dimpotrivă, ne simțim legați de el poate ceva mai trainic decît oamenii din alte zone — spune inginerul Pavel Hmelnoi, unul din conducătorii marelui combinat minier și metalurgic, care reunește într-un singur tot marile zăcăminte de minereuri cu întreprinderile metalurgice.

...Pe muntele Gornaia, unde minereul se exploatează în carieră deschisă, soarele apare doar pentru cîteva minute, ca un uriaș măr de foc tăiat în două, apoi dispare iar, lăsînd totul fumuriu. Se aud pușcături, coloșii cu farurile în față lungă gonesc spre locul încărcăturii, huruind surd. Iar vîntul de nord șfichiuie fața, înțepenește degetele. Spre cabana adăpostită de o stîncă vin schimburile la odihnă. În interior, o lumină blîndă, albastră curge pe pereții albaștri. Pe masă sfîrîie blînd samovarul, în glastră așteaptă garoafe, piersicile și merele mari, roșii îmbie din fructiere. Iar peste toate curge grav și maiestuos o melodie de Bach, ca o aureolă boreală. „Marele pămînt" se unește, prin oameni, cu „micul pămînt" al Nordului.

Laurențiu DUȚĂ

Într-o duminică, la Retiro

Nimic nu pare să-i atragă mai mult pe madrileni ca parcul Retiro. Duminica și în zilele de sărbătoare, de la mic la mare, îi invadează aleile. Întins pe o suprafață de 130 hectare, Retiro este o insulă vegetală înconjurată de marea de asfalt a orașului. Atracțiile sale sînt infinite. Un spectacol continuu, astfel numea un scriitor ceea ce se poate vedea duminica în Retiro.

La tot pasul întîlnești artiști ambulanți. Pictori, care, în schimbul unei mici sume, se oferă să-ți facă pe loc caricatura sau portretul. Păpușari improvizînd spectacole ce fac deliciul copiilor. „Orchestre" alcătuite din doi sau mai mulți tineri, studenți de regulă, care încearcă să cîștige ceva bani pentru a se întreține. Nu lipsesc nici mimii și nici dresorii de animale, cu maimuțe, cîini sau cățări.

Palatul Velasques și Palatul de cristal sînt gazde permanente ale unor expoziții de pictură, sculptură sau artizanat, în timp ce orchestra simfonică municipală oferă săptămînal concerte pe estrada special amenajată în apropierea lacului, încrustat ca un safir în mijlocul parcului. Dar poate locul cel mai căutat este grădina de trandafiri care în fiecare aprilie explodează într-un delir de mireșme și culori.

La sfîrșitul lunii mai și începutul lunii iunie se organizează aci în Retiro **„La feria del libro"** — tîrgul cărții. În acele zile toate librăriile din oraș, ca și reprezentanții sutelor de edituri își mută, practic, sediile în standurile improvizate pe aleile parcurilor. Găsești aici o infinitate de cărți și broșuri, de la literatură pentru copii și somptuoase lucrări de artă la enciclopedii în zeci de volume. Numărul vizitatorilor este imens. Unii vin din simplă curiozitate, alții, amatori autentici de carte, pleacă cu brațele pline. Printre cele mai căutate cărți sînt cele inspirate din actualitatea imediată a Spaniei. Mulți nu au răbdare și încep să parcurgă, în picioare, primele pagini din **„El golpe"** („Lovitura de stat"), și **„Los ejercitos... mas alla del golpe"** („Militarii... dincolo de lovitura de stat"), ambele consacrate complotului militar eșuat, din februarie 1981. Cei care au urzit-o sînt de mult în spatele gratiilor, dar multe din țelele sale încîlcite nu au fost nici acum descurcate, și oamenii vor să cunoască adevărul. Simt aceasta ca o necesitate lăuntrică. Pentru că nu au uitat zilele întunecate ale franchismului. Și pentru că nu mai sînt dispuși să admită niciodată repetarea lor.

În imediata vecinătate a parcului Retiro întîlnești un loc asemănător cu cel al anticarilor de pe Sena. Este și acesta în felul lui un original — și permanent — tîrg de carte. Anticarii îți propun nu numai exemplare vechi și rare, pe care abia se poate descifra anul tipăririi, ci și ultimele apariții, cu o reducere de 10 la sută din prețul inițial. Și aci duminica este aproape imposibil să te descurci în vălmășagul de oameni, care într-un continuu du-te-vino își sucesc gîturile pentru a putea citi un titlu sau se tocmesc pentru o carte care-i interesează.

Retiro, cel mai frumos parc al Madridului, ca și micul tîrg din apropiere sînt astfel o oglindă și a uneia din cele mai nobile pasiuni — a cititului, a instruirii și, de ce nu?, a adevărului.

Radu BOGDAN

ELOGIUL MATEMATICII

sau

MIC TRATAT DE MATEMATICĂ DISTRACTIVĂ

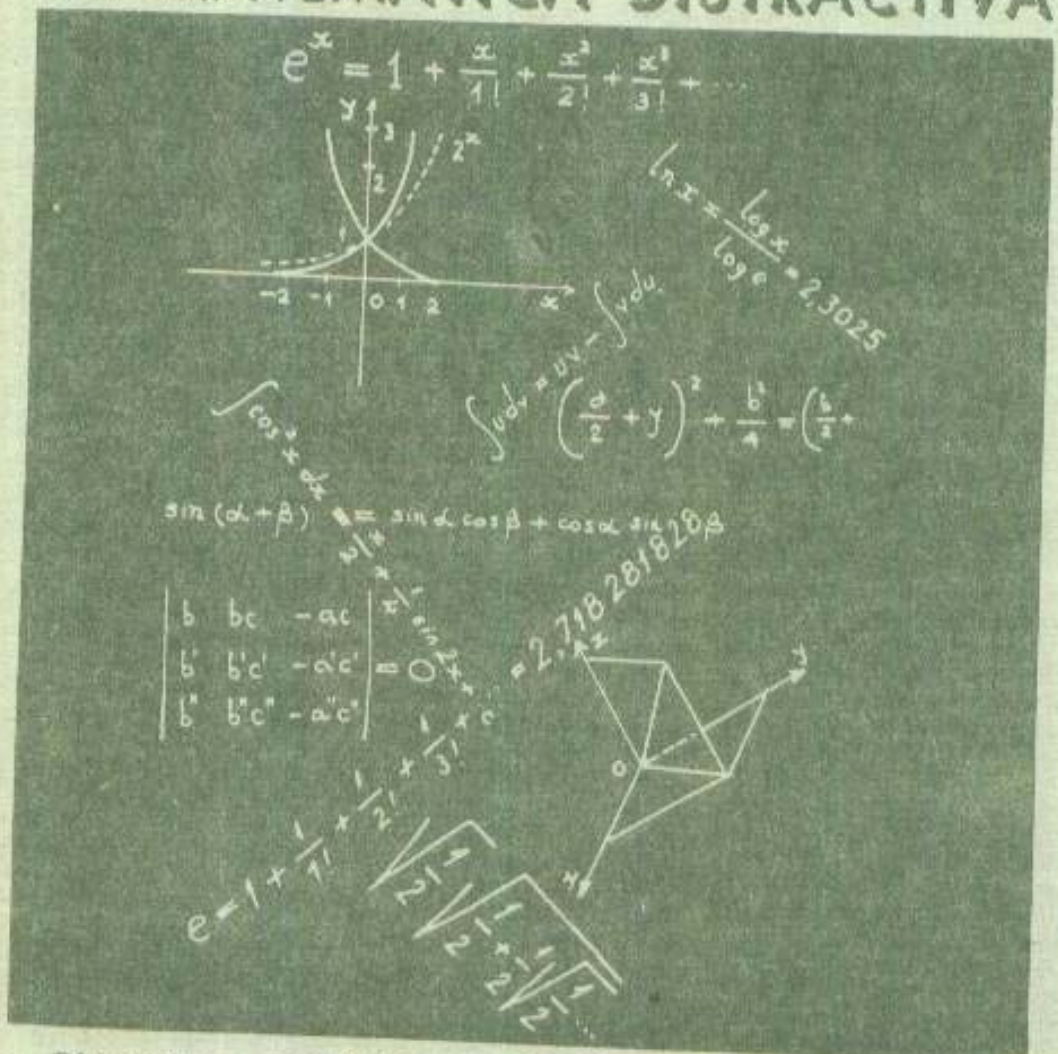

„Obiectul matematicii este atît de serios, încît este util să nu pierdem nici un prilej pentru a-l face puțin mai' distractiv"

BLAISE PASCAL
(celebru matematician, fizician și filozof — 1623—1662)

Matematica distractivă? Ea care este atît de neutră, pozitivă şi rece? Această afirmaţie pare o impietate, dacă ne gîndim la nesfîrşita tortură îndurată de atîtea generaţii de şcolari, mai mult sau mai puţin silitori, nevoiţi să treacă prin nenumărate „furci caudine": aritmetică şi algebră, cîteva feluri de geometrie, analiză matematică, calcul integral, diferenţial şi vectorial, şi multe alte suferinţe.

Şi totuşi, matematica, departe de a fi un chin, are capacitatea inegalabilă de a procura o delectare de esenţă superioară, de a inspira avîntul şi de a provoca entuziasmul celor ajunşi să-i descopere armonia şi echilibrul.

Unde este adevărul? Adresîndu-ne cu precădere tinerilor noştri cititori, le lăsăm plăcerea de a-l găsi singuri, oferindu-le spre rezolvare cîteva probleme care, fără să reprezinte o culme a matematicii, fac parte din categoria exerciţiilor recreative. Este vorba de curiozităţi ale numerelor, egalităţi surprinzătoare, paradoxuri şi sofisme matematice, teste de logică şi perspicacitate. Departe de noi intenţia ca, prin acest mod de abordare a matematicii, să minimalizăm importanţa şi renumele ei de regină a ştiinţelor. Să nu neglijăm însă faptul că, încă din antichitate, recreaţiile matematice s-au bucurat de o mare popularitate, stimulînd în mod indiscutabil progresul acestei ştiinţe. La British Museum din Londra există un papirus egiptean, datînd cam din anul 1800 î.e.n., care conţine numeroase probleme de aritmetică şi geometrie cu caracter recreativ. Diofant din Alexandria a scris, cu 2200 ani mai tîrziu, prima culegere de aritmetică recreativă. Iar şirul exemplelor poate fi continuat la nesfîrşit.

Cum trebuie lucrat pentru rezolvarea problemelor care vi le propunem? Oricum, cu condiţia să raţionăm clar, simplu şi corect. Alt mod sau model de lucru nu vă putem sugera. Dealtfel, cînd îşi fundamenta celebrele sale teoreme, Poincaré se plimba ore în şir în jurul mesei sale de lucru, Descartes stătea lungit, cu capul acoperit de perne, în timp ce Newton calcula şi în... somn.

Dacă greşiţi la început, nu vă descurajaţi. Chiar şi marii matematicieni au greşit şi nu numai o dată. Euler a obţinut rezultate eronate la unele calcule din teoria numerelor; D'Alembert, Laplace şi Poisson au comis o serie de greşeli în calculul probabilităţilor, iar Legendre (cine n-a auzit de polinomul care-i poartă numele?) a dat 7 (şapte) demonstraţii, toate inexacte, pentru celebrul postulat al lui Euclid privind dreptele paralele.

Acestea fiind spuse, vă invităm la lucru.

ARITMETICA CRIPTICĂ

Vechi de secole, acest gen de probleme prezintă particularitatea că numerele sînt înlocuite cu litere sau alte simboluri, calculul desfăşurîndu-se după regulile cunoscute. Dificultatea constă în a găsi cu exactitate corespondenţa dintre o anumită literă (sau simbol) şi o anumită cifră. Precizăm că, într-un exerciţiu, o literă nu poate lua decît una şi aceeaşi valoare numerică. Mai întîi, două exerciţii simple pentru încălzire:

1)

$$\begin{array}{r} 7-5+ \\ 2- \\ \hline 809 \end{array}$$

2)

$$\begin{array}{r} 52-\times \\ -6- \\ \hline -5-2 \\ 3-44 \\ -5-- \\ \hline -902-2 \end{array}$$

În acest exerciţiu A = 4

3)

$$\begin{array}{r} DGEHA+ \\ TCFTH \\ \hline DGFCBF \end{array}$$

$$\ast$$

4)

$$\begin{array}{r} FGB\times \\ CGL \\ \hline CBDC \\ ADKD \\ FGB \\ \hline CHBAEC \end{array}$$

$$\ast$$

Iată şi două probleme pentru amatorii de limbi străine. Găsiţi numerele care verifică cele două adunări. Precizăm că exerciţiul în limba franceză are două soluţii distincte:

5)

```
  ONE+
  TWO
 FIVE
-----
EIGHT
```

*

6)

```
   UN+
   UN
 DEUX
DOUZE
------
SEIZE
```

*

În înmulțirea următoare se dau numai cifrele 1 și 8 și un singur 0.

7)

```
- - 1 - 8 ×
- - - - 1
---------
    - - 1 - 8
  1 - - - -
- 1 0 8 8 8
- - - - - -
- - - - - -
---------------
- - - - - - - - - 8
```

*

8)

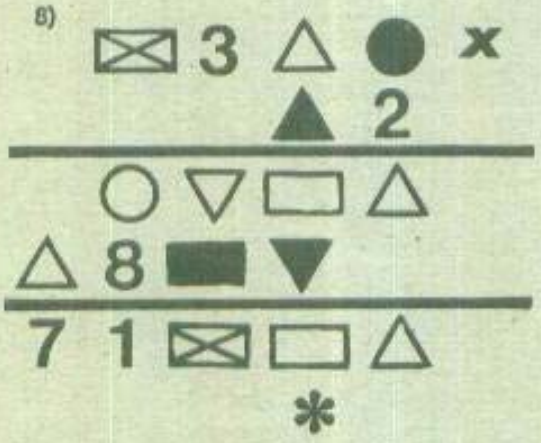

*

TESTE DIVERSE

Care litere lipsesc ?

9)

10)

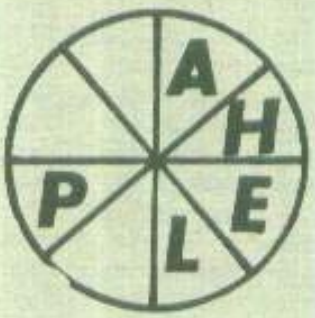

*

CE NUMERE PUNEȚI

11) în triunghi ?

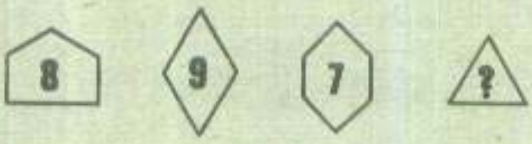

*

12) în pătrățelele libere ?

4	7	14	25	38	?	?	?
11	10	18	24	43	?	?	?

*

13) în cercuri ?

*

MEANDRE

14)

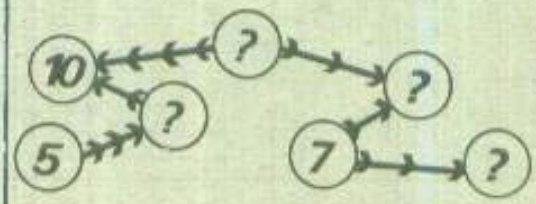

15) Unde este nepotrivirea în aceste şiruri de cifre ?

7 3 2 5
5 4 9 1
4 4 2 4

2 5 2 7
4 2 3 2
1 4 2 5

*

16) Ce numere puneţi în locul semnelor de întrebare ?

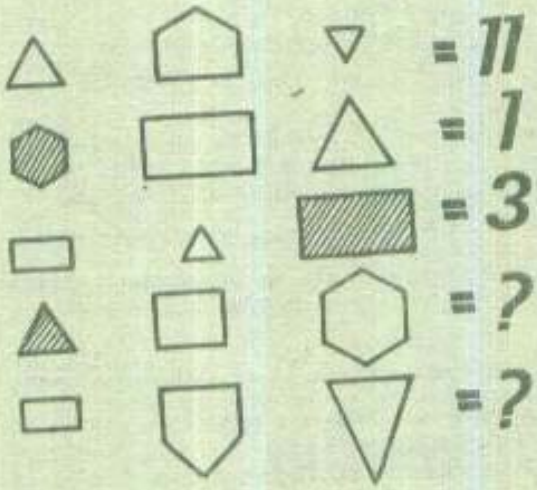

*

17) Ce semnificaţie au aceste aranjamente ale pieselor de domino ?

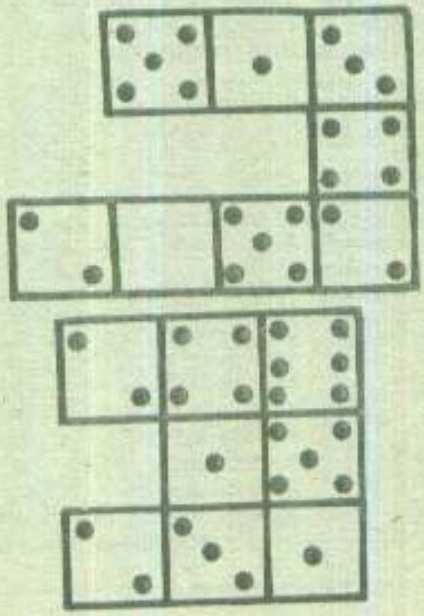

ŞAH

Amatorii sportului minţii sînt extrem de numeroşi, mulţi dintre ei jucînd foarte bine. De data aceasta nu ne vom măsura forţele cu ei, în cursul unei partide desfăşurate după regulile clasice, ci le propunem să rezolve, cu ajutorul tablei de şah şi al pieselor, cîteva probleme de perspicacitate.

*

18) Aflaţi care e numărul de piese de un anumit fel, aşezate pe tablă astfel încît nici una să nu poată fi ameninţată sau capturată de celelalte. Repetăm: pe tablă nu există decît piese de un singur fel, oricît de multe ar fi acestea ?

Rezolvaţi separat această problemă în cazul regilor, damelor, turnurilor, cailor şi nebunilor. Deoarece în cazul damelor există 12 soluţii distincte, redăm pentru edificare una dintre ele.

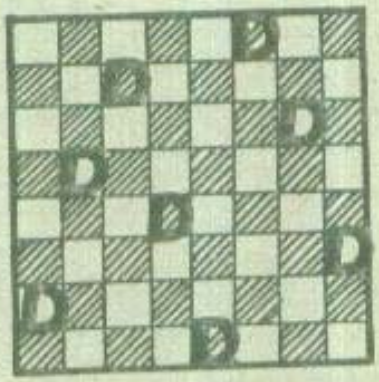

*

19) Respectînd regula fixată anterior (adică pe tablă se găsesc numai piese de un anumit fel), aflaţi care e numărul de piese care pot ameninţa sau ocupa toate pătrăţelele tablei ?

Vă sugerăm să rezolvaţi această problemă separat, pentru toate figurile jocului de şah.

*

20) **Fotbal.** Cinci echipe bucureştene de fotbal — Dinamo, Rapid, Steaua, Progresul şi Sportul — au participat la un turneu fulger, bineînţeles imaginar. În ce ordine s-au clasat ele dacă :

- Progresul n-a ocupat primul loc ;
- Sportul s-a situat la două locuri după Rapid ;
- Steaua n-a cîştigat, dar n-a fost nici ultima ;
- Dinamo s-a clasat imediat după Progresul ;
- Rapid n-a ocupat locul doi.

21) **Cinci fraţi.** Care este vîrsta celor cinci fraţi din familia Ionescu dacă înmulţind între ele vîrstele lor obţinem 30 ?

ENIGME

22) **La mare.** Cinci prieteni au plecat la mare, fiecare la volanul maşinii lui de altă culoare. Ajunşi acolo, au parcat maşinile una lîngă alta şi s-au dus imediat la plajă.

Curios e faptul că, deşi prieteni, cei cinci au preocupări diferite : fiecare practică alt sport, este amator de alt gen de artă şi este student la altă facultate. Astfel :

- Victor practică tirul ;
- Jucătorul de şah are maşină verde ;
- Vecinul lui Dan este proprietarul unei maşini de culoare galbenă ;
- Adrian are o maşină albă ;
- Vecinul din stînga al amatorului de filme este student la istorie ;
- Florin studiază ştiinţele economice ;
- Amatorul de balet este student la drept ;
- Pe Cristi îl interesează literatura ;
- Dan şi-a parcat maşina primul din stînga ;
- Maşina albă nu este parcată la margine ;
- Autoturismul de culoare verde este parcat în dreapta celui de culoare albastră ;
- Vecinului din stînga lui Adrian îi plac filmele ;
- Amatorul de muzică uşoară este pasionat după fotbal ;
- Vecinul amatorului de teatru este student la filozofie ;
- Celui cu maşina roşie îi place teatrul ;
- Proprietarul maşinii din mijloc joacă tenis.

1) **Cine joacă handbal ?**
2) **Cine este student la construcţii ?**

*

23) **Preţul cărţii.**

Un prieten îl întreabă pe altul :

– Văd că ai un dicţionar nou. Cît te-a costat ?

– Chiar vrei să ştii ? Îa de patru ori preţul cărţii plus restul de cinci lei şi scade tot de atîtea ori preţul cărţii fără rest şi vei afla.

Cristian ANTONESCU

Soluţiile la aceste probleme le găsiţi în pagina 370

De ce nici „Columbia", nici „Vespuccia", ci „America"?

De la navigatorul genovez la călătorul florentin şi... la un trib din Nicaragua, pe urmele enigmei privind originea denumirii continentului american

De pe băncile şcolii ştim în cinstea cui Lumea Nouă se numeşte America : deşi continentul a fost descoperit de genovezul Columb, numele şi l-a luat după florentinul Amerigo Vespucci, care a înţeles primul că e vorba nu de un şir de insule răzleţe, ci de un continent.

După unii, întîmplarea ar fi avut aici partea sa de contribuţie : călătoriile lui Vespucci s-au bucurat de o publicitate mai bună, inclusiv datorită faptului că ele au coincis în timp cu pregătirea, în vestul Europei, a editării unor noi atlasuri geografice.

Aşa să fie ?

O lucrare uitată a geografului şi geologului francez Jules Marcou (1824—1898) vine să ne zdruncine convingerea că lucrurile s-au petrecut aşa cum le cunoaştem. În ce constă versiunea învăţatului francez ?

Fiul notarului florentin Nastagio Vespucci avea două nume de botez — Alberino (Albericus) şi Amerigo. Cu trecerea anilor, primul nume, folosit tot mai rar, a căzut în uitare, iar scrierea celui de-al doilea a suferit schimbări. În 1492 — Amerigho, peste trei ani — Amerigo, mai tîrziu — Amerrigo. Primul care a atras atenţia asupra acestor modificări a fost geograful spaniol Muñoz. Iar Vespucci a trimis din Lisabona protectorului său, magnatul florentin Pietro Soderini, o scrisoare datată 4 septembrie 1504, în care descria o călătorie pe mare, spre pămînturile situate la asfinţit de Europa.

Peste doi ani, scrisoarea este publicată, în limba italiană, sub forma unei bro-

şuri intitulate : „Scrisoarea lui Amerigo Vespucci despre insulele descoperite de el în timpul celor patru călătorii ale sale". Autorul înştiinţa că scrisoarea este o prezentare prescurtată a viitoarei cărţi „Cele patru călătorii", pe care intenţionează să o scrie (dar... nu a mai scris-o). În „Scrisoare" se afirma că, în 1501, el, A. Vespucci, a descoperit „Lumea Nouă" (Mundus Novus). Cum termenii — Lume Nouă, altă lume (Mundo Nuevo, otro Mundo) se întîlnesc şi în rapoartele lui Columb referitoare la America de Sud, pare cert că Vespucci avea în vedere pămînturi noi.

Mulţi savanţi, inclusiv o asemenea autoritate în materie ca geograful Alexander Humboldt, au ajuns la concluzia că numai una din cele patru călătorii anunţate de Vespucci nu stîrneşte îndoieli. De fapt, este vorba de călătoria navigatorului spaniol Alonso de Ojeda, efectuată în 1499—1500 spre coastele Guyanei de astăzi, călătorie la care a luat parte, într-adevăr, şi Vespucci, avînd însă un rol secundar.

Cei mai mulţi cercetători sînt de acord că, în ce priveşte numele de America dat Lumii Noi, Vespucci nu era „vinovat" : el, ca şi Columb, a crezut pînă la sfîrşitul zilelor sale că a ajuns la ţărmurile unei părţi a Chinei sau Japoniei necunoscute încă de europeni. Numele de America l-au dat cei cîţiva umanişti şi iluminişti din oraşul Saint-Dieu din Lotaringia, mai cu seamă cartograful Martin Waldsemüller şi poetul-traducător Jean Basin. Din iniţiativa lor, în 1507, la un an de la moartea lui Columb, la Saint-Dieu a apărut, în limba latină, cartea „Introducere în cosmografie, cu necesarele fundamente de geometrie şi astronomie, cuprinzînd cele patru călătorii ale lui Americo Vespucci şi, în afară de aceasta, descrierea Universului, ca şi a părţilor globului pămîntesc necunoscute de Ptolomeu şi care au fost descoperite în vremea din urmă". *În această carte cu titlu greu de memorat a fost inclusă şi amintita „Scrisoare" a lui Vespucci, ca noutate în domeniul geografiei. În textul latinesc al „Celor patru călătorii" apare, cum aţi observat, încă o modificare a numelui de botez al vestitului florentin — Americo (Americus) în loc de Amerigo). Dar nu e totul. În comentariile sale, Waldsemüller a socotit corect să numească America pămînturile de peste Atlantic, întrucît au fost descoperite (sic !) de „înţeleptul bărbat" Americo Vespucci.*

Jules Marcou şi-a pus însă întrebarea : de ce redactorul şi editorul „Introducerii în cosmografie..." a socotit necesar să altereze numele navigatorului florentin, scriind Americo în loc de Amerigo ? De ce, încălcîndu-se tradiţia, noua zonă a globului pămîntesc nu poartă numele de familie al descoperitorului, care, cum credea el, era Vespucci, ci numele de botez. Adică de ce America şi nu Vespuccia ?

...Şi iată, aşa ajungem la punctul crucial unde vechile păreri şi cunoştinţe par a fi infirmate şi depăşite.

Este vorba, în primul rînd, de faptul că în 1874 a apărut cartea exploratorului şi geologului englez Thomas Belt despre călătoriile sale în Nicaragua. În timpul cercetării unei zone muntoase din apropierea lacului Nicaragua, el a întîlnit băştinaşi care îşi spuneau „americi" !

Marcou a cerut explicaţii autorităţilor nicaraguane. Adevărul afirmaţiei lui Belt a fost confirmat de senatorul nicaraguan José Rodriguez, care scria, între altele, că tribul americilor trăieşte în Nicaragua din timpuri străvechi. Şi preşedintele de atunci al statului Nicaragua, A. Cardenas, a confirmat printr-o scrisoare că în departamentul Chontales se află munţii Sierra Amerric şi acolo trăiesc „los amerricos" („americii").

Explicaţia ? Se furnizează una care le răstoarnă pe toate cele precedente.

Astfel, se spune că în perioada celei de-a patra călătorii a lui Columb, în septembrie 1502, la o oprire, la gurile lui Rio Escondido, Columb şi însoţitorii săi au întîlnit indieni care purtau la gît plăcuţe de aur. La întrebările spaniolilor despre locul de unde se extrage aurul, băştinaşii arătau spre apus şi spuneau „Amerricos", numindu-i pe cei de la care cumpărau aurul. Vestea despre ţinutul aurifer al americilor au adus-o în Spania cei cîţiva marinari care s-au întors cu Columb din ultima sa expediţie. În doi-trei ani, vestea, difuzată în versiuni mereu mai exagerate, a făcut aproape înconjurul Europei. Prin „ţara amerricilor" se înţelegea la început coasta sud-estică a Lumii Noi, apoi — întregul continent. Botezînd Lumea Nouă în onoarea lui Amerigo Vespucci, eminenţele ştiinţifice de la gimnaziul din Saint-Dieu nu au mers contra curentului, dat fiind că termenul „Amerricii", sau cel mai sonor şi lesnicios — „America", „răsunase deja", era cunoscut în Europa înaintea lor. Acestora le-a rămas doar să înlocuiască în numele de botez al lui Vespucci — Amerigo — litera „g" cu „c". Din anul 1508, după ce i s-a arătat cartea editată în Lotaringia, înşuşi A. Vespucci a început să-şi scrie numele cu doi de „r" — Amerrigo. Încă o dovadă a forţei cuvîntului scris sau a... slăbiciunii omeneşti numită vanitate.

Poate că rîndurile de mai sus n-ar fi meritat... răbdarea cititorului dacă nu intervenea o descoperire, mai mică ce-i drept, decît cele ale navigatorului florentin. În solida enciclopedie hispano-latino-americană Salvat, în dreptul termenului „America sau Americ, geogr." stă scris limpede : *„Regiune muntoasă din Nicaragua, provincia Chontales. Unii consideră că tocmai de aici provine denumirea de America".*

Rămîne doar să ne întrebăm din nou : aşa să fie ?

Vasile OROS

SOLUȚIILE LA PROBLEMELE DE MATEMATICĂ DISTRACTIVĂ

DIN PAGINILE 365–368

1) 785 +
24
809

2) 524 ×
363
1572
3144
1572
190212

3) 10834 +
96793
107627

4) 587 ×
183
1761
4696
587
107421

5) 621 +
846
9071
10538

6) 35 +
35
8236
84372
92672

34 +
34
8632
87316
96616

7) 35148 ×
72651
35148
175740
210888
70296
246036
2553537348

8) 1368 ×
52
2736
6840
71136

9) sus : D, M ;
jos : K, R, X.

10) I, M, T.

11) 10

12) 68 100 179
62 111 162

13) 1 ; 4.

14) 8 ; 6 ; 9 ; 10.

15) Tabloul este alcătuit în modul următor :

7 + 3 = 2 × 5 = 10
5 + 4 = 9 × 1 = 9
4 + 4 = 2 × 4 = 8

2 + 5 = 1 × 7 = 7
4 + 2 = 3 × 2 = 6
1 + 4 = 1 × 5 = 5

Deci cifrele greșite sînt în coloana a II-a, în rîndurile 1 și 3.

16) 7 ; 2.

17) 513 ×
4
2 052

246 —
15
231

18) pentru Rege : a1, a3, a5, a7, c1, c3, c5, c7, e1, e3, e5, e7, g1, g3, g5, g7.
pentru Damă : soluția 1 — a4, b6, c8, d3, e1, f7, g5, h2.
soluția 2 — a4, b8, c5, d3, e1, f7, g2, h6.
soluția 3 — a2, b5, c7, d4, e1, f8, g6, h3.
soluția 4 — a3, b5, c8, d4, e1, f7, g2, h6.
soluția 5 — a6, b3, c5, d8, e1, f4, g2, h7.
soluția 6 — a4, b7, c5, d3, e1, f7, g4, h6.
soluția 7 — a6, b8, c2, d4, e1, f7, g5, h3.
soluția 8 — a8, b2, c5, d3, e1, f7, g4, h6.
soluția 9 — a8, b2, c4, d1, e7, f5, g3, h6.
soluția 10 — a3, b8, c4, d7, e1, f6, g2, h5.
soluția 11 — a6, b3, c7, d4, e1, f8, g2, h5.
soluția 12 — a3, b5, c2, d8, e1, f7, g4, h6.
pentru Turn : soluția 1 — a1, b2, c3, d4, e5, f6, g7, h8.
soluția 2 — a8, b7, c6, d5, e4, f3, g2, h1.
pentru Cal : 32 cai așezați pe cele 32 pătrate de aceeași culoare ale tablei.
pentru Nebun : a1, a2, a3, a4, a5, a6, a7, a8, h2, h3, h4, h5, h6, h7.

19) Rege (9 piese) : a2, a5, a8, d2, d5, d8, g2, g5, g8.
Damă : (5) : a1, c7, d3, f8, h4.
Turn (8) : a1, b2, c3, d4, e5, f6, g7, h8.
Nebun (8) : d1, d2, d3, d4, d5, d6, d7, d8.
Cal (12) : b6, c2, c3, c5, c6, d3, e6, f3, f4, f6, f7, g3.

20) Rapid, Steaua, Sportul, Progresul, Dinamo.

21) 1 an, 1 an, 2 ani, 3 ani, 5 ani, deoarece : 30 = 1 × 1 × 2 × 3 × 5.

22) Handbal joacă Dan, iar student la construcții este Cristi.

23) Dicționarul a costat 40 lei.

SOLUȚIILE LA PROBLEMELE DE ȘAH

DIN PAG. 344

I. Albul poate forța poarta ce duce spre victorie, sacrificînd dama imediat : 1. Dh7+! R:h7 2. Cf6+ Rh8 (2... R:h6 3. Th3+) 3. N:g7+! R:g7 4. Tg3+ R:f6 (4... Rf8 5. Tg8 mat) 5. Tg6 mat.

II. Un nou sacrificiu, cu aceeași motivație, rezolvă totul. Adică : 1. D:f7+ ! R:f7 2. Ce5+ Rf8 3. Cg6 mat.

III. Desigur, apărarea de încercat (pentru negru) n-ar fi decît o mutare de tipul 1... Te6 și nu — de pildă — prin 1... Cd5 ? după care albul cîștigă forțat : 2. D:d5 ! c:d 3. T:c8+ sau 2... D:d5 3. T:d5.

IV. Și aici, pionul alb ajuns pe penultima linie va decide, deși pare complet încercuit de piesele negre. Iată mutările : 1. Tf8+ T:f8 2. De5+ ! Cg7 (2... D:e5 3. e:fD) 3. D:d6 Tf1+ 4. N:f1 c:d6 5. Nh3 Rg8 6. Ne6+ și albul cîștigă.

Din caietul GREFIERULUI

Ne-am gîndit ca din topul lecturilor făcute „la gura sobei" să nu lipsească nici anul acesta „perlele" de exprimare culese prin sălile tribunalelor. Ca de obicei, ele nu sînt simple eşantioane de umor involuntar, ci probe spontane, dar probe totuşi, ale unor stări de spirit deplasate, ale unor exagerări de optică şi interese, fisuri care trădează alunecări de mentalitate, adică indicii ale unor metehne pe care le combatem zi de zi.

In sclipirea de o clipă a acestor replici, cu haz fără voia celor ce le rostesc, cititorul vede ca într-o străfulgerare unghere ale sufletului. Din ele strigă vehemenţa procesomană, rînjeşte egoismul ce a triumfat o clipă, scrîşneşte din dinţi ura care a înlocuit tandreţea, se agită mîna hrăpăreaţă, clipeşte ochiul circotaş, se foileză obrazul care nu roşeşte. Iar dacă lectura lor ne va face, fie şi pe măsura unei simple lecturi la gura sobei, mai buni, mai drepţi, mai cinstiţi, mai altruişti, culegătorii „perlelor" vor considera că nu s-au cufundat degeaba în apele tulburi ale inverşunărilor procesuale.

● *„Intr-una din zilele lunii februarie 1982, mergînd la domiciliul reclamantului, am văzut cîinele acestuia mort în cotetul piritului".*

● *„Nu mi-am dat seama că, atunci cînd partea vătămată (pe care nu-l cunoşteam) mi-a cerut să-i restitui mănuşile luate în autobuz, trebuia să i le restitui, în loc să-l lovesc. Nu i-am restituit mănuşile deoarece nu ştiam unde locuieşte".*

● *„Mi-a spus reclamanta că piritul i-a băgat pumnul în gură să o sufoce, dar n-a reuşit. Nu pot preciza dacă piritul are pumnul mai mic, ori reclamanta are gura mai mare".*

Citat ad litteram dintr-un act de constatare :

● *„...după ce a fost tăiat hamul nu mai poate fi reparat întrucît a fost tăiat în punctele interesante unde animalul nu poate să fie folosit cu înăbituri, deci nu mai poate fi folosit hamul în cauză. Pentru care am încheiat prezentul proces verbal spre cele legale".*

● *„Chiar martora M., a piriţilor, arătînd în depoziţia sa că piriţii veneau să-şi încălzească mîncarea la ea, demonstrează rămînerea la domiciliul piriţilor a unei butelii pe care îşi găteau, pentru că numai o mîncare gătită putea să fie încălzită".*

● *„Verificînd cele 6 bucăţi ale aceleeaşi scrisori vedem că sînt şterse de persoana care avea interesul să le şteargă, pentru că dacă n-ar fi şters, reiese că sînt străine de mine".*

● *„După ce am consumat o sticlă de coniac, am vrut să trag buldozerul la locul de parcare, dar am ajuns în imobilul nr. 114. Recunosc distrugerea a doi pereţi şi un recamier, dar şifonierul şi lada studio n-au fost decît crăpate"*

● *„Criticăm cu vehemenţă caracterul incomplet al urmăririi penale. Ce nu s-a făcut? Nu s-a efectuat şi o expertiză, cu mai mulţi specialişti, ca să lămurească, indubitabil, raportul de cauzalitate între fapta ridicării scrumierii de către inculpat, fapta ridicării mîinilor, de către partea vătămată, şi ruperea falangei acestuia din urmă. Este o chestiune de logică şi de elementare cunoştinţe de fizică! Să acceptăm ideea că scrumiera a fost ridicată deasupra capului victimei ; ridicarea de către aceasta a mîinilor şi fractura ar fi presupus încă alte lovituri. Sau, în cazul apărării, ar presupune, cel mult, împingerea mîinii în scrumieră".*

● *„Parcă îmi aduc aminte că m-am urcat pe o clădire şi am început să iau ţiglele jos de pe acoperiş. Cînd m-am dezmeticit şi am văzut în ce situaţie mă aflu, mi-am adus din nou aminte de miliţie".*

● *„Pretextînd că face cumpărături pentru copilul nostru, pirita a plecat în oraş. In loc să revină la o oră corespunzătoare, m-a sunat la telefon la ora 24,00, făcîndu-mi cunoscut că se află la prietenul nostru, C. Dan. Supărat, am închis telefonul, dar ea a revenit cu un telefon la ora 1,00 şi cu alt telefon la ora 2,00 noaptea, cerîndu-mi s-o scap din situaţia în care se găseşte. Am luat un taxi şi am condus-o înapoi, acasă".*

● DIN CAIETUL GREFIERULUI ●

● *„Ajungînd întîmplător pe str. Făgetului, am văzut la casa cu nr. 1 un bilet pe care scria : «Sînt plecat, vin imediat». Am intrat în casă, dar nu mai reţin ce am luat din ea".*

● *„Inculpatul nu este acela care a aplicat lovitura cu levierul, fiind prea slab pentru o asemenea lovitură şi prea scund pentru a ajunge cu levierul în capul părţii vătămate".*

● *„Nu se pot primi ca verosimile declaraţiile martorilor că la alungarea definitivă din domiciliul conjugal recurenta s-a îmbrăţişat cu soacra sa".*

● *„În urmă cu vreo 10 ani, fiind la rînd la aprozar, am văzut că reclamanta refuza să cumpere legume, spunînd că şi ea şi soţul ei sînt adepţii principiului ori maşină, ori mîncare lux".*

● *„Martora S. Silvia, care a jurat că nu se află în duşmănie cu mine, dar care mi-a intentat în ultimii doi ani 16 procese şi nenumărate reclamaţii la alte organe de stat, afirmă că aş fi luat o scrumieră din ceramică ce «era pe măsuţă». Este de mirare cum s-a putut reţine această împrejurare ca reală, cînd singurul martor străin de familie declară, în contradicţie cu ceilalţi, că pretinsa scrumieră era «pe o planşetă»".*

● *„Cu aproximativ un an şi jumătate în urmă mă aflam în bufetul «Prund», consumînd ceva în şi la o masă singuratecă. De mine s-a apropiat cu voce mieroasă inculpatul, zicîndu-mi : «Ce mai faceţi, domnule avocat?». I-am răspuns că : «Bine... Şi eu, ca omul, la o cinzeacă»".*

● *„Atunci cînd se certau, piritul se comporta absolut civilizat".*

● *„Eu mi-am dat seama că fata mea trăieşte rău, văzînd că a slăbit, şi asta deoarece piritul a obligat-o să-şi schimbe serviciul, de la «Alimentara» la o fabrică".*

● *„Se mai reţine că inculpata, în afară de 2 clase ale cursului primar, pe care le-a urmat cu 50 de ani în urmă, nu avea nici o cunoştinţă de specialitate obstetrică-ginecologie".*

● *„Numitul Teodorescu Gh. nu a creat nici un fel de probleme în cadrul blocului. Este un om capabil şi ar putea face muncă obşteacă, însă nu are timp, căci soţia îi lucrează în provincie şi dînsul umblă s-o aducă în Capitală".*

● *„Recunosc că în zilele respective m-am bătut cu partea vătămată care îmi este soţ. Loviturile între noi începuseră din luna septembrie 1981".*

● *„Am avut repetate neînţelegeri cu soţia şi din aceste motive am sustras, în dese rînduri, diferite produse agricole de pe cîmp, de la C.A.P.".*

Special pentru această ediţie a almanahului, avocaţii **Csiha Tamás** şi **Constantin Pînzaru** din Baia Mare şi-au pus colecţia de „perle" la dispoziţia corespondentului judeţean **Gheorghe Susa.** Hazul lor decurge în special din folosirea cu preţiozitate a unor termeni ne-adecvaţi, dar şi din pierderea controlului limbajului în obişnuita înflăcărare a duelului judiciar.

Dar iată ce am selectat :

● *„Vă rog să binevoiţi a desface căsătoria din vina exclusivă a ambilor soţi".*

● *„Apoi a venit miliţia şi a sechestrat bunurile personale şi comunale".*

● *„Între ei a fost o dragoste dusă pînă la refuz".*

● *— Din literatura dosarului rezultă că sentinţa este anacronică.*
— Ce înţelegeţi prin „anacronică" ?
— Înseamnă o contradicţie între probe şi soluţie.

● *„Inculpatului i s-a reţinut o cascadă de furturi".*

● *„Vom betona şi vom acoperi groapa cu gunoi aşa cum cer toate regulile artei".*

● *„Expertul trebuie să stabilească dacă terenul de pe deal este sinonim cu terenul de pe Jampei".*

● *„Era atît de beat, de tot blocul se viziona la el".*

● *„Aceste cotefe sînt prescrise".*

● *Judecătorul :*
— Cît valorează poiata ?
Pirita :
— Eu nu pot să cronometrez.

● *Soţul în recurs la divorţ : „Eu din 1970 nu am nici o atribuţie la soţia mea".*

● *„Intimata şi-a dispersat amoriu propriu în Baia Mare".*

● *„Tovarăşe preşedinte, v-aş ruga ca reclamanta să nu mă burueze".*

● *„De ce să chinuim o fiinţă într-adevăr omenească ?"*

● *„Tovarăşe preşedinte, cu suspect vin a vă ruga...".*

● *„În dosar se găseşte schiţa de desmembrare a antecesorului părinţilor".*

● *„Cînd pirita pleca noaptea în preludiu, cu cine a rămas fiica părinţilor ?"*

● *„Drumul era prevăzut cu praf".*

● *„Tata avea 8 clase, mama nici una, eu totuşi m-am făcut avocat, nici eu nu ştiu cum !"*

● *„Tovarăşe preşedinte, cînd eu am plecat de acasă, am lăsat-o pe nevastămea cu toate bunurile, fericită şi caldă".*

● *„Piritul a condus autovehiculul hipo sub influenţa băuturilor alcoolice".*

● *„Eu pe soţul piritei îl cunosc din punct de vedere de pe stradă".*

● *„Şi pentru că această reclamantă a fost văzută şi în locuri mai amoroase vă rugăm să ne admiteţi proba cu martori ca să-i arătăm profilul".*

● DIN CAIETUL GREFIERULUI ●

● *„În culpa piritului nu s-a adus nici o vină".*

● *„Imobilul a fost evaluat la justa lui apreciere".*

● *„Reclamantul acuma întoarce totul pe dos ca la Întorsura Buzăului".*

● *„Această căsătorie nu mai poate conviețui".*

● *„Între părți au intervenit motive categorice și iremediabile".*

● *„Părinții minorului s-au ocupat mai mult cu partea lichidă a alcoolului".*

● *„Am scos inginerul la suprafața toculuí".*

● *„Pirita este de vină pentru divorț pentru că îl neglija, nu l-a spălat și nu l-a mîncat pe reclamant".*

● *„Odată cu demolarea construcțiilor, intervenientul și-a demolat dreptul de proprietate".*

● *„Inculpatul a trăit aproape o viață de om".*

● *„Vom dovedi ! Este martoră și felița și vaca !"*

● *„Vă rog să-l obligați pe pirit și la pretenții".*

● *„Am fost la cartoteca în fiecare după-masă și am ascultat muzică".*

● *„Nu l-au văzut cum se sesiza la mine ?"*

Cîteva „perle" de mare savoare au fost ascultate de corespondentul „Scînteii", **Eugen Teglaș**, în sălile Judecătoriei Zalău :

● *„Eu am contribuit la nunta noastră cu 14 401 lei și cu persoana mea feminină".*

● *„M-am trezit și am căutat banii în buzunar și am văzut că lipsesc, iar după aceea m-am uitat la ceas și ceasul nu mai era pe mînă, iar numita A. A. nu mai era nici ea și nici nu știu la ce oră a plecat de lîngă mine, din lucernă".*

● *— Sînteți soră cu inculpatul ?*
— Nu, frate.

Unul dintre cei mai fideli culegători de „perle", colaborator constant al rubricii „Din caietul grefierului", tovarășul judecător **Ștefan I. Apăteanu** de la Tribunalul județean Botoșani, ne-a remis pentru această „ediție specială" a rubricii o contribuție aparte : fabule și epigrame. Găzduim cîteva catrene :

Unui paznic necorect

Paznicul are o hibă
Că, deși e vigilent,
L-a-mpușcat lîng-o colibă
Un ins c-un „cartuș de Kent" !

Gestionarul B. I. a întocmit acte false de recepție a sfeclei de zahăr la o bază de recepție

A recepționat la „Bază"
Sfeclă, fără ca s-o vază.
La control îns-a tulit-o
Și-n instanță a sfeclit-o.

Tovarășa **Maria Farcaș**, statisticiană la Tribunalul județean Bistrița-Năsăud, a remis corespondentului „Scînteii", **Gh. Crișan**, un șirag de „perle" din care am desprins :

● *„Subsemnatul L. C. declar pe propria mea răspundere că viața mea familială este foarte agitată. Familia mea nu are nici un ajutor din partea mea. Dacă sînt beat, mă culc, dacă nu sînt beat, nu sînt acasă. Totuși îmi iau angajamentul că o să mă țin de casă și de gospodărie. Dacă nu, la prima abatere zbor".*

● *„Am nevoie de dragostea ta, de bunătatea ta, și, de ce să nu zic, dar să nu-mi iei în nume de rău, am nevoie de țigări și de ceva bani".*

● *„...Dar mă nepotrivesc în caracter cu dînsa, iar dînsa nu poate fugi de-acasă fiind mai mult sau mai puțin paralizată".*

● *„Menționez căci eu m-am căsătorit cu soția pînă la moarte, nu pe o perioadă, cum a vrut ea și cu primul soț și cu mine".*

Riscurile renunțării la punctuație și indiferenței față de topică :

● *„Onorată conducere și eu susnumitul porc dau în fiecare an și viței la contract și lînă și lapte".*

● *„Este real faptul că am ținut-o pe partea vătămată de cap, însă i-am ținut capul pentru că stătea cu el pe o scîndură".*

● *„Nu am venit niciodată în stare de ebrietate la domiciliu (alcoolul fiindu-mi interzis de medic) și am căutat tot timpul să fiu un soț ideal, s-o mulțumesc pe numita cu mici agonisiri : apartament proprietate, mașină Dacia 1 300, îmbrăcăminte luxoasă...".*

● *„Declar că în anul 1970, luna ianuarie, ziua 27, am avut cununia civilă în orașul Bistrița cu numitul T. P. După un timp oarecare nu ne-am mai putut desface căsnicia împreună".*

● *„Respectiva a prins a striga în gura mare oameni de nimic, căci nevasta mea nu a avut covoare și haine cînd s-a măritat și numai un Bou și un Măgar ca mine s-au găsit să o ia de soție, cuvinte lipsite de bun simț la care au auzit și numitul V. A. cu soția lui care numai sucea din cap de cele auzite".*

● DIN CAIETUL GREFIERULUI ●

● *„Toate aceste scene mi-au dovedit că sînt o persoană nulă și fără importanță, mai ales în calitate de soț".*

● *„După cele minime situații arătate mai sus vă rog pe dvs. a judeca cu înțelegere și indulgență această insuportabilă căsnicie nereușită din anul 1972 și a o desface în favoarea ambelor părți care de bună voie și nesilită de nimeni am ajuns la această decizie, pentru a ne reface viața fiecare în parte spre binele nostru și al tuturora".*

● *„Așa că vă rog să fie chemat în fața instanței pentru a ști Eu de ce am fost lovit atît de rău încît nu am putut să merg la lucru sau să es pe drum din casă și mi-am pătat prestigiul de* Băiat *între tineret, nimeni nu știe de ce și pentru ce.* Anexez *certificatul Medical și* martori *dacă va fi nevoie.*

Încheiem selecția din „perlele" anului cu cîteva expresii culese în sălile de judecată și de corespondentul „Scînteii" pentru județul Teleorman, **Stan Ștefan.**

● *„Am copilărit împreună cu inculpatul și știu despre acesta că este un băiat serios care nu a mai săvîrșit nici o faptă penală sau să provoace scandal în comună. În prezent nu lucrează pentru că abia s-a eliberat din penitenciar...".*

● *„Părțile au avut convergențe între ei amîndoi, după care reclamanta s-a luat de alți bărbați...".*

● *„Nu recunosc fapta. Eu am luat știuleți, nu boabe, cum se arată în rechizitor...".*

● *„Vă rugăm tovarășe președinte să dispuneți să se trimită adresă la E.G.C.L. pentru a răspunde cînd am fost racordată la rețeaua de canalizare...".*

● *„Croitorul mi-a strîmtat pantalonii încît mi se văd intestinele din mine și rog instanța să ia împotriva lui măsuri pentru sabotaj".*

● *„Reclamanta e foarte fericită de cînd și-a schimbat numele din «Căpățînă» în «Șopîrlă»...".*

● *„Reclamantei i-a plăcut să facă nuntă, să aibă o rochie mai ceva ca o concesă".*

● *„Pîrîtul nu bea, nu fumează și a ieșit subinginer".*

Grupaj realizat de **Sergiu ANDON**

DINTR-O PRIVIRE

Veşti primite cu rezervă

DACĂ NU SÎNTEȚI MEMBRU AL A.C.R. ...

...citiți aceste informații utile

Urmare firească a creșterii numărului posesorilor de autoturisme, motociclete și motorete, îndeosebi în ultimele două decenii, Automobil Clubul Român, care împlinește 80 de ani de existență, a devenit în prezent cu adevărat o asociație de masă, reunind în rîndurile sale peste 400 000 de membri. Contribuind activ la dezvoltarea automobilismului, turismului și sportului automobilistic, la instruirea și educarea membrilor săi în spiritul respectării normelor de circulație, la formarea și dezvoltarea eticii rutiere și a spiritului gospodăresc în utilizarea cît mai rațională a consumului de combustibil și lubrifianți, Automobil Clubul Român și-a cîștigat încrederea tuturor celor care apelează la serviciile sale.

Prin însăși natura și menirea asociației, în atenția organelor sale colective de conducere s-a aflat și se află aplicarea fermă a autogestiunii și autofinanțării, care se bazează pe gospodărirea judicioasă, eficientă, a fondurilor de care dispune și care sînt create, în principal, din taxe și cotizații anuale prin liberul consimțămînt al membrilor săi. Odată cu creșterea numărului de membri și a solicitărilor acestora, **Automobil Clubul Român și-a dezvoltat o puternică bază materială.** În numeroase localități de pe întreg cuprinsul țării funcționează stații de asistență tehnică dotate cu aparatură electronică de testare a motorului, instalații moderne de echilibrat roți, de verificare și reglare a sistemelor de direcție, frînare și luminare, precum și mașini și dispozitive destinate depanărilor. În același timp, la Rădăuți, Cîmpulung Moldovenesc, Sibiu și Craiova funcționează complexe tehnico-moteliere, care acordă membrilor A.C.R. asistență tehnică și, în același timp, spațiul existent este folosit mai rațional și eficient și ca baze turistice. Este de remarcat preocuparea stăruitoare a lucrătorilor A.C.R. din stațiile de asistență tehnică de a spori și moderniza capacitatea acestora cu noi dispozitive și instalații realizate cu forțe proprii, prin autodotare.

Creșterea de la un an la altul a numărului de membri A.C.R. se explică și prin marile avantaje de care aceștia se bucură în cadrul asociației. Un exemplu, din multe altele : în contul cotizației anuale de 150 lei, fiecărui membru al A.C.R. i se acordă, la oricare stație de asistență tehnică din țară, numeroase servicii gratuite : verificarea tehnică anuală la autoturism, motocicletă sau motoretă ; trei depanări de cîte o jumătate de oră fiecare ; o remorcare de pînă la 30 kilometri dus și întors ; analiza conținutului de oxid de carbon din gazele de eșapare ; o verificare și o reglare a farurilor ; două testări cu aparatură electronică a motorului ; o revizie generală a autoturismelor sau motocicletelor celor care pleacă în călătorii turistice în străinătate ; asistență medicală și juridică de specialitate. De asemenea, membrilor A.C.R. li se asigură, la cerere, diferite servicii turistice, cum ar fi : locuri de cazare, hărți, pliante, ghiduri și altele.

Prin filialele sale județene și orășenești din întreaga țară, Automobil Clubul Român organizează **cursuri de învățare și perfecționare în conducerea auto-moto.** În scopul cuprinderii unui număr cît mai mare de membri ai asociației, în cadrul acestor cursuri funcționează și sistemul școlarizării pe mașinile proprii ale cursanților, mașini cărora li se atașează dispozitive de dublă comandă. Pentru economisirea benzinei în timpul pilotării mașinilor în poligon, **Centrala A.C.R. a realizat un tip de autoturism „Dacia 1 300" electric,** care se află în curs de experimentare cu bune rezultate. Motorul clasic al mașinii, care consumă benzină, în greutate de 115 kilograme, a fost înlocuit cu un agregat de tracțiune în greutate de 12,5 kilograme. Sursa de energie o constituie o baterie-acumulator de tracțiune produsă de Întreprinderea „Acumulatorul". Capacitatea acestor baterii instalate pe automobilul electric este

de 420 amperi/oră, iar instalația de încărcare este integrată în autovehicul și poate fi cuplată la orice priză de tensiune electrică de 220 de volți. Acest automobil electric este realizat pentru a servi la cursurile de învățare a conducerii auto și are o autonomie în regim de poligon de 11 ore. Costul întreținerii cu curent electric a mașinii în regim de școală este de trei ori mai mic decît costul benzinei la motorul clasic. Automobil Clubul Român și-a propus ca toate autoturismele „Dacia 1300" destinate școlarizării membrilor săi să fie transformate în autoturisme electrice, renunțîndu-se complet la consumul de benzină.

Bazîndu-se pe **un larg activ obștesc**, prin cercurile A.C.R. — care au ajuns de ordinul miilor — considerate „nucleele de bază ale asociației" și constituite în întreprinderi și instituții, pe platforme industriale și la sate, prin filialele sale județene și orășenești, prin punctele de lucru și oficiile de lucru cu publicul, Automobil Clubul Român desfășoară o amplă și susținută activitate de cunoaștere, însușire și aplicare corectă de către membrii săi a regulilor de circulație, de prevenire a unor nedorite evenimente pe drumurile publice. În filiale și cercuri A.C.R. sînt dezbătute atît exemplele demne de urmat ale unor automobiliști, cît și cazurile de accidente grave produse din culpa altora. Se desfășoară numeroase manifestări specifice de club — expuneri, conferințe, consultații, concursuri, simpozioane, prezentări de filme și diapozitive — cu un pronunțat caracter instructiv, educativ și recreativ, pentru însușirea normelor conduitei preventive, economisirea de carburanți, protecția mediului înconjurător. Pentru membrii A.C.R. care conduc preventiv, care nu comit abateri și accidente de circulație se acordă **distincția „Conducere auto exemplară"**, care are 5 grade : gradul I — pentru conducere auto exemplară timp de 5 ani ; gradul II — 10 ani ; gradul III — 15 ani ; gradul IV — 20 de ani ; gradul V — 25 de ani. La acordarea fiecărei distincții, succesiv, conducătorul auto respectiv primește o legitimație, insignă de revers, ecuson pentru parbriz. Deținătorului gradului V i se înmînează și placheta pentru radiator A.C.R. și devine „Membru de onoare al A.C.R.", fiind scutit de plata cotizației.

O atenție deosebită acordă A.C.R. sportului automobilistic de masă. **În cadrul asociației funcționează Federația română de automobilism și karting.** În mod deosebit se cuvine a fi evidențiată activitatea depusă de asociație în rîndurile tinerei generații. Prin intermediul școlilor și al unor asociații sportive, la dispoziția copiilor — viitori automobiliști — au fost puse sute de karturi, organizîndu-se și în acest domeniu cursuri și concursuri specifice.

Începînd din 1983, **Automobil Clubul Român și-a sporit și diversificat gama de servicii pe care le oferă membrilor săi.** Cîteva dintre acestea : protecția anticorozivă și antifonică a autoturismelor ; reparații, modificări și înlocuiri de tapițerii ; vulcanizarea camerelor de aer și înlocuirea pneurilor uzate ; încărcarea bateriilor de acumulatori ; montarea pe automobile de aparatură radio, caseiofoane, antene, dispozitive de alarmă antifurt și altele ; întreținerea și repararea bicicletelor aparținînd membrilor asociației ; preluarea mașinilor membrilor A.C.R. de la domiciliul acestora, transportarea la stațiile de asistență tehnică pentru efectuarea reparațiilor solicitate, închirieri de karturi etc.

Automobil Clubul Român desfășoară și o susținută activitate internațională, potrivit specificului său, fiind **afiliat la Alianța Internațională de Turism și la Federația Internațională a Automobilului.** În această calitate, A.C.R. este emitent și garant de scrisori de credit, documente vamale și permise internaționale de conducere auto pentru cei care călătoresc în străinătate în interes de serviciu sau turistic, ceea ce contribuie la reducerea efortului valutar al țării.

Acționînd pentru sporirea și diversificarea continuă a serviciilor pe care le oferă membrilor săi, ca și pentru efectuarea acestora cu promptitudine și de bună calitate, Automobil Clubul Român se preocupă și de ridicarea continuă a calificării propriilor săi lucrători. În acest scop, **în anul 1983 a fost înființat în București** (pe strada Lunii nr. 4), **Centrul de perfecționare profesională și documentare tehnică.** Aici urmează cursuri de reciclare pentru perfecționarea pregătirii profesionale personalul muncitor din stațiile de asistență tehnică ale asociației. În același timp, orice membru A.C.R. poate beneficia aici de documentare și consultații tehnice, inclusiv de lecții teoretice și practice de îndemînare și mecanică.